

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİNİN BALIKESİR'DEKİ TARİHİ
YAPILAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

F. SEMA YIRCALI

BALIKESİR, HAZİRAN - 2019

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİNİN BALIKESİR'DEKİ TARİHİ
YAPILAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

F. SEMA YIRCALI

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. F. Nurhayat DEĞİRMENCİ (Tez Danışmanı)

Doç. Dr. Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCİ

Dr. Öğr. Üyesi Serkan PALABIYIK

BALIKESİR, HAZİRAN - 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

F. Sema YIRCALI tarafından hazırlanan “İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİNİN BALIKESİR’ DEKİ TARİHİ YAPILAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 21.06.2019 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Dr. F. Nurhayat DEĞİRMENCI

Üye
Doç. Dr. Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCI

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Serkan PALABIYIK

.....
.....
.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş olan bu tez Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca onanmıştır.

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Necati ÖZDEMİR

.....

ÖZET

**İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİNİN BALIKESİR'DEKİ TARİHİ YAPILAR
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI
YÜKSEK LİSANS TEZİ
F. SEMA YIRCALI
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. F. NURHAYAT DEĞİRMENCİ)
BALIKESİR, HAZİRAN - 2019**

Koruma kavramını, bir tarihi yapının ya da anıtın yıkılmasını, bozulmasını ve kötüye kullanımını önlemek amacıyla yapılmış bakım ve müdahale türleri olarak nitelendirebiliriz. Tarihi yapıların ayakta kalabilmesi, gelecek nesillere ulaşabilmesi için çeşitli koruma yöntemleri uygulanabilmekte, işlev değişikliği de bu koruma yöntemleri arasında sayılmaktadır. Yeniden kullanım (işlev değişikliği), yapıldığı dönem işlevini (ilk işlev) yitirmiş bir tarihi yapıya, bir anıta, bir sivil mimarlık örneğine yeni bir işlev verilerek yapının günümüz koşullarında kullanımını sağlamaktır.

Tezin ana kurgusunu çalışma alanı olan Balıkesir kent merkezini oluşturan Altıeylül ve Karesi ilçelerinde bulunan işlev değişikliği geçirmiş 10 adet yapı oluşturmaktadır. Bu araştırmada incelenen yapılar; 1898 depremi öncesi ve sonrası yapılmış, erken Cumhuriyet ve geç Cumhuriyet dönemi yapılarından seçilmiştir. Bu yapıların, yapıldıkları dönemlerin yaşayışlarına, dönemsel cephe düzenlerine, plan ve mekân kurgularına, sosyo-kültürel, siyasi, ekonomik değerlerine ışık tutan yapılar olmalarına özen gösterilmiştir.

Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmıştır. İkinci bölümde; koruma kavramı ve yöntemlerine değinilmiş, tarihi yapılarda işlev değişikliği ile işlev değişikliği ilkeleri ve yasal düzenlemelere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, işlev değişikliği seçiminde izlenen yöntemler, yapıya uygun işlev seçimini etkileyen kavramlar, yeni işlev sonrası yapılan müdahaleler anlatılmıştır.

Tezin ana gövdesi olan dördüncü bölümü; çalışma alanı olarak belirlenen 10 adet yapının tarihçeleri, işlev değişikliği kararları, eski ve yeni projeleri, yapılara ait bulunan bilgi, belge ve eski/yeni fotoğraflar, geçirdikleri müdahaleler ve bu müdahalelerin değerlendirmeleri oluşturmaktadır.

Son olarak yapılan incelemeler sonucu Balıkesir kent merkezini oluşturan Altıeylül ve Karesi ilçelerinde bulunan 10 adet yapının geçirmiş oldukları işlev değişikliklerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Balıkesir, tarihi yapılar, işlev değişikliği.

ABSTRACT

**INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF FUNCTIONAL
CHANGE ON HISTORICAL STRUCTURES IN BALIKESİR
MSC THESIS
F. SEMA YIRCALI
BALIKESİR UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
ARCHITECTURE
(SUPERVISOR: PROF. DR. F. NURHAYAT DEĞİRMENCİ)
BALIKESİR, JUNE 2019**

We can describe the concept of protection as the types of care and intervention made to prevent the destruction, deterioration and misuse of a historical building or monument. Various preservation methods can be applied to the historical buildings and functional change is considered among these protection methods in order to survive and reach to the next generations. Reuse (function change), is to use the structure in today's conditions by giving a new function to a historic buildings, a monuments, a çivil architecture example which has lost its first function in the period of construction.

The main structure of the thesis consists of 10 buildings that have undergone a function change in the districts of Altieylül and Karesi, which constitute the study area, Balıkesir city center. The structures examined in this research; It was built before and after the 1898 earthquake and was selected from the early Republican and late Republican period buildings. These structures, the periods of their lives, periodic façade layouts, plan and space fictions, socio-cultural, political, economic values are emphasized to be structures.

In the introduction, the aim, scope and method of the study are explained. In the second part; the concepts and methods of conservation are mentioned and the functional changes in the historical buildings and the principles of function change and legal regulations are given.

In the third chapter, the methods followed in the selection of the function change, the concepts that affect the selection of the function according to the structure, the interventions after the new function are explained.

The fourth part of the thesis is the main body; The history of the 10 buildings identified as the study area, the decisions of the change of function, the old and new projects, the information, documents and old / new photos of the structures, the interventions they made, and the evaluations of these interventions.

Finally, evaluations were made on the functional changes of 10 buildings in Balıkesir city center, Altieylül and Karesi districts.

KEYWORDS: Balıkesir, historical structures, functional change.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
ÖNSÖZ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi	5
1.1.1 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi.....	6
2. TARİHİ YAPILARDA KORUMA KAVRAMI VE İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ	9
2.1 Koruma Kavramı ve Ülkemizde Yasalaştırılma Süreçleri	9
2.2 Tarihi Yapılarda Koruma Yöntemleri	10
2.2.1 Bakım	11
2.2.2 Onarım.....	11
2.2.3 Bütünleme	12
2.2.4 Yenileme	12
2.2.5 İyileştirme.....	13
2.2.6 Restorasyon	13
2.2.7 Yeniden Yapım	14
2.2.8 Taşıma	15
2.2.9 Yeniden Kullanım (İşlev Değişikliği)	15
2.3 Tarihi Yapılarda İşlev Değişikliği	16
2.3.1 İşlev Kavramı	16
2.3.2 Tarihi Yapılarda İşlev Değişikliğini Gerektiren Nedenler	17
2.4 İşlev Değişikliği İlkeleri ve Yasal Düzenlemeler.....	19
2.5 Yapı Ölçeğinde İşlev Değişikliği	23
3. İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ SEÇİMİNDE YÖNTEMLER.....	25
3.1 Yapıya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Kavramlar	25
3.1.1 Yapının Konumu	26
3.1.2 Yapının Mekânsal Oluşumu.....	26
3.1.3 Sosyal ve Kültürel Kavramlar	27
3.1.4 Ekonomik Etkenler.....	28
3.1.5 Yasal Zorunluluklar.....	28
3.2 Yeni İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler.....	29
3.2.1 Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	29
3.2.2 Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	30
3.2.3 Tesisat Sistemlerine Yapılan Müdahaleler.....	32
3.2.4 Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler.....	33
3.2.5 Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler.....	34
4. İŞLEV DEĞİŞİKLİKLERİNİN BALIKESİR'DEKİ TARİHİ YAPILAR ÜZERİNDE ETKİSİ.....	36
4.1 Balıkesir Kent Tarihi	36
4.2 Balıkesir Coğrafi Konumu	37

4.3	Çalışma Alanı	38
4.3.1	Eski Karesi İdadi'si (Güzel Sanatlar Fakültesi Binası).....	40
4.3.2	Karesi Gureba Hastanesi	51
4.3.3	Eski Vali Konağı Binası	58
4.3.4	Eski Elektrik Santrali Binası	66
4.3.5	Eski Ziraat Bankası Binası	75
4.3.6	Eski Tekel Binası	87
4.3.7	M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF).....	96
4.3.8	Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi	105
4.3.9	Mimarlar Odası Binası (Özhancılar Konağı)	112
4.3.10	Eski Sümerbank Binası	122
4.4	Anket Çalışması	133
4.4.1	Yapının Mekânsal Durumunun Değerlendirilmesi	133
4.4.2	Yapının Yapısal Durumunun Değerlendirilmesi.....	135
4.4.3	Yapının Çevresel Durumunun Değerlendirilmesi.....	136
4.4.4	Yapının Teknik Değişikliklerinin Değerlendirilmesi.....	138
4.4.5	Diğer Değerlendirmeler.....	138
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	141
6.	KAYNAKLAR.....	148
7.	EKLER	153

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: Balıkesir ili lokasyon haritası.	37
Şekil 4.2: Çalışma alanı yapıların yerleşimi.	39
Şekil 4.3: Güzel Sanatlar Fakültesi giriş cephesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	40
Şekil 4.4: Güzel Sanatlar Fakültesi yerleşim.	41
Şekil 4.5: Eski İdad-i binası tescil fişi (Belediye arşivi).	45
Şekil 4.6: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).....	45
Şekil 4.7: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).....	46
Şekil 4.8: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).....	46
Şekil 4.9: Eski lise binası rölöve projesi bodrum kat planı (Belediye arşivi).	47
Şekil 4.10: Eski lise binası rölöve projesi zemin kat planı (Belediye arşivi).	47
Şekil 4.11: Eski lise binası rölöve projesi cephe (Belediye arşivi).....	48
Şekil 4.12: Eski lise binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Belediye arşivi).	48
Şekil 4.13: Eski lise binası restorasyon projesi zemin kat planı (Belediye arşivi).	48
Şekil 4.14: Eski lise binası restorasyon projesi 1. kat planı (Belediye arşivi).	49
Şekil 4.15: Eski lise binası restorasyon projesi cephe (Belediye arşivi).	49
Şekil 4.16: Güzel Sanatlar Fakültesi bahçe girişi (S. Yırcalı arşivi, 2019).	49
Şekil 4.17: Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden kullanım sorunları (S. Yırcalı arşivi).	50
Şekil 4.18: Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden kullanım sorunları (S. Yırcalı arşivi).	50
Şekil 4.19: Güzel Sanatlar Fakültesi iç mekan (S. Yırcalı arşivi).	50
Şekil 4.20: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).	51
Şekil 4.21: Karesi Gureba Hastanesi yerleşim.	52
Şekil 4.22: Gureba Hastanesi kat planları ve cephe (Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivi).	56
Şekil 4.23: Gureba Hastanesi (Tonbul ve Forta, 2009).	56
Şekil 4.24: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).	56
Şekil 4.25: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).	57
Şekil 4.26: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü yeniden işlevlendirme sorunları (S. Yırcalı arşivi, 2019).	57
Şekil 4.27: Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).	58
Şekil 4.28: Eski Vali Konağı yerleşim.	59
Şekil 4.29: Eski Vali Konağı Binası, Atatürk ve İran Şahı' nın halkı selamlaması (Ahmet Esmer arşivi).	63
Şekil 4.30: Eski Vali Konağı (Ahmet Esmer arşivi).	63

Şekil 4.31: Eski Vali Konağı Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).....	63
Şekil 4.32: Eski Vali Konağı Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).....	64
Şekil 4.33: Eski Vali Konağı binası, Orman Bölge Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	64
Şekil 4.34: Orman Bölge Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).	64
Şekil 4.35: Orman Bölge Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	65
Şekil 4.36: Orman Bölge Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	65
Şekil 4.37: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi (S. Yırcalı arşivi, 2019).	66
Şekil 4.38: Eski Elektrik Santrali yerleşim.....	67
Şekil 4.39: Eski elektrik santrali binası tescil fişi (Belediye arşivi).	71
Şekil 4.40: Eski elektrik santrali binası (Mazideki Balıkesir arşivi).	71
Şekil 4.41: Eski elektrik santrali binası restorasyon projesi Zemin kat planı (Belediye arşivi).....	72
Şekil 4.42: Eski elektrik santrali binası restorasyon projesi alkon planı ve kesit (Belediye arşivi).....	72
Şekil 4.43: Eski elektrik santrali binası restorasyon projesi cephe (Belediye arşivi).	73
Şekil 4.44: Eski elektrik santrali binası rölöve projesi zemin kat planı (Belediye arşivi).	73
Şekil 4.45: Eski elektrik santrali binası rölöve projesi cephe (Belediye arşivi).	73
Şekil 4.46: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	74
Şekil 4.47: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	74
Şekil 4.48: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	75
Şekil 4.49: Eski Ziraat Bankası yerleşim.....	76
Şekil 4.50: Eski Ziraat Bankası Binası tescil fişi (Belediye arşivi).	81
Şekil 4.51: Eski Ziraat Bankası Binası bodrum kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	81
Şekil 4.52: Eski Ziraat Bankası Binası zemin kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	82
Şekil 4.53: Eski Ziraat Bankası Binası birinci kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	82
Şekil 4.54: Eski Ziraat Bankası Binası cephe (Cengiz Dikici arşivi).....	83
Şekil 4.55: Eski Ziraat Bankası Binası kesit (Cengiz Dikici arşivi).....	83
Şekil 4.56: Eski Ziraat Bankası Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).	84
Şekil 4.57: Eski Ziraat Bankası Binası (Cengiz Dikici arşivi).	84
Şekil 4.58: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı merdiven (S. Yırcalı arşivi, 2019).	85
Şekil 4.59: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).	85
Şekil 4.60: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).	86
Şekil 4.61: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	86
Şekil 4.62: Altıeylül Kaymakamlığı binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).	87
Şekil 4.63: Eski Tekel İdare Binası yerleşim.....	88

Şekil 4.64: Eski Tekel Binası tescil fişi (Belediye arşivi).	91
Şekil 4.65: Eski Tekel binası (Mazideki Balıkesir arşivi).	92
Şekil 4.66: Eski Tekel binası (Mazideki Balıkesir arşivi).	92
Şekil 4.67: Altıeylül Kaymakamlığı binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).	93
Şekil 4.68: Altıeylül Kaymakamlığı binası özgün kapı detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).	93
Şekil 4.69: Altıeylül Kaymakamlığı binası çini yer döşemesi detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).	94
Şekil 4.70: Altıeylül Kaymakamlığı binası merdiven detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).	94
Şekil 4.71: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan tescilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).	95
Şekil 4.72: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan tescilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).	95
Şekil 4.73: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan escilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).	95
Şekil 4.74: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF).....	96
Şekil 4.75: M. Emin Tan fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF) yerleşim.	97
Şekil 4.76: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı bodrum kat planı (Belediye arşivi).	100
Şekil 4.77: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı zemin kat planı (Belediye arşivi).	101
Şekil 4.78: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı birinci kat planı (Belediye arşivi).	101
Şekil 4.79: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı kesit (Belediye arşivi).	102
Şekil 4.80: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı cephe (Belediye arşivi).	102
Şekil 4.81: M. Emin Tan evi (Osman Sipahi arşivi).	103
Şekil 4.82: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı (S. Yırcalı arşivi).....	103
Şekil 4.83: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı iç mekan (Osman Sipahi arşivi).	104
Şekil 4.84: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı cam, avlu cephesi (Osman Sipahi arşivi).	104
Şekil 4.85: Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).	105
Şekil 4.86: Fotoğraf Müzesi yerleşim.....	106
Şekil 4.87: Fotoğraf Müzesi tescil fişi (Belediye arşivi, 2019).	110
Şekil 4.88: Fotoğraf Müzesi restorasyon projesi zemin kat planı (Belediye arşivi, 2019).	110
Şekil 4.89: Fotoğraf Müzesi restorasyon projesi birinci kat planı (Belediye arşivi, 2019).	111
Şekil 4.90: Fotoğraf Müzesi restorasyon projesi cephe (Belediye arşivi, 2019).	111
Şekil 4.91: Mimarlar Odası Hizmet Binası (S. Yırcalı arşivi).....	112
Şekil 4.92: Mimarlar Odası Binası yerleşim.....	113
Şekil 4.93: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	117
Şekil 4.94: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi zemin kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	118
Şekil 4.95: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi 1. Kat planı (Cengiz Dikici arşivi).	118

Şekil 4.96: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi cephe (Cengiz Dikici arşivi).....	119
Şekil 4.97: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi kesit (Cengiz Dikici arşivi).....	119
Şekil 4.98: Mimarlar Odası Binası girişi (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	120
Şekil 4.99: Mimarlar Odası Binası iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	120
Şekil 4.100: Mimarlar Odası Binası iç mekan, ocak detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).....	121
Şekil 4.101: Mimarlar Odası Hizmet Binası (S. Yırcalı arşivi).....	121
Şekil 4.102: Özhancılar Konağı (Cengiz Dikici arşivi).....	121
Şekil 4.103: Eski Sümerbank Binası (Yırcalı arşivi, 2019).....	122
Şekil 4.104: Sümerbank Binası yerleşim.....	123
Şekil 4.105: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Suat Baskın arşivi).....	128
Şekil 4.106: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi zemin kat planı (Suat Baskın arşivi).....	128
Şekil 4.107: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi asma kat planı (Suat Baskın arşivi).....	129
Şekil 4.108: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 1. kat planı (Suat Baskın arşivi).....	129
Şekil 4.109: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 2. kat planı (Suat Baskın arşivi).....	130
Şekil 4.110: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 3. kat planı (Suat Baskın arşivi).....	130
Şekil 4.111: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 4. kat planı (Suat Baskın arşivi).....	131
Şekil 4.112: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 5. kat planı (Suat Baskın arşivi).....	131
Şekil 4.113: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi kesit (Suat Baskın arşivi).....	132
Şekil 4.114: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi cephe (Suat Baskın arşivi).....	132
Şekil 4.115: Katılımcıların demografik bilgileri.....	133
Şekil 4.116: Anket sonuçları-1.....	134
Şekil 4.117: Anket sonuçları-2.....	134
Şekil 4.118: Anket sonuçları-3.....	134
Şekil 4.119: Anket sonuçları-4.....	135
Şekil 4.120: Anket sonuçları-5.....	135
Şekil 4.121: Anket sonuçları-6.....	136
Şekil 4.122: Anket sonuçları-7.....	137
Şekil 4.123: Anket sonuçları-8.....	137
Şekil 4.124: Anket sonuçları-9.....	137
Şekil 4.125: Anket sonuçları-10.....	138
Şekil 4.126: Anket sonuçları-11.....	139
Şekil 4.127: Anket sonuçları-12.....	139
Şekil 4.128: Anket sonuçları-13.....	139
Şekil 4.129: Anket sonuçlarının toplu olarak değerlendirilmesi.....	140

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Uluslararası belgelerde tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesine ilişkin maddeler (Yüce Aşkun ve Büken Cantimur, 2012).	19
Tablo 4.1: Yapının tanıtımı.	41
Tablo 4.2: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	42
Tablo 4.3: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirmeleri.	43
Tablo 4.4: Yapının tanıtımı.	52
Tablo 4.5: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	53
Tablo 4.6: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	54
Tablo 4.7: Yapının tanıtımı.	59
Tablo 4.8: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	59
Tablo 4.9: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	60
Tablo 4.10: Yapının tanıtımı.	67
Tablo 4.11: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	68
Tablo 4.12: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	69
Tablo 4.13: Yapının tanıtımı.	76
Tablo 4.14: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	77
Tablo 4.15: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	78
Tablo 4.16: Yapının tanıtımı.	88
Tablo 4.17: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	88
Tablo 4.18: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	89
Tablo 4.19: Yapının tanıtımı.	97
Tablo 4.20: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	97
Tablo 4.21: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	98
Tablo 4.22: Yapının tanıtımı.	106
Tablo 4.23: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	107
Tablo 4.24: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	108
Tablo 4.25: Yapının tanıtımı.	113
Tablo 4.26: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	113
Tablo 4.27: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	115
Tablo 4.28: Yapının tanıtımı.	123
Tablo 4.29: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.	123
Tablo 4.30: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.	125

KISALTMALAR

RIBA : Royal Institute of British Architects
ICOMOS : Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın oluşumunda, gelişmesinde ve ilerlemesinde kıymetli fikirleriyle her daim yardımcı olan, yol gösteren, hocam Prof. Dr. F. Nurhayat Değirmenci'ye teşekkür ederim.

Alan çalışmalarım sırasında belgelere erişimimde yardımcı olan Kent Arşivi çalışanlarına, Koruma Kurulu ve Belediye çalışanı arkadaşlarıma, çalışma alanı olarak seçtiğimiz yapılarda inceleme yapma, fotoğraf çekme izinleri veren kurum yetkililerine teşekkür ederim. Proje ve arşivlerini tezimde kullanmam için benimle paylaşan, değerli meslek büyüklerim; Cengiz Dikici, Betül Dikici ve Suat Baskın'a teşekkür ederim.

Tezimin yazım sürecinde bana desteğini hiç eksik etmeyen eşim Necati Yırcalı'ya, kardeşim Semra Çevik ve eşi Salih Çevik'e, arkadaşlarım Deniz Kabakoğlu ve Yasin Uygun'a ayırdıkları zaman, emek ve sabırları için teşekkür ederim. Desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, benim bu günlere gelmemi sağlayan annem Semiha Koçoğlu ve babam Fehmi Koçoğlu'na teşekkür ederim.

Tezimin yazım sürecinde, en çok da ona ayırmam gereken zamanlardan çaldığım güzeller güzeli kızıma; anlayışından, bana desteğinden ve dünyalara bedel sevgisinden dolayı çok teşekkür ederim.

Kızım Şevval için...

Balıkesir, 2019

F. Sema YIRCALI

1. GİRİŞ

Toplum olmanın temel prensibi; kültürel değerler ve geleneklerdir. Kültürel değerler ve gelenekler korunmadıkça, toplumun sağlıklı gelişimi düşünülemez. Kültürel değer dediğimiz kavramlar çok geniş bir yelpazeye yayılmakla birlikte, bu değerlerin en somut ve çağlar boyu insanların gözü önünde yaşamakta olanı elbette ki tarihi yapılar, anıtlar ve sitlerdir. Tarihi yapıları koruma bilinci, yüzyıllara yayılmış bir gelişim sürecidir. Nasıl ve neden korumalıyız sorularına yanıtlar aranmış, koruma kavramı ile ilgili çeşitli kuramlar, disiplinler ve pratikler geliştirilmiştir. Koruma kavramları içinde yeniden işlevlendirme ile tarihi yapıların yaşatılması, çağa ayak uydurması sayesinde çağdaş insanın onu kullanabilmesi, onunla yaşaması, yapının sürdürülebilirliğini devam ettirmesi sağlanmaktadır.

Yapılar, tarih boyunca değişik amaçlara hizmet etmiştir. Yapının mevcut yapılar ve yapı stokları içindeki yeri, yeniden işlevlendirilmesi, bu yeni işlevin ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları da yapının mimari yapısı kadar önemlidir.

Eco (1987), yapının inşa edildiğinde içermesi amaçlanan kullanımı “birincil işlev”, bu kullanım amacı hiç değişmese bile zaman ve çevre koşullarındaki değişmelerin o yapıya kattığı yeni işlev boyutunu “ikincil işlev” olarak tanımlamaktadır.

Yapılar, üretildikleri toplumun ya da dönemin siyasi, kültürel ve ekonomik özelliklerini, kimliklerini yansıtır. İnşa edildikleri döneme ait mimari anlayış, üslup, teknik olanaklar ve işlevsel gerekliliklere göre tasarlanan bu yapılardan birçoğu günümüze kadar gelememektedir.

Strüktürel olarak ayakta olan bir yapının, ilk yapılış amacındaki kültürel, siyasi, çevresel ve ekonomik nedenlerle işlevleri devam edemeyebilir. İşlevleri devam edemeyen bu tarihi yapılar, kültürel mirasın en belirgin somut unsurlarındandır. Tarihi bir yapı, yapıldığı dönemin kültürel, siyasi, dini, ekonomik hayatını anlatmakla kalmamakta aynı zamanda aile yaşantısına, komşuluk kavramına, sosyolojik yapısına dair de birçok bilgi verebilmektedir.

Tarihi yapıların değerlendirilmesi, günümüze kadar edinilmiş birikimlerden gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu bağlamda tarihi yapıları, yaşayan birer varlık olarak nitelendirmek ve onlara toplumu eğiten, etkileyen, yücelten birer anlam yüklemek gerekmektedir. Yeniden işlevlendirme, yapıların tarih sahnesinde her daim var olmalarını sağlayan bir yöntem, metot ya da bir misyon olarak düşünülmelidir (Altınoluk, 1998).

Yeniden işlevlendirme sürecinde, yapılarda meydana gelen hasarları onarmak veya yeni işlev doğrultusunda yapısal müdahalelerde bulunmak gerekebilir. Bu durumda, tarihi yapıların strüktürel sağlamlaştırmasında en yaygın yaklaşım, mümkünse özgün malzeme ve tekniklerle güçlendirmektir. Bu her zaman mümkün olmayabilir. Eğer mümkün değilse uygulanan iki temel yaklaşım vardır. Birinci yaklaşım binanın özgün halini korumak için kullanılan yeni malzeme ve yapı teknolojisini göstermeden sağlamlaştırmak; diğer bir yaklaşım ise yapısal müdahaleyi, ayırt edilmesi için ortaya çıkarmaktır.

Yapının yeni işlevinin gerektirdiği mekânsal müdahalelerin yapının özgün kurgusunun taşıdığı kimlik özellikleri doğrultusunda kalıcı bir deformasyon yapılmamasına ve geri dönüşü mümkün olmayacak bir şekilde ortadan kaldırılmıyor olmasına dikkat edilmelidir. Yeniden işlevlendirmede genel yaklaşım yapının özgün kurgu ve kimliğinin geriye dönülebilir olmasını sağlamaktır (Kuban,2000).

Yapıya verilmesi düşünülen yeni işlev seçiminde dikkat edilmesi gereken unsurlar ve müdahaleler hakkında bu alanda yapılmış olan benzer çalışmalara aşağıda yer verilmektedir.

İslamoğlu (2018), tarihi yapıya işlevlendirmede yapının özgün işlevine yakın veya işlev şemasına uygun bir işlevin seçilmesi gerektiğini böylece en az müdahale ile yapıyı kullanıma sunmakla sağlıklı bir koruma gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Tapkı (2018), ise yeniden işlevlendirme çalışmalarında tarihi yapıların karakteristik özelliklerine fazla müdahale etmeden yapıların mimari özelliklerine uygun işlevler seçilmesi, yapıda köklü müdahaleler gerektirecek işlevlerin seçiminden kaçınılması gerektiğini belirtmiştir.

Dikmen (2017), çalışmasında Yozgat'ta yeniden işlevlendirilen konakların mekânsal ve yapısal özelliklerini irdelemeyi, konakların yeni işlevleri ile kullanılarak

korunması ve sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması için önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bu tür yapıların öncelikle özgün işlevleri ile kullanımı, ikinci olarak ise minimum müdahale ile işlevlendirilerek kullanımının sağlanması gerektiği, böylelikle yapıların korunması ve sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasının mümkün olacağı ifade edilmiştir.

Kuyrukçu (2015) Fuat Anadolu Evi'nin, yeni işleve adaptasyonunu sürdürülebilirlik açısından değerlendirmiştir. Çalışmada koruma kurulu olarak işlevlendirilen yapının mekânsal performans değeri ve işlevin gereksinimleriyle mekânların adapte edilebilme düzeyi, eleman etütleriyle ve sözlü görüşmelerle belirlenmiş ve yeni işlevin olumlu ve olumsuzluk yönleri ortaya konulmuştur. Yazar, yeniden kullanım potansiyeli olan binalarda adaptasyon sürecinde analiz edilmesi gereken bileşenleri,

- Binanın konumu ve işlev uyumu,
- Varolan mekânların organizasyonu ve niteliği,
- Verilecek işlevin mekânsal gereksinimleri,
- Adapte edilebilirlik düzeyinin değerlendirilmesi olarak belirlemiştir.

Hakyemez ve Gönül (2014) I. Derece Koruma Bölgesi içinde olan ve Fatih Belediyesi sınırları içerisinde kalan Eminönü Bölgesindeki hanları ayrıntılı olarak incelemişler ve koruma kararlarının yeterince uygulanmaması nedeniyle, oluşan bazı yeni mekânların hanların tarihi yapısına aykırı olduğu, bilinçsiz kullanımdan dolayı yapının tarihi kimliğine uygun olmayan görüntülerin ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle koruma kanunlarının daha ayrıntılı ve kapsamlı maddeler içermesini ve bunlara uyulması konusunda toplumun katılımının sağlanılmasını önermişlerdir.

Tanrısever, Saraç ve Aydoğdu (2016), tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi kapsamında bir tarihi İzmir Sümerbank Basma Sanayi yerleşkesini incelemişler ve tarihi yapıların işlevlendirilmesinin çevreye adaptasyon, tarihi yaşatma ve varlığını sürdürebilme düzeylerinin tespit edilmesini amaçlamışlardır. Bu nedenle Kastamonu kent merkezinde turistik işletme olarak işlevlendirilen 15 sivil mimari örneği yapının sahip, yönetici ve çalışanlarına yapılandırılmış görüşme tekniği ile iki ayrı kategoride hazırlanmış ucu açık 4'er soru yönelterek verileri yüz yüze görüşme tekniği ile elde etmişlerdir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş ve bu araştırmanın sonunda "yeniden işlevlendirilen tarihi yapıların çevreye ve çevredeki

insanlara ilişkin adaptasyonunu sağladığı, tarihi yaşatmaya devam ettiği ve işletme olarak varlığını sürdürebilmek için gerekli ekonomik kazancı elde edebildiği” sonucuna varılmıştır.

Yeniden işlevlendirilen tarihi bir yapıda, tasarımın sınırlarını belirleyen, yapının tarihi verilerinin korunmasıdır (Kuban 2000: 118-119). Bununla birlikte yeni işlevin, yapının dış görünüşünü değiştirmemesi gerekmektedir (Ahunbay 2009: 98; Kuban 2000: 118). Bunun yanında yapının ilk haline ait verilerin bulunmaması durumunda tarihi yapıların iç mekânında daha esnek tasarıma gidilebilir. Ancak çok önemli plan ve iç mekân özelliklerine sahip bir yapıda, tasarımcı yapının mimari karakterini değiştirmeden uygun çözüm önerileri getirmek zorundadır (Ahunbay 2009: 98). Yeniden işlevlendirmenin bir diğer sınırı da geriye döndürülebilirlik ilkesidir. Bu ilke, ileride koşulların değişmesi durumunda, yapının yine orijinal haline döndürülmesini sağlayabilmelidir. Böylece yapının estetik ve kültürel mesajının geleceğe aktarılması sağlanabilir (Kuban 2000: 119).

Tarihi yapılara yapılacak müdahalede yapının yıkılmadan kullanılması esastır. Tarihi bir yapının yıkılarak çağdaş yapım teknikleriyle yeniden yapılması (re-konstrüksiyon) yöntemi restorasyonda tercih edilmeyen bir durumdur. Ancak “mail-i inhidam (yıkılmaya eğilimli)” durumunda olduğu belirlenen bir tarihi yapının yıkımı konusunda karar verilmeden önce onun ayakta tutulması için gerekli her türlü müdahalenin yapılması gerekmektedir. Ancak yıkılması zorunlu ise, mevcut durumun rölövesinin çıkarılması, fotoğraflanarak belgelenmesi daha sonra özgün haline uygun rekonstrüksiyon yapılmasına önem verilmelidir.

Bu çalışmada, literatür taraması sırasında incelenen çalışmalardan farklı olarak tek bir yapı çeşidi ya da yapı adası incelenmemiş, farklı bölgelerden farklı çeşit ve dönemlere ait, farklı işlevlerle işlevlendirilmiş yapılar seçilmiştir. Bu denli farklılığı olan yapıların bir çalışma kapsamında incelenmesinin sebebi ise Balıkesir kentinde nitelikli ve sistematik olarak işlevlendirme bilincinin olmadığı gözlemlenmiş olmasıdır. Tez çalışmasının konusuna ve çalışma alanına karar verilirken, Balıkesir kenti ile ilgili tarihi yapılarda işlev değişikliği konusunda akademik anlamda bir çalışmanın bulunmayışı yönlendirici olmuştur.

Bu çalışmada, Balıkesir ili kent merkezini oluşturan Altieylül ve Karesi ilçelerinde yer alan, 1898 depremi öncesi yapılmış ve ayakta kalmayı başarmış

yapılardan ve deprem sonrası, erken Cumhuriyet ve geç Cumhuriyet yapılarından on adet tarihi yapı örneğine yer verilmiştir. Tez kapsamında incelenen yapıların bir kısmında, yapılan müdahalelerin geriye dönebilir şekilde olmadığı, tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek uygulamaların yapılmadığı, tarihi dokunun kaybedilmemesi için yeterince önlem alınmamış olduğu, özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayıt edici özellikte olmasına dikkat edilmediği görülmüştür.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi

Tarihi yapılar, yapıldıkları dönemin sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik değerlerini yansıtmaktadır. Bu değerler, yapılarda kullanılan malzemede, yapının yapım sisteminde, cephe düzenlerinde, plan şemalarında, mekân organizasyonlarında kendini göstermektedir. Tarihi yapıların barındırdığı mimari unsurlar döneminin mimarisine ışık tutmakta ve bu yapılar geçmişle kurulan bir köprü niteliği görmektedir.

Tarihi yapılarda dönüşüm ve işlev değişikliği, kültürel mirasın korunması ve yaşatılması kapsamında müdahale türleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yeniden işlevlendirmede genel yaklaşım yapının özgün kullanımına geriye dönülebilir olmasını sağlamaktır. Yeni işlev, tarihi yapının varlığının devamlılığı için sadece bir araç olmakta, asıl amaç ise yapının tarihi değerinin korunmasıdır. Bu nedenle seçilen işlev doğrultusunda yapıya uygulanacak müdahalelerde, mimari, çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve yasal düzenlemelerdeki etkiler göz önünde bulundurulmalı ve çalışma bu doğrultuda yapılmalıdır.

Balıkesir kent tarihinin çok uzun bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Bu denli uzun bir tarihe ve önemli olaylara sahip bir kentin, yapılaşma ve kentleşme kültürünün de eski ve köklü olması kaçınılmazdır. Kentin tarihi ve geçirdiği dönemler göz önüne alındığında ya da üzerinde yaşamış olan medeniyetler araştırıldığında tarihi yapı, anıt ve sit bakımından zengin olduğu düşünülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda ne yazık ki böyle olmadığı, birçok nitelikli yapının tescillenmeden yıkıldığı, çoğu tarihi yapının dönemin mevzuat eksikleri ve yanlışları yüzünden yok olduğu anlaşılmaktadır.

Tez çalışmasının konusu olan tarihi yapılarda işlev değişikliği ile ilgili, tezin çalışma alanı olarak seçilen Balıkesir kent merkezinde daha önce bu konuyla ilgili

hiçbir akademik çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda işlev değişikliği yapılan yapıların da bir çoğunda restorasyon projelerinin işlev değişikliği ilkelerine uygun olarak yapılmadığı, yalnızca yapıları ıslah etmekle kaldığı görülmektedir. Bu nedenle tez çalışmasının bundan sonra yapılacak olan işlev değişikliği projelerine ve konu ile ilgili benzer çalışmalara örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Balıkesir ili kent merkezini oluşturan Altıeylül ve Karesi ilçelerinde yer alan, 1898 depremi öncesi ve sonrası yapılmış yapılardan, erken Cumhuriyet ve geç Cumhuriyet yapılarından on adet tarihi yapı ele alınmış ve bu yapıların, yapıldıkları dönemlerin yaşayışlarına, dönemseller cephe düzenlerine, plan ve mekân kurgularına, sosyo-kültürel, siyasi, ekonomik değerlerine ışık tutan yapılar olmalarına özen gösterilmiştir. İşlev değişikliğinin bu yapılara olumlu ve olumsuz etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmalar ve gözlemler sonucunda koruma kavramları içinde önemli bir yere sahip olan yeniden işlevlendirme yönteminin Balıkesir kentinde birçok tarihi yapının korunmasına katkı sağladığı gözlemlenmektedir. Ancak, Balıkesir kent merkezinde işlev değişikliği ile ilgili yapılan çalışmaların restorasyon projesi düzeyinde kalmış olduğu, işlev değişikliği ilkelerine göre projelendirilmediği görülmüş, aynı zamanda yazılı kaynakların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Farklı dönemlerden, yapım sistemlerinden, malzemelerden, üslup ve anlayışlara sahip bu yapılar incelenerek ileride yapılacak çalışmalar için kaynak olabilecek nitelikte verilerin ortaya çıkarılması ve toplanması amaçlanmıştır.

1.1.1 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Tez çalışmasına başlarken, yapıldıkları dönemlerin yaşayışlarına, dönemseller cephe düzenlerine, plan ve mekân kurgularına, sosyo-kültürel, siyasi, ekonomik değerlerine ışık tutan yapılar seçilmiştir. Seçilen bu yapıların, farklı dönemlerden, yapım sistemlerinden, malzemelerden, üslup ve anlayışlardan olmasına özen gösterilmiştir.

Yeniden işlevlendirmenin, koruma disiplini içindeki önemi anlatılmaya çalışılmış, tez çalışmasının konusu olan yeniden işlevlendirme ile ilgili koruma teorileri ve yasal düzenlemelere değinilmiştir.

Çalışmanın yöntemi iki aşamalı olarak belirlenmiştir. İlk aşamada alan çalışması içerisinde bulunan ve koruma altına alınmış yapıların günümüze kadar ne tür müdahaleler gördüğünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Alan çalışması içindeki tarihi yapıların mimari özelliklerini (yapıldıkları döneme ait cephe düzenleri, plan ve mekân kurguları gibi) ve ilk işlevlerini saptamak amacıyla yazılı ve sözlü kaynaklar incelenerek, bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Bu yapılara ait uygulamalara ilişkin belgeler; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi'nden, İlçe Belediyeleri arşivlerinden, Koruma Kurulu'ndan ve proje müelliflerinin arşivlerinden sağlanmıştır. Yapıların korunma durumunun belirleyicisi olarak değerlendirilen rölöve, restitüsyon ve restorasyon/rekonstrüksiyon projelerinin bulunup bulunmadığı, proje değişiklikleri, aykırı uygulamalara ilişkin tespitler, onarım izinleri her yapı için ayrı ayrı incelenmiştir.

İkinci aşamada yapıların şu anki durumlarının belirlenmesi için çalışma alanı içinde seçilen tescilli yapıların seçilen işlev sonrasındaki müdahaleleri (mekânsal müdahaleler, strüktür sisteme yapılan müdahaleler, tesisat sistemine yapılan müdahaleler, yapı cephesine yapılan müdahaleler ve yakın çevreye yapılan müdahaleler) her yapı için ayrı ayrı belirlenmiştir. Tarihi yapıların işlev değişikliği sonrasındaki değerlendirmeleri; mekânsal durumun değerlendirilmesi, çevresel değişikliklerin değerlendirilmesi, yapısal değişikliklerin değerlendirilmesi, teknik değişikliklerin değerlendirilmesi ve diğer değerlendirmeler şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca çalışma kapsamındaki yapıları kullananlar ile kısa bir anket yapılmış, yüz yüze yapılan bu görüşmelerde 50 kullanıcıya cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarını belirleyen demografik soruların dışında işlev değişikliğinden sonra yapının mekânsal, yapısal, çevresel, teknik ve diğer değişiklikleri içeren beş bölümden oluşan on altı soru yöneltilmiş ve işlev değişikliğinin kullanıcılar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Tez kapsamında, Balıkesir kent tarihi ve yapıları ile ilgili yapılan literatür taramaları sonucu üç farklı döneme ait Balıkesir ili kent merkezini oluşturan Altıeylül ve Karesi ilçelerinde yer alan toplam on adet yapının incelenmesine karar verilmiştir. Bu yapılar;

- 1898 depremi öncesi yapılmış ve ayakta kalan, deprem sonrası inşa edilen:
 1. Karesi İdadi'si (Güzel Sanatlar Fakültesi),
 2. Karesi Gureba Hastanesi (Karesi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü),
 3. Özhancılar Konağı (Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi),
 4. Eski Ziraat Bankası Binası (Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi),
 5. Ahşap Ev (BASAF Binası)
 6. Eski Mağaza ve Konut (Fotoğraf Müzesi),
- Erken Cumhuriyet dönemi yapılmış,
 1. Eski Elektrik Santrali (Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi)
 2. Eski Vali Konağı (Orman Bölge Müdürlüğü),
 3. Eski Tekel İdare Binası (Altıeylül Kaymakamlığı),
- Geç Cumhuriyet dönemi yapılmış
 1. Eski Sümerbank Binası (LC Waikiki Mağazası)'dır.

2. TARİHİ YAPILARDA KORUMA KAVRAMI VE İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ

Tez çalışmasının ikinci bölümünün ilk kısmında Koruma kavramı açıklanmaya çalışılmakta, korumanın tarihsel süreci, konuyla ilgili çalışmalar yapmış kişilerin yorum ve açıklamalarına yer verilmektedir. Koruma kavramının tarihçesinin ardından koruma yöntemlerine geçilmekte, örneklerle ele alınmaktadır.

2.1 Koruma Kavramı ve Ülkemizde Yasalaştırılma Süreçleri

Koruma kavramı 19. yüzyılda Avrupa’da gelişmeye başlamaktadır. Yapının kendi içindeki ve çevresi ile sağlayacağı bütünlük ve özgünlük kavramları ilke olarak kabul edilmektedir. 1964 tarihli Venedik Tüzüğü 4. Maddesinde “*Anıtların korumasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır*” denilmektedir. Koruma kavramından bahsederken, “*Öyle ki koruma kavramı çok iyi anlaşılmalıdır; tarihi bir yapıyı korurken onu yalnızca bir mimari eser olarak görmek değil, belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi olayın tanığı olarak tanımlamak gerekmektedir*” demektedir (Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

Koruma kavramını, bir tarihi yapının ya da anıtın yıkılmasını, bozulmasını ve kötüye kullanımını önlemek amacıyla yapılmış bakım ve müdahale türleri olarak nitelendirebiliriz. Bu koruma esnasında yapıyı çevresiyle birlikte değerlendirip tarihi çevre koruma bilinci ile hareket etmek gerektiği gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Koruma denildiği zaman yapının geçmişi, şu anı ve geleceği birlikte incelenmeli ve düşünülmelidir. Yapıya ve dönemine ait tüm bilgi ve belgeler özenle toplanmalı, kullanılabilir tüm kaynaklar taranmalı, dönem ihtiyaçları, güncel ihtiyaçlar birlikte analiz edilmelidir. Bunlarla birlikte ileri dönemlerde de uygulanabilirliği göz önüne alınarak yapının korunmasında sürdürülebilirliğin sağlanması için doğru koruma kararlarının alınması gerekmektedir.

Ülkemizde koruma alanında ilk yasal düzenlemeler 19. yüzyılda yapılmaya başlanılmaktadır. Asar-ı Atika Nizamnameleri olarak bilinen düzenlemeler sırası ile aşağıdaki gibidir.

- Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi (13 Şubat 1869)
- İkinci Asar-ı Atika Nizamnamesi (7 Nisan 1874)
- Üçüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi (9 Şubat 1884)
- Dördüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi (23 Nisan 1906)

Bu Nizamnameler daha çok arkeolojik alanlarda yapılacak çalışmalarını düzenlemektedir. Bu Nizamnamelerde geçen 'eski eser' tanımı ile o an yaşamayan kültürlerin ürünleri ifade edilmektedir. Bu ürünler arkeolojik kazılarda çıkartılan taşınır eski eser olarak adlandırılmaktadır. Son Nizamnamede ise taşınmaz olan saray, su kemeri, dikilitaş, tümülüs gibi eserler ve anıtlar da eski eser kapsamına alınmaktadır (Madran, 2002).

Cumhuriyet döneminde 1973 tarihinde yürürlüğe giren, 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma' anlayışı 'sit' tanımının yapıldığı 1710 sayılı Eski Eserler Yasası ile başlamıştır. Elbette koruma bilinci ve kavramı Osmanlı'dan miras aldığımız Nizamnameler dönemi ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu bağlamda ülkemizde koruma kavramının yasalaştırılmasının 150 yıllık bir geçmişi olduğu kabul edilmelidir. Bu da koruma kavramı ve yasal düzenlemeler anlamında, Avrupa ile aramızda çok da uzun yıllar olmadığını kanıtlamaktadır. Buna karşın hala tartışılıyor olması da büyük bir paradoks olarak ele alınmalıdır (Özden, 2017), (Candaş Kahya ve Sağgöz ve Al, 2014).

2.2 Tarihi Yapılarda Koruma Yöntemleri

Tarihi yapılarda hasar durumuna göre çeşitli koruma yöntemleri uygulanabilmektedir. Bu yöntemler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bakım
- Onarım
- Bütünleme
- Yenileme
- İyileştirme

- Restorasyon
- Yeniden yapım
- Taşıma
- Yeniden kullanım

2.2.1 Bakım

Tarihi yapıları korumada bakım, sürdürülebilirliği ve uzun vadede korumayı sağlamaktadır. Bir binanın korunmasında sürekli uygulanan bakım; yapının özgünlüğünün korunmasını, çevre ile uyumunun sürekliliğinin kontrol altında tutulması anlamını taşımaktadır.

Burra Kartası'nda bakım, bir yerin yapısına ve dokusuna uygulanan sürekli koruyucu tutum olarak ifade edilmiştir (Burra Kartası, 1999). Bakımı sürekli olarak yapılan bir tarihi yapıda malzemedeki bozulma büyümeden çabuk müdahale ile önüne geçilebilmekte, yayılması önlenebilmektedir. Örneğin sürekli bakımı yapılan bir mimari eleman ahşap doğramada çürüme, kurtlanma gibi herhangi bir bozulmada malzemenin bozulan kısmı değiştirilerek mimari elemanın diğer bölümlerine sıçraması önlenmelidir.

Düzenli bakımı yapılan bir tarihi yapıda bozulma türü olarak saydığımız köhneleşme, terk edilme gibi bozulmalar görülmeyecektir. Yapının hava ve iklim koşullarından etkilenmesi azalacak, bu sebeplerle müdahalesi güç bozulmalar da oluşmayacaktır.

Bakım esnasında herhangi bir özgün malzeme değiştirilmemeli, yapının plan şemasına müdahale edilmemelidir. Herhangi bir elemanın yenilenmesi gerektiğinde ise aynı malzeme kullanılmalıdır.

2.2.2 Onarım

Aynı zamanda Onarım diyerek nitelendirebileceğimiz restorasyon ve yeniden yapım da birer onarım türü olarak ele alınabilir. Ancak bu bölümde bahsi geçen basit onarımlarla amaçlanan daha çok malzeme kayıplarının giderilmesidir.

Burden (2004), onarımı var olan bir yapıyı sağlam hale getirmek için tamamlamak veya yenilemek üzere sağlanan malzemeler, iş gücü, her türlü sistem ve gereç olarak tanımlamıştır. Orbaşı (2008) ise, onarımı bir yapıyı veya o yapıya ait dokuyu iyileştirmek için yapılması gereken tüm müdahaleler olarak açıklamaktadır.

Onarım sırasında yapının elemanlarında, plan şemasında değişiklik yapılmamalıdır. Örneğin hiçbir pencerenin yeri değiştirilmemeli, özgün pencerede ciddi anlamda bozulmalar, böceklenme, mantar, küf gibi malzeme deformasyonları olduğu tespit edilirse, özgün pencerenin ölçülerine kayıtlarına uygun olarak rölövesi alınıp yeni pencere imal edilmelidir. Ancak tüm bu değişimler için kentin bağlı bulunduğu koruma kurulundan gerekli izinlerin alınması gerekmektedir.

2.2.3 Bütünleme

Bütünleme, hasar görmüş bir yapı elemanının özgün ya da çağdaş bir malzeme ile eksik olan kısımlarının tamamlanmasıdır (Ahunbay, 2009). Bütünleme yapının strüktürü, bir elemanı ya da herhangi bir bölümü için geçerli olabilmektedir.

Koruma yöntemi olarak bütünleme seçilirken çok dikkatli ve titiz bir analiz süreci içine girmek gerekmektedir. İlk tasarımına ait bulunabilen tüm belge ve bilgilere ulaşmak, gerekli özgün malzeme ve doku analizlerini yapmak, tüm bunlara uygun malzeme ile bütünleme kararı almak gerekmektedir.

Venedik Tüzüğü 12. Maddesinde ; “Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın aynı zamanda sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gerekmektedir.” denilmektedir. Dolayısıyla tamamlama ya da bütünleme uygulaması yaptığımız bir mimari elemanın bütünleme yapılan kısmının özgün kısımdan ayırt ediliyor olması gerekmektedir (Venedik Tüzüğü, 1964).

2.2.4 Yenileme

Yenileme, genellikle deformasyona uğramış bir yapı elemanının bozulmuş kısmının ya da tamamının yenisi ile değiştirilmesi anlamına gelmektedir. Ahşap

yapıların güçlendirmesinde özellikle yenileme oldukça kullanılan bir yöntemdir. Örneğin, dayanımı iyi olmayan çürümüş bir hatıl ya da taşıyıcı karkasın yenisi ile değiştirilmesi gerekebilir. Çünkü yenileme yapılmayan ahşap bir elemanın içinde barındırdığı mantar ya da böcekler diğer elemanlara da sıçrayabilmektedir. Bu da strüktürel sorunun yayılmasına, hatta yapının içten içe çürümesine neden olabilecek bir hasar olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Yenilemede özgün malzeme korunamamaktadır. Zaten korunması mümkün olmadığı için değiştirilmesi, yenilenmesi gerekmektedir. Yenileme yapılırken özgün malzemeye en uygun çağdaş malzeme kullanılmalıdır. Bunun için de uzman eski eser laboratuvarlarınca malzeme analizlerinin yapılması gerekmektedir. Özgün yapı elemanlarına ait tüm detayların rölövelerinin çıkartılıp, belgelenmesi, rölövedeki detaylara göre yenileme uygulamasının yapılması gerekmektedir. Yenileme yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli konu da, çizimi yapılan rölövelerin ve detayların saklanması, korunmasıdır. İleriki yıllarda yapılması gereken bir onarımda özgün strüktür ve yapı elemanlarının belgeleri önem taşımaktadır.

2.2.5 İyileştirme

Burden (2006) iyileştirmeyi açıklarken değiştirme ve uyarlama ile kullanışlı hale getirmek tanımlarını kullanmıştır. İyileştirme, bir alanın veya yapının; kültürel ve tarihi değerlerinin korunarak, onarım, değiştirme ve uyarlama işlemleri ile kullanışlı, iyi, yaşanabilir, kabul edilebilir, tercih edilebilir hale getirilmesi olarak tanımlanabilir.

2.2.6 Restorasyon

Restorasyon tarihi bir yapının çevresi ile birlikte formunu, detaylarını, dönemsel özelliklerini koruyup onarmak, muhdes olan eklerinden kurtarmak, dönemsel eksiklerini tespit edip tamamlamak olarak açıklanabilir.

Burra Kartası (1999)'na göre restorasyon, yapılan eklemeleri kaldırarak ve yeni malzemeler eklemeksizin var olan elemanları yeniden bir araya toplayarak bir yeri veya dokuyu bilinen daha önceki haline döndürmektir.

Elbette restorasyon uygulamaları ile ilgili halen daha birçok tartışma yöntem ve doğruluğu uzmanlarca netleştirilememiş tanımlar ve pratikler bulunduğu da bir gerçektir. Kimi görüşlerde dönem eklerine tamamen karşı çıkılırken, kimi görüşlerde de nitelikli kabul edilen (ki bu da hep bir tartışma konusu olmuştur, nitelik kime, hangi zamana ve neye göredir) eklerin de korunması gerektiği savunulmaktadır (Büyükarıslan ve Güney, 2013). Tarihi bir yapıyı nasıl ki çevresi ile birlikte bir doku olarak kabul ediyorsak, yapının da kendi içinde bir tarihi yansıttığı ve tarihin de sürekli değişen, evrilen ve gelişen bir olgu olduğundan dolayı bu evrilmenin yapıya da yansımalarının korunması gerekmektedir.

Restorasyon uygulaması oldukça meşakkatli bir süreçtir. Öncelikle bilgi ve belgelerin toplanması bunların birleştirilmesi, dönemsel eklerin tespiti, projelendirme ve izinlerin alınmasından sonra restorasyon uygulamalarına başlanılabilir. Özellikle ülkemizde projelendirme esnasında analiz ve tespitler gözlemsel olmak zorunda olduğundan uygulamaya geçildiğinde sürprizlerle karşılaşılabilir. Bu gibi durumlarda önceden öngörülemeyen detaylar ya da bozulmalar tespit edilip belgelenmeli, gerekli yerlerde yeniden projelendirilmelidir.

Ruskin (2016) “anıtlarınıza iyi bakınız; o zaman restorasyona gerek kalmayacaktır. Zamanında çatıya konulan birkaç çinko levhası, yağmur oluklarından zamanında alınan birkaç dal ve yaprak, hem çatıyı, hem de duvarları hasardan kurtaracaktır. Restorasyon bir yapının başına gelebilecek en büyük felakettir. Öyle bir felaket ki ondan hiçbir şey kurtulamaz ve yok olanın yerine sahte bir benzeri getirilir. Bu önemli konuda kendimizi hiç aldatmayalım; nasıl ölüleri diriltmek mümkün değilse, mimarlıkta da bir zamanlar muhteşem ve güzel olanı restore etmek olası değildir. Öyleyse restorasyondan söz etmeyelim. O baştan sona yalandır.” sözleri ile aslında çağdaş malzemenin oldukça fazla kullanıldığı, özgün malzemelerin neredeyse yok edilecek kadar kaldırıldığı uygulamalardan bahsetmektedir.

2.2.7 Yeniden Yapım

Yeniden yapım (rekonstrüksiyon) bir çok uygulama şekli ile karşımıza çıkmaktadır. Tarihi bir yapının yanmış yıkılmış bir kısmının özgün haline getirilerek yeniden yapılması bir rekonstrüksiyon uygulamasıdır. Bununla birlikte tamamı yıkılmış

bir yapının eski fotoğrafları, varsa projeleri elbette tüm diğer bilgi ve belgeleri de dikkate alınarak bir rekonstrüksiyon projesi hazırlandıktan sonra yapılması da rekonstrüksiyon (yeniden yapım) uygulamasıdır.

Neden yeniden yapmak diye sorulacak olursa, aslında buna iyiki yeniden yapmak diye cevap vermek gerekir. Bilindiği üzere geçmiş yıllarda bir çok ahşap Türk Konutu yangınlar sebebi ile yok olmuştur. Bunun sebebi bazen kendiliğinden çıkan bir yangın olabildiği gibi bazen de özellikle yapılmış bir kundaklama eylemi de olabiliyordu. Elbette ki kanunlarımızdaki eski eserleri korumayan, yıkılmış ya da herhangi bir sebepten yok olmuş bir yapının yerine başka bir imar durumu verilebilmesi idi. Günümüzde yürürlüğe giren yeni kanunlar ile bunun önüne geçilmiş, yıkılmış ya da yok olmuş bir yapının yerine rekonstrüksiyon uygulaması ile aynısını yapma şartı getirilmiştir. Bu sayede tarihi bir yapı yıkılmaya yüz tutsa bile kasten yıkılma ya da yakılma tehlikesinden kurtulmuş olmaktadır (Mazlum, 2014).

2.2.8 Taşıma

Taşıma, bir kültür varlığının özgün dokusundan, çevresinden koparılarak başka bir alana götürülmesidir. Taşıma yöntemini başka bir koruma yönteminin yeterli olmadığı, olamadığı durumlarda kullanmak gereklidir, son çare olarak düşünülmelidir denilebilir. İnsanoğlunun gereksinimleri ön planda olduğunda örneğin su ihtiyacı için bir baraj yapımı söz konusu ise, tarihi bir alan ya da yapının sular altında kalmasındansa taşınması söz konusu olabilmektedir.

2.2.9 Yeniden Kullanım (İşlev Değişikliği)

Yeniden kullanım (işlev değişikliği), yapıldığı dönem işlevini yitirmiş bir tarihi yapıya, bir anıta, bir sivil mimarlık örneğine yeni bir işlev verilerek yapının günümüz koşullarında kullanımını sağlamaktır. Yapıya yeniden işlev verilmesindeki amaç yapıyı yalnızca kullanmak değil, aynı zamanda yaşatabilmektir. Bilindiği üzere tarihi yapıların yok olmasındaki en büyük sebeplerden biri, terkedilme sorunudur. Terk edilmiş, atıl bir tarihi yapıyı en iyi koruma yöntemi yeniden işlevlendirmektir. Elbette yeniden işlevlendirilirken dikkat edilmesi gereken bazı kavramlar bulunmaktadır. Yeni işlev

seçilirken dikkat edilmesi gereken kavramlara tez çalışmasının 3. Bölümünde yer verilmektedir.

2.3 Tarihi Yapılarda İşlev Değişikliği

Çalışmanın bu bölümünde; işlev kavramı ve işlevini kaybetmiş tarihi yapılardan söz edilmektedir. Tarihi yapıları yeni bir işlevle kullanmanın, çağdaş yaşam içinde yer alabilmelerinin ve yeni işlev seçiminde sürdürülebilirliğin öneminden bahsedilmektedir.

2.3.1 İşlev Kavramı

Kuban (2018)'a göre; işlev, gereksinimlerin belirlediği istekler ve onların programlaştırılması anlamına gelmekte; fakat daha sınırlı olguları anlatmak için de kullanılmaktadır. Kavramı açıklığa kavuşturmak için bu farklı kullanışları doğru tanımlamak gereklidir.

Doğan Kuban'ın bahsettiği gibi işlev, gereksinimlerin belirlediği istekler sonucu ortaya çıkar ve bu istek ve gereksinimler zaman içinde değişikliğe uğrar. Bir asır önce ahşap konutlarda yaşayan insanlar artık günün gereksinimleri ile betonarme konutlarda ikamet etmektedir. Böyle olunca Ahşap Türk evleri konut işlevinden çıkıp kendilerine yeni işlevler aramaktadır. Elbette işlevin değişmesine yalnızca yapım sistemi etken değildir. Tesisatlardaki eksikler, internet bağlantıları, ısıtma, soğutma gibi gereksinimlerde zamanla değişip çoğalmıştır.

Yapıldığı dönemki işlevini kaybetmiş tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde iki yol izlenmektedir. Bunlardan biri edilgen yaşatma diğeri ise etkin yaşatmadır. Edilgen yaşatma: anıtların “müze anıt” niteliğinde kullanılması yani tüm çağdaş gereksinimlerin düşünülmesine ve çözümlenmesine gerek duyulmadan yapıyı olduğu gibi onarıp kullanıma açmaktır. Edilgen yaşatma yöntemi yapıldığı dönemde kullanılan işlevini sürdüren cami, kilise gibi yapılarda çok sorun yaratmamaktadır. Etkin yaşatma dediğimiz yöntemde ise işlevini yitirmiş yapı ya da yapı grubuna günümüz koşullarına uygun ve ihtiyaca cevap veren bir işlev seçimi

yapılarak, çevresi ile birlikte o yapının ya da yapı grubunun çağdaş yaşam içinde yerini alması ve sürdürülebilir olması sağlanır (Yüce Aşkun ve Büken Cantimur, 2012).

2.3.2 Tarihi Yapılarda İşlev Değişikliğini Gerektiren Nedenler

Çalışmanın bu bölümünde; tarihi yapıları yeniden işlevlendirmeyi gerekli kılan nedenler açıklanmaktadır.

2.3.2.1 Tarihsel Nedenler

Kentlerin gelişimi modern dünyada yer edişi elbette ki tarihin korunması ile mümkündür. Bu sebeptendir ki dünya üstünde en görkemli kentler tarihi kültür alanlarını korumuş yaşatmış olanlardır. Tarihi ve kültürel kent dokusu korunmuş, yeni yapılagelen kentsel alanlar bir önceki dokuyla uyumlu tasarlanıp planlanan kentler, bir zaman koridoru gibi karşımıza çıkmaktadır. Böylesi korunmuş bir kenti gezen insan adeta bir tarih kitabını okurcasına bilgi sahibi olmaktadır. Tarihte yaşanan olaylar, savaşlarla kentlerin içinde yaşayan insanlarda değişmektedir. İnsan olgusunun değişimi yapıları ve işlevlerini de değiştirmektedir. Tarihsel nedenlerle işlevin değişmesi yalnızca olaylara bağlı denilemez, elbette ki tarihsel süreçte toplumun ihtiyaçları da değişim göstermektedir (Altınoluk, 1998).

2.3.2.2 Ekonomik Nedenler

Ekonomik nedenler de tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanılmasına bir nedendir. Yeni yapı alanları oluşturup, yeniden yapı tasarımına gitmek yerine işlevini kaybetmiş kent içinde bir tarihi dokuyu tekrar onararak yaşatıp kullanmak, elbette ki daha az iş gücü, enerji kaybı ve düşük yapım maliyeti anlamlarını barındırmaktadır. Böyle olunca eski bir yapıyı yeniden işlevlendirerek kullanmak ekonomik olarak da avantaj sağlamaktadır (Madran, 2002).

2.3.2.3 Çevresel Nedenler

Yapıldığı dönemde konut alanı içinde olan bir tarihi yapı, yeni dönemde ticaret alanında kalabilmektedir. Böyle bir durumda gürültü, trafik, kirlilik gibi etkenler konut alanı olmaya elverişli halden çıkmaktadır. Bu gibi durumlar da insanların konutlarını bırakıp yeni yerleşim alanlarındaki konutlara göçüne neden olmaktadır. İşlevini kaybetmiş bir tarihi konut günümüzde bir kamu yapısı, sivil toplum kuruluşu ya da bir iş yeri olarak yeni işleviyle karşımıza çıkabilmektedir.

2.3.2.4 Sosyal ve Kültürel Nedenler

Toplumların sosyal ve kültürel değişimleri de yapıların özgün işlevlerinin değişmesine neden olmaktadır. Tarih boyunca yapılan savaşlar, savaşlar sonucu kentlerde yaşayan farklı etnik ve dini görüşteki insanın mübadele ve göçler ile yaşadıkları topraklardan kopmalarına, yapıların özgün işlevlerini kaybetmesine neden olmaktadır. Ülkemizde çoğunluğun Hristiyan olduğu kent ya da kasabalarda mübadele sonrası Müslüman cemaati çoğunluk olmuştur, bu sebeplerle birçok kilise camiye dönüştürülerek kullanıla açılmıştır. Bununla birlikte cumhuriyetin ilanı sonrası medreseler kapanmış, buralar genellikle ticarethanelere dönüştürülmüştür. Hristiyanlığın kabulünden sonra da birçok pagan tapınağı kiliseye dönüştürülmüştür. Zamanla değişen yaşam biçimi nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmiş, ilk yapıldığı dönemdeki amacından farklı bir işlevle kullanılmaktadır.

Kent ihtiyaçları değiştikçe ve geliştikçe konut gereksinimleri de değişmeye başlamıştır. Bir asır önce konut içinde su ve elektrik bulunmazken su ve elektrik, bugün en önemli ihtiyaç haline gelmiştir. Konut içine kadar gelebilen su ile birlikte konut içinde banyo ve tuvalet işlevleri de gereksinim haline gelmiştir. Odalarda bulunan gusülhaneler yerini elbise dolaplarına bırakmıştır. Birkaç kuşak birlikte yaşanan konutlar 1950'lerden sonra küçülen ailelere büyük gelmeye başlamış, birçok ahşap konut terk edilerek apartman kültürüne geçişler başlamıştır. Dönemin kanuni boşlukları da terk edilmiş birçok sivil mimarlık örneğinin yakılıp yıkılmasına, dolayısıyla yok olmasına neden olmuştur.

Kentler büyüdükçe kent dışında olan sanayi yapıları kentin içinde kalmıştır. Bu sanayi yapıları işlevini sürdürememiş ve kent dışına taşınmak zorunda kalmıştır. Endüstri mirası olan bu yapıların bir kısmı zaman içinde terk edilmeye bırakılmıştır. Ancak bazı kentlerde bu endüstri mirası sayılan yapı grupları ve kampüsleri yeni işlevleriyle bütünleşmiş, çağın bir parçası olmayı başarmıştır (Uğursal 2011).

2.4 İşlev Değişikliği İlkeleri ve Yasal Düzenlemeler

İşlev değişikliği ve yeniden kullanımla alakalı birçok uluslararası tüzükte çeşitli kararlar alınmıştır. Bu belgelerde, işlevini yitirmiş bir kültür mirasına, sürdürülebilir gelişme çerçevesinde, toplumsal amaçlı, tarihi alanın sosyal özelliklerini göz ardı etmeyen ve kullanıcılarının modern konfor konusundaki taleplerini karşılayabilecek bir işlev verilmesi önerilmektedir.

Tablo 2.1: Uluslararası belgelerde tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesine ilişkin maddeler (Yüce Aşkun ve Büken Cantimur, 2012).

Yılı- Yeri Toplantının Adı	Kurum	Alınan Kararlar
1904- Madrid IV. Uluslararası Mimarlar Kongresi	RIBA	1. Eserler, eski bir uygarlığa ait olan veya artık bir amaca hizmet etmeyen ölü eserler ve hala en başta belirlenen amaçlara hizmet etmeye devam eden yaşayan eserler olmak üzere iki şekilde sınıflandırılabilir. 2. Mimarlıkta işe yararlık, güzelliğin esaslarından biri olduğu için, yaşayan eserler yeniden kullanılmaları için onarılmalıdır.
1931-Restorasyon Tüzüğü		4. Yaşayan, yani ayakta duran anıtlara yalnızca özgün işlevinden çok uzak olmayan ve binada gerekli uygulamaların önemli hasara neden olmayacak şekilde yapılabileceği yeni kullanımlar verilmesi kabul edilebilir.
1964- Venedik Tüzüğü- II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi		5. Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanıma arzu edilir, fakat bu nedenle planı ya da süslemesi değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde fonksiyon değişikliğinin gerektiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.

Tablo 2.1 (devamı)

1966- Viyana Tavsiye Kararı (Tavsiye Kararı:B): Kültürel Öne Sahip Ancak İlk Amaçlarını Artık Daha Fazla Yerine Getiremeyen Anıtlar İçin Doğal ve Estetik Çevrelerinde Yeni Kullanım Alanları Bulmak	Avrupa Konseyi	Anıtların tüm sorumluluğunu üstlenmekten kaçınmanın hükümetlerin çıkarına olduğunu ve sonuç olarak aşağıda belirtilen unsurların gerekli olduğunu göz önünde bulundurarak; b. Anıtlar artık sahipleri tarafından kullanılmıyorsa bu yapıların yeni işlevler kazanması için gerekli katkıları yapmak. 4. örneğin, kabul salonları ve kayıt ofisi olarak kullanılmak için organizasyonlar tarafından hazırlanan bu tür anıtların geliştirilmesini ve kazanımını kolaylaştırmak, 6. B sempozyum raporunda belirtildiği gibi anıt sahiplerinin anıtların ne şekilde kullanılabilceği konusunda daha bilgili olmalarını sağlamak
1967- Quito Normları: Sanatsal ve Mimari Değeri Olan Anıt ve Arazilerin Korunması ve Kullanımına İlişkin Toplantının Son Raporu	ICOMOS	VI. Kültürel Mirasın Kullanırlığı ve Değerini Artırmak 4. Toplamak gerekirse, anıtsal ve sanatsal miras değerlerini ve kullanılabilirliğini artırmak, bu özelliklerin her birini ve hepsini doğasıyla uyum içinde kullanılabilir hale getirme amacıyla karakteristiklerini ve değerlerini, kendilerine atanan yeni işlevi tamamen gerçekleştirebilecek bir noktaya vurgulayarak ve zenginleştirerek sistematik, başlıca teknik bir aksiyonu ima etmektedir.
1975- Amsterdam Bildirgesi: Avrupa Mimari Miras Kongresi	Avrupa Konseyi	f. Eski dokunun sağlıklılaştırılması, dokunun sosyal kompozisyonunda köklü bir değişiklik gerektirmeyecek şekilde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Kamu kaynaklarınca gerçekleştirilen restorasyon çalışmalarının sağladığı yarardan tüm toplum kesimleri pay almalıdır. ...insan yapısı çevreye akıllı, duyarlı ve ekonomik bir saygıyla yaklaşan böyle bir politikayı uygulamak için yerel yetkililer; - yapılara, onların karakterine,saygı göstermeyi ihmal etmeden çağdaş yaşamın gereklerine uyan işlevler vermeli; böylece yaşatılmalarını garanti altına almalı;
1982-Deschambault Bildirgesi: Quebec Kültür Mirasının Korunmasına Yönelik Tüzük	ICOMOS	9. Mirasımızın dinamik ve işlevsel karakterinin korunması, o mirasın bütünleşmiş parçası olan ve onun korunmasına ve canlılığına katkıda bulunan yerel sakinlerce sağlanır. 9a. Mirası kullanmada müze ve turistik merkezlerin yapay hayatındaysa onu günlük hayata dahil etmeyi tercih etmeliyiz. Geleneksel uğraşlar tercih edilmelidir. Sakinlerin meşru amaçları ve ihtiyaçları mirasın kendisine has kullanımından farklı bir kullanım kabul etmeyi gerektirse bile buna her durumda saygı duymalıyız. 9b. Başka bir deyişle yerel nüfusun yerleşik haklarına saygı duymayı teşvik etmek gereklidir. Yapıların yerleşme işlevine diğer kullanım seçeneklerine göre öncelik verilmelidir.

Tablo 2.1 (devamı)

1983- Roma Bildirgesi	ICOMOS	<p>20. Adaptasyon Kültürel miras değeri taşıyan bir yerin muhafaza edilmesi genellikle o yerin sosyal, kültürel ya da ekonomik olarak faydalı bir amaca hizmet etmesiyle kolaylaşmaktadır. Sürekli kullanım için gerekli oldukları ya da kültürel anlamda arzu edilir oldukları, ya da yerin muhafazası için tek yol oldukları bazı durumlarda değişiklikler ya da eklemeler kabul edilebilir. Ancak, değişiklikler asgari gereklilikler olarak kalmalı ve yerin kültürel miras değerinden uzaklaşmamalıdır. Tüm koşul ve değişiklikler orijinal doku ile uyum göstermeli, ancak sonradan yapılan bir iş oldukları belli olacak kadar da belirgin olmalıdır.</p> <p>22. Tanımlamalar Bu tüzük ile ilgili olarak:</p> <ul style="list-style-type: none">• Adaptasyon bir yeri uygun kullanım için, mümkün olan en az kültürel miras değeri kaybı ile değiştirmek anlamına gelmektedir.
1985- Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi	Avrupa Konseyi	<p>11. Her bir taraf, kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından, - Korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinimleri göz önüne alınacak şekilde kullanımını, - Uygun olan durumlarda, eski binaların yeni kullanımlara intibaklarını teşvik etmeyi taahhüt eder.</p>
1987-Washington Tüzüğü-Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü	ICOMOS	<p>8. Yeni işlev ve etkinlikler tarihi kent veya kentsel alanın karakteriyle uyumlu olmalıdır. Bu alanların Çağdaş yaşama uyarlanması için gerekli teknik servislerin getirilmesi veya iyileştirilmesi işlemleri özenle yapılmalıdır.</p> <p>10. Yeni binalar yapılması gerektiğinde veya eskileri uyarlanırken, mevcut mekânsal oluşum saygı görmeli, özellikle ölçek ve parsel boyutuna dikkat edilmelidir. Çevreye uyumlu çağdaş öğeler yöreyi zenginleştirebileceğinden, yeni tasarımlar engellenmemelidir.</p>
1994- Nara Özgünlük Belgesi	ICOMOS	<p>9. Maddesi, Kültür mirasının tüm biçimleri ve tüm tarihsel dönemleriyle korunabilmesi, bu mirasa değerler atfedildiği ölçüde kolaylaşır. Bu değerleri olabilecek en doğru bir biçimde algılama yeteneğimiz, bu değerler hakkındaki bilgi kaynaklarının inanılır olmasına ve doğru anlaşılmasına da bağlıdır. Bu değerleri tanımak, anlamak ve kültür mirasının ilk tasarımına ve sonradan kazandığı özelliklerine, tarihsel varlığına ve anlamına bağlı olarak yorumlamak, söz konusu yapıtın özgünlüğü konusunda varılacak yargının temelini oluşturur ve hem biçimle, hem de malzemeyle ilgilidir.</p>

Tablo 2.1 (devamı)

1996- San Antonio Bildirgesi	ICOMOS	1. Genel Tavsiyeler C maddesi, v. Bendinde kullanım ve işlev, “O siti ayırt eden geleneksel kullanım modelleridir.”
1999- Burra Tüzüğü	ICOMOS- Avustralya	Madde1.11 Uygun kullanım; o yerin kültürel değerine saygılı ve uygun şekilde kullanımına denir. Madde 7.1. Bir yerin kullanımı kültürel bir önem taşıyorsa bu mutlaka korunmalıdır. Madde 7.2. Bir yer mutlaka amacına uygun kullanılmalıdır. Belirlenecek politikalarda söz konusu yerin kültürel değerini koruyacak bir kullanım alanı ya da kullanım alanları ile bu kullanım alanlarına ilişkin kısıtlamalar tespit edilmelidir. Bir yerin yeni kullanım alanları o yerin önemli dokusu ve kullanım alanlarında en asgari düzeyde değişiklik yapmalı, bunların anlamına saygı göstermeli ve uygun olduğu takdirde söz konusu yerin kültürel önemine katkıda bulunacak uygulamaların devamlılığı sağlanmalıdır. Madde 21. Uyarlama Uyarlama. Madde 6 ve 7’ de tanımlanan bir yerin kullanımı için gerekli olan ölçüde uygulanmalıdır. 21.1 Uyarlama, ancak söz konusu yerin kültürel değerinde çok az derecede etkili olacağı durumlarda kabul edilebilir. 21.2 Uyarlama tarihsel dokuyu diğer alternatifleri de düşünerek en az şekilde değiştirmelidir.
1999- Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü	ICOMOS	5. Yeni işleve uyarlama - Geleneksel yapıların yeni işlevlere uyarlanması ve yeniden kullanımlarında, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Eğer geleneksel mimari biçimler hala kullanılıyorsa, müdahaleler toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabilir.
2003- Mimari Mirasın Analizi, Korunması Ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler	ICOMOS	1.4. Bir Kullanım veya işlev değişikliği önerildiğinde, bütün koruma kuralları ve güvenlik koşulları dikkate alınmalıdır.
2011- Tarihi Kentler, Kasabalar ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri	ICOMOS	4- Öneriler ve Stratejiler b- Yeni işlevler - Yeni işlev ve etkinlikler tarihi kasaba veya kentsel alanın karakteriyle uyumlu olmalıdır. (Washington Tüzüğü) ... Bu tür yeni işlevler, ayrıca eşsiz ve yeri doldurulamaz bir ekosistem olan tarihi kent kavramı çerçevesinde, sürdürülebilir kalkınma ihtiyacına cevap vermelidir.

Tablo 2.1 (devamı)

2012- Paris Deklarasyonu Gelişmenin İtici Gücü; Kültürel Miras	ICOMOS	Zorlukları aşmak. Sürdürülebilir gelişme çerçevesi içinde bir kültürel mirası işlevlendirmeye çalışmak, yaşam kalitesinin gelişmesinin, yaratıcılığın ve ekonomik çekiciliğin önemli bir bileşeni olduğunu gösterecek ve bu sayede kültürel mirasın, toplumsal bütünleşmenin ve karşılıklı anlayışın önemli bir çarpanı olduğunu anlatacaktır. I- Kültürel Miras ve Ülkesel Gelişim: Küçük Yerleşmeleri ve Yerel Ekonomileri Yeniden Canlandırmak - Sosyo-ekonomik açıdan yeniden canlanmayı desteklemek amacıyla nitelikli koruma uygulamalarını, kasabalar ve kırsal yerleşimlerdeki somut mirasın yeniden kullanımını teşvik etmek; yapıların düzensiz dağılımını kontrol etmek için yerleşim merkezlerini yoğunlaştırmak. II- Yapı Sanatına Dönüş: Korumak - Nitelikli kentsel ya da kırsal, anıtsal ya da vernaküler yapı mirasını kendi fiziki ve sosyo-kültürel ortamında, malzeme zenginliği, özgün konstrüksiyonu ve mimari işlevsel düzeni ile korumak. - Yeni kullanım ve işlevi mirasa adapte etmek, (tersi değil), ve kullanıcılarının modern konfor konusundaki taleplerini karşılayabilmek.
--	--------	--

2.5 Yapı Ölçeğinde İşlev Değişikliği

Yapı ölçeğinde işlev değişikliği kararı alınırken tasarımda veri olabilecek nitelikler doğru analiz edilmelidir. Yeniden işlevlendirme şeması oluşturulurken yeni bina tasarımı gibi programlama, tasarım, uygulama, kullanım aşamaları kapsamında bir planlama süreci geliştirilmelidir. Ancak mevcut tarihi yapıların yeniden kullanımı için uygulanacak planlama süreçlerini yeni yapılacak binaların planlama sürecinden farklı değerlendirmek gerekmektedir. 1/5000 ölçekten, 1/1000 e kadar planlar, koruma amaçlı imar planları, yapı ve bölge hakkında bulunabilen bütün kaynakların, yazılmış tüm yazıların incelenmesi, daha evvel çizilmiş projeler, alınmış rölövelerin incelenmesi gerekmektedir. Bu bilgi ve belgeler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir.

- Projenin amacını, hedefini belirleyen, tarif eden açıklamalar,
- Mevcut binaları tanımlayan, onları geçmişten günümüze anlatan bilgiler,

- Konunun yöntem haline getirilebilmesi için bina programlama yöntem ve teknikleri, karardan-kullanıma zaman faktörüyle birlikte ele alınan süreç programı,
- 1/1.000 planda yapının ya da yapıların bulunduğu alanın genel içindeki yeri, sınırları, bu alanın çerçeve içine alınarak belirlenmesi,
- 1/5.000 yakın çevre, 1/500 ölçekte olması gereken bütün ayrıntılar, yapıların klasifikasyonu, yapım yılları, şu andaki kullanımları, yıkılabilecek yapılar, yaklaşım arterleri, kotlar, ölçüler gibi,
- 1/200 plan. Ağaç cinsleri, yaşları, gövde çapı, kapladığı çap, yapıların alandaki aplikasyon ölçüleri, bina girişleri,
- Binaların ölçekli ama ölçsüz mevcut planları (kullanılıyorsa tefrişli planları), mekân isimleri, alanları,
 - Kesitler; kotlar, gerekli ölçüler,
 - Görünüşler; malzeme ifadesiyle,
 - Bütün sayısal girdiler.

Bu girdileri tamamlamadan doğru ve sağlıklı bir yeniden işlevlendirme tasarımı yapılması mümkün olmamaktadır. Kullanıcı niteliklerinin ve kullanım amaçlarının saptanması gerekmektedir. Yeni işlevinde hangi faaliyetlerin kolaylaşabileceği, düzeltilebileceği, hangilerinin makineleşebileceği, hangilerinin olduğu gibi bırakılacağı, kaynakların belirlenmesi, yaklaşık maliyetin hesabı, yapılabirlik etüdüleri, karar, işlev tasarımcı tarafından dikkatle ele alınmalıdır (Altınoluk, 1998).

3. İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ SEÇİMİNDE YÖNTEMLER

Tez çalışmasının üçüncü bölümü 2 kısımdan oluşmakta, ilk kısımda bir tarihi yapı ya da yapı grubuna yeni bir işlev yüklenilmeden önce yapıya ait incelenmesi gereken unsurlar ve yapıya uygun işlev seçimini etkileyen kavramlardan söz edilmektedir. Yapıya ait incelenmesi gerekli bu unsurlar alt başlıklar halinde anlatılmaktadır. İkinci kısmında işlev değişikliği geçirmiş yapılarda yeni işlev sonrasında yapılan müdahaleler alt başlıklar halinde anlatılmaktadır.

3.1 Yapıya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Kavramlar

Kentler, üzerinde yaşayan toplum ve toplumun kültürü ile bir bütün oluşturmaktadır. Sürekli olarak değişim halinde olan toplum ve kültüre paralel olarak yapı karakterleri ve kent dokusunda da değişiklikler olması kaçınılmaz bir durum haline gelmektedir. Değişen ve gelişen kent dokusunun içinde tarihi kent dokusunun da korunması gerekmektedir. Tarihi kent dokusunu oluşturan yapılar, yapıldıkları dönemin sosyo-kültürel yapısına ve dönem ihtiyaçlarına göre tasarlanmışlardır. Zaman içinde toplumun yaşam biçimi değişmekte, kentlerin yönetim biçimleri farklılaşmakta, nüfus yoğunluğu artmaktadır. Bu değişimler doğrultusunda tarihi kent dokusunun günümüz yaşam koşullarına uyum sağlaması gerekmektedir (Akın ve Özen, 2013). Ülkemizde birçok kentte tarihi kent dokusunun çöküntü alanlarına dönüştüğünü görmekteyiz. Bunun en büyük sebebi tarihi yapıların terk edilmeleridir. Terk edilme, tarihi yapılarda en çok rastlanan bozulma nedenleri arasındadır. Bu sebeple tarihi yapıların ve kent dokusunun yeniden işlevlendirilerek korunması ve kullanılması çöküntü bölgeleri haline gelmelerinin önüne geçebilecek en gerçekçi çözümlerin başında gelmektedir (Kaşlı, 2009).

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde yapının sahip olduğu yapısal özellikler, yapıldığı dönemde üstlendiği misyon ve değerler iyi incelenmeli ve tespit edilmelidir. Yeni işlev seçiminin yapının sürdürülebilirliğini uzun yıllar koruyabilmesi

için bu değerler önem taşımaktadır. Yeni işlevin seçiminde etkili olan bazı kavramlar aşağıda sıralanmaktadır.

- Yapının konumu
- Yapının mekânsal oluşumu
- Sosyal ve kültürel kavramlar
- Ekonomik etkenler
- Yasal zorunluluklar

3.1.1 Yapının Konumu

Yapının konumu, çevresel etkiler, yapının yeni işlevi açısından önem taşımaktadır. Yapının parsel içerisinde yerleşimi, bahçe, otopark kullanımı için analizi, ulaşım imkânları, manzara yönelişi gibi kavramlar yeni işlev belirlenirken ilk öncelikli etkenlerdir. Yeni işlev seçimi yapılırken ihtiyaçların değişkenliği göz önünde bulundurularak sürdürülebilir bir öneri değerlendirilmelidir. Anıtsal yapıların işlevlendirilmesinde diğer yapılara oranla daha dikkatli davranmak gerekmektedir.

Yeniden işlevlendirmede, bölge iklimi, coğrafi ve topografik özellikleri, eğimi, bitki örtüsü gibi nitelikler saptanmalı, tasarım aşamasında yararlanılmalıdır (Yaldız ve Asatekin, 2016).

3.1.2 Yapının Mekânsal Oluşumu

Yapının mekânsal oluşum şeması, verilecek yeni işlevi doğrudan etkileyen en önemli etkidir. Yapı tek bir hacimden de oluşabilir, tekrarlayan hacimlerden de oluşabilir, ya da karmaşık bir plan şemasına da sahip olabilir. Örneğin eski bir han yapısı sinema ya da kültür merkezi olarak kullanılamaz ancak bir konaklama merkezi ya da otel fonksiyonu yüklenebilmektedir. Tam tersi tek bir hacimden oluşan bir kilise ya da fabrika yapısı küçük hacimlere bölünüp kullanılmamalı, bir sinema ya da konser salonu olarak işlevlendirilmelidir. Tarihi yapıların kimliklerini yitirmemeleri için, ilk yapım şemalarına büyük ölçüde sadık kalınmaya çalışılmalıdır (Gönül, 2017).

İşlev değişikliği yapılmak istenilen tarihi yapının çevresinde bulunan yapıların kullanım amaçları, işlevleri, yeni kullanım amacına cevap verebilirlikleri; yeni işlev seçiminde yol gösterecek, yardımcı olacak unsurlardır. Yeni işlevlendirilecek tarihi alanların mevcut kentsel alan kullanımı içindeki yeri, işlev seçiminin belirlenmesinde önemli bir unsurdur. Koruma alanı içerisinde kalan diğer tescilli bulunmayan yapıların da bu yeniden işlevlendirme alanı içerisinde bir bütün olarak düşünülmesi ve rehabilite edilmesi gerekmektedir. Tek yapı ölçeğinde değil de bölgesel bir yeniden işlevlendirme kararı alındığında, mevcut yapı stoku iyi değerlendirilmeli, koruma bilinci içinde davranılmalıdır (Aydın ve Şahin, 2018).

3.1.3 Sosyal ve Kültürel Kavramlar

Yeniden bir işlevle kullanılması planlanan tarihi yapının işlevlendirilmesinde, günümüzde yaşayan sosyo-kültürel insan profilinin iyi analiz edilmesi önem taşımaktadır. Cumhuriyet öncesi yapılarda işlev değişikliğine giderken daha çok dikkat edilmeli, o dönemde etnik ve dini köken farklılığının daha fazla olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Örnek verilecek olursa bir kiliseye yeni bir işlev yüklenirken, cemaatinin bölgede var olup olmadığı, yoksa bile yapılacak uygulamanın, başka bir milletle aramızda sorun yaşatmamasına dikkat edilmelidir. Yıllardır süregelen Ayasofya' nın cami olarak kullanılma polemigi bu konuda en önemli örnektir (Batur, 1975). Bu sebeptendir ki cemaati kaybolmuş ya da azalmış bir dini yapıyı başka bir dini yapı işlevi ile kullanmaktansa müze olarak kullanmak daha ılımlı ve birleştirici olmaktadır.

Yeni işlevi için çalışma yapan tasarımcının iyi bir tarih okuyucusu olması gerekmektedir. Tasarımcı yapının yapıldığı dönemi, sonrasını iyi analiz etmeli, toplumun sosyo- kültürel dengesini bozmayacak şekilde işlev seçimi önerilerinde bulunmalıdır.

Yeniden işlevlendirilecek tarihi yapının bulunduğu bölgedeki insanların gelir düzeyleri, etkinlik alanları, aile yapıları, dünya görüşleri, inançları, çalışma alanları, tarihi yapıya verdikleri önem yapı için seçilmek istenilen işlev ile ilgili önem taşımaktadır. Gelir düzeyi düşük, sosyolojik olarak daha alt kültürden insan popülasyonunun yoğun olduğu bir bölgede tarihi bir yapıyı müze olarak işlevlendirmek

yerine bölge insanının kültürel düzeyini arttırmak için bir sanat merkezi ya da belediye konservatuarı olarak işlevlendirme önerisi getirilebilir. Yeni kullanımda toplumun gereksinimi ve isteğini de iyi tespit etmek gerekmektedir (Yüce Aşkun ve Büken Cantimur, 2012).

3.1.4 Ekonomik Etkenler

Yeniden işlevlendirme ve restorasyon uygulamalarında kaynak bulunması önemli etkenlerden olmaktadır. Bununla ilgili yurt içi ve yurtdışı kaynaklı birçok fon ve hibeler bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin ve diğer mahalli idarelerin, kamu kuruluşlarının kaynak bulma konusunda daha deneyimli ve araştırmacı olması gerekmektedir. Günümüzde birçok mahalli idarede, belediyelerde bu gibi fonlar, destekler için projeler yapıp hibeler alınarak koruma alanları restore edilmektedir. Finans bulunamaması, daha öncelikli yatırımların olması gibi gerekçeler inandırıcılığını kaybetmektedir. Kültürel mirası korumanın bir lüks gibi düşünülmemesi, bir milletin geçmişinin, tarihinin apaçık kanıtı olarak dikkate alınması elzem görülmelidir.

Bununla birlikte pek çok tarihi yapı - yapı grubu ya da koruma alanı ekonomik kaygılar ve turizm sebebiyle kötü uygulamalarla yeniden kullanılmaktadır. Özellikle ülkemizde turizm bölgelerinde kontrolsüz bir şekilde tarihi yapıların yeniden kullanımına sıkça rastlanmaktadır. İşlev seçimi yapılırken yukarıda saydığımız; yapının kimliği ile ilgili hiçbir unsura dikkat edilmediği, yalnızca bir gelir elde etme kaygısı olduğu görülmektedir. Bu durum da yapının strüktürünü ve mekânsal kimliğini zedelemekte, yapıya büyük ölçüde zarar vermektedir (Madran ve Özgönül, 2005), (Altınoluk, 1998).

3.1.5 Yasal Zorunluluklar

Ülkemizde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Koruma Kurullarının yönetmelikleri ve ülkemizde de kabul görmüş olan uluslararası kurum ve örgütlerin hazırlamış olduğu tüzük ve bildirgelerle koruma müdahaleleri belirlenmektedir. İşlev değişikliği ile ilgili ilkeler ve yasal düzenlemelere ikinci bölümde yer verilmektedir.

3.2 Yeni İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler

Seçilen yeni işlev sonrasında gerek yapıda bulunan bozulmalar sebebiyle, gerekse yeni işlev sebebiyle ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yapılması gerekli görülebilen müdahaleler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler
- Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler
 - Zemin ve temel güçlendirmeleri
 - Duvar Güçlendirmeleri
- Tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler
- Yapı cephesine yapılan müdahaleler
- Yakın çevreye yapılan müdahaleler

3.2.1 Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler

Özellikle son yüzyılda teknolojik gelişmelerin bu denli hızlı olduğu düşünülecek olursa, bununla birlikte değişen yaşam biçimleri nedeniyle tarihi yapıların işlevlerini kaybettikleri görülmektedir. Yeniden işlevlendirme sürecinde yeni işlev ve yapının birbiriyle uyumlu bir anlayış içinde olmasını sağlamak adına mekânsal kurguda bir takım değişiklikler söz konusu olabilmektedir.

Yeni seçilen işlevin ve günümüz ihtiyaçlarına göre kat yüksekliklerinin elverdiği durumlarda ara kat ilaveleri, mevcut mekânlar arası geçişler sağlanması, strüktürel sistemi bozmayacak şekilde taşıyıcı özelliği bulunmayan ara duvarlardan kaldırılması gerekli olanların kaldırılması gibi uygulamalar yapılabilmektedir. Engelli erişimi ile ilgili bir çok yasanın söz konusu olduğu, engelsiz binaların istenildiği günümüz koşullarına uygun şekilde yatay ve düşey sirkülasyon elemanlarının yapıya entegre edilmesi kaçınılmaz durumlardan olmaktadır. Saydığımız bu müdahaleler esnasında yapının mevcut plan şemasında ve mekânsal kurgusunda büyük değişiklikler yapılmaması, asgari müdahaleler yoluna gidilmesi gerekmektedir (Yüce Aşkun ve Büken Cantimur, 2012).

3.2.2 Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler

Strüktürel sisteme müdahale yalnızca yeniden kullanımda değil tüm restorasyon uygulamalarında kaçınılmaz bir durumdur. Restorasyon uygulamaları sırasında kâgir yapılarda da, ahşap yapılarda da strüktürel güçlendirmeler gerektiği görülmektedir. Günümüzde tarihi yapıların güçlendirmesi konusunda birçok teknik kullanılmaktadır. Ancak yeniden kullanım sırasında yapının strüktürüne mekânsal kurguyu değiştirmek adına eklemeler ya da çıkarmalar yapmak doğru bulunmamaktadır. Örneğin kâgir bir yapıda döşemeye yük getirecek bir duvar bölmesi yapının strüktürüne zarar verebilmektedir. Ya da iki mekânı birleştirmek için aradaki duvarı kaldırmak, taşıyıcı sistemin bozulmasına sebep olmaktadır. Bu sebeptendir ki mekânsal kurguyu bozmak, yeniden kullanımda istenilmeyen bir durumdur. Yapının kimliğine zarar vermeden, mekânsal kurguya ve strüktürel sistemine sadık kalınarak yeni işlev önerileri üzerinde çalışılmalıdır.

Yeniden kullanım kararı alındığında, ilgili koruma kurulundan izinleri alınarak zemin etütleri ve depreme dayanıklılık testleri yapılmalıdır. İşlev değişikliği düşünülen yapı ya da yapı grubunun bugüne kadar geçirmiş olduğu depremlerden ne derece etkilendiği bilimsel olarak analiz edilmeli, güçlendirme kararları bu doğrultuda alınmalıdır. Özellikle kâgir yapılarda, alınan bu güçlendirme kararları yeni işlev ve mekân kurgusu geliştirilirken yönlendirici olabilmektedir. Zemin iyileştirmeleri ya da temel güçlendirme uygulamaları yapılması gerekli olabilmekte, bunun için uygun yöntem ve teknikler iyi araştırılmalıdır.

Strüktürde yapılan güçlendirme uygulamaları esnasında özgün yapı malzemelerinin uzman laboratuvarlarca iyi analiz edilmesi, bunlara uygun çağdaşlarının yöresel imkânlar iyi araştırılarak bulunması ve imal edilmesi gerekmektedir. Özellikle ahşap yapıların güçlendirme uygulamaları uzun ve yorucu bir süreç içermekte, anında ve yerinde müdahaleler, çoğu zaman detay çözümleri gerektirmektedir. Projelendirme esnasında öngörülemeyen birçok detay ve sistem olabilmekte, bu sebeple önceden birçok olasılık göz önünde bulundurulmalıdır.

Strüktürel sisteme yapılan müdahalelerden birkaç güçlendirme uygulamasını aşağıda sıralayabiliriz (Madran ve Özgönül, 2005).

3.2.2.1 Zemin ve Temel Güçlendirmeleri

Zemin katmanları farklı bölgelerde farklı özellikler göstermektedir. Yer katmanlarındaki hareketler, depremler, sıvılaşmalar gibi nedenlerle zemin özellikleri ve temellere etkisi zaman içinde değişiklik gösterebilmektedir. Temelleri taşıyan zeminlerde, zeminin kendi yapısından kaynaklanan ve taşıdığı yapıdan gelen yükler nedeniyle oturma, yeraltı suyu nedeniyle çözülme ve ayrışma görülebilmektedir.

Zemin dayanımını arttırmak için kullanılan jet-grout ve enjeksiyon sistemleri günümüzde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemde kısaca; delici bir takım aletlerle zeminde istenilen derinliğe kadar kazı yapılmakta, sonrasında otomatik tesislerde üretilen harcın zemine enjekte edilmesi ile kolon oluşturulmaya çalışılmaktadır. Böylelikle zemin yapay olarak taşlaştırılmış olup, taşıyıcı kolon sistemi oluşturulmuş olmaktadır (Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

3.2.2.2 Duvar Güçlendirmeleri

Kâgir yapılarda duvar güçlendirmeleri dikiş, kenetleme, donatıyı destekleme ve enjeksiyon olarak adlandırılmaktadır. Derz ve çatlak onarımları da duvarları güçlendirmede etkili daha basit yöntemlerdir.

- Dikiş yöntemi uygulanan taş, tuğla veya kerpiç duvarda öncelikle strüktürel çatlağın belli kısmı etrafı ile birlikte çürütülerek çıkartılır. Geriye kalan sağlam duvar temizlenerek su ile nemlendirilmeli, duvarın özgün malzemesi ile ya da uyumlu başka bir çağdaş malzeme ile örülmelidir. Duvar örülürken yeni örülen kısım ile eski örgü arasında metal kenetlerle bağlantılar yapılabilir. Dikiş uygulaması, tamamı bozulmaya uğramış duvarlarda uygulanamayan, kısmi bozuklukları olan duvarlarda bölgesel uygulanabilen bir güçlendirme yöntemidir.
- Kenetleme, duvarda bulunan çatlağın iki yüzünün kenetleme elemanları ile birleştirilerek yeni malzemeye ve birbirine bağlanmasıdır. Kenetleme işlemi için ahşap ya da metal kenetler kullanılabilir. Kenetleme elemanı çatlak boyunca devam ettirilmelidir. Yalnızca çatlak onarımında

kullanılmayan kenet yöntemi, köşe birleşimlerinin güçlendirmesinde de kullanılmaktadır.

- Enjeksiyon; kâgir duvarlarda harçlı karışımın, kılcal ve daha geniş çatlaklardan içeri enjekte edilmesi yoluyla duvar içerisindeki harç boşluklarının da doldurulması işlemidir (Hasol, 1998).

Ahşap duvarlarda güçlendirme yöntemleri kâgir duvarlara göre farklılık göstermektedir. Ahşap bir yapının strüktürü ahşap kiriş ve dikmelerden, kerpiç ya da tuğla dolgulu ahşap çatkılı duvarlardan oluşmaktadır. Bu durumda tüm strüktür bir anlamda ahşaptan yapılmıştır demek mümkündür. Ahşap bir yapıyı güçlendirmek sanıldığından çok daha zor olabilmekte, çünkü bütün sistem birbirine bağlı bulunmaktadır. Yanlış bir müdahale bütün yapının ayrılmasına sebep olabilmektedir. Çürümüş, kurtlu ya da mantarlaşmış ahşap yapı elemanlarının yerlerinden itina ve ustalık ile sökülmesi, iyi kurutulmuş, emprenye edilmiş özgün malzemeden yenisi ile değiştirilmesi gerekmektedir. Bazı durumlarda bütün binayı askıya almak gerekebilmekte, değiştirilmesi gereken ahşap yapı elemanları bu şekilde yerinden sökülebilmektedir (Ahunbay, 2009), (Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

3.2.3 Tesisat Sistemlerine Yapılan Müdahaleler

Yeniden işlevlendirilen yapılarda tesisat sistemlerinin ve günümüz koşullarına uygun, ihtiyaca cevap verebilecek teknik alt yapı gereksinimlerinin iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Yapıldığı dönemde benzer işlevle yapılmış bir yapıda yeniden kullanım sürecinde tesisat sisteminin yetersiz geldiği, günümüz ihtiyaçlarını karşılamadığı görülmektedir. Bu sebeple projelendirme aşamasında, tesisat ve altyapılarla alakalı tüm detay ve gereksinimlerin titizlikle düşünülmesi, üzerine çalışmalar yapılması gerekmektedir. Tesisata yapılan her müdahale yapının strüktürüne, mekânsal kurgusuna, bazı durumlarda çok önem arz eden karakteristik bir detayına denk gelebilmektedir. Tesisat sisteminde yapılmak istenilen müdahaleler projelendirilirken, işlev çalışması yapan mimarla koordineli çalışılması gerekmektedir. Örneğin otel işlevi verilmiş istenilen bir 19. Yüzyıl yapısında iklimlendirme, havalandırma gibi tesisat kanalları, boru döşemeleri, internet erişim tesisatı ya da daha basit bir ihtiyaç olan oda içerisinde

banyo tuvalet bulunmamaktaydı. Günümüz koşullarında ise tüm bu saydıklarımız ihtiyaç sayılmaktadır.

Günümüzde çıkarılmış olan kanun ve yönetmeliklere de riayet ederek tesisat sistemlerini baştan sona değiştirmek gerekli olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse yüz yıl önce topraklama yapılmasına gerek olmayacak kadar az elektrik kullanımı varken şimdi kullanılan tüm cihazların korunması için topraklama şart görülmektedir. Yangın riskini en aza indiren yanmaz kablolar kullanımı yine yangın yönetmeliklerinde yer alan bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Elektrik ve havalandırma için gerekli boru ve kabloları mevcut duvarların içine gömmek strüktüre ve özgün duvar yapısına zarar vereceğinden; elektrik donatı tavaları ve asma tavan çözümleri tavan altından geçirilmekte, bu da tavan yüksekliğini düşürmektedir. Böyle durumlarda tavan yüksekliği iyi analiz edilmeli, basık tavan yapmaktan kaçınılmalı, farklı çözümler değerlendirilmelidir (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

Tarihi yapılarda yeni işlevin ihtiyacı olan tesisat gereksinimlerinin yapılması, yapının strüktürel ve görsel kimliğine zarar verebilmekte, bir problem haline gelebilmektedir. Sıva altı, döşeme altı, asma tavan içleri gibi bölümlerde yer alan tesisat elemanlarına herhangi bir arıza anında müdahale zorluğu yaşanmakta, tekrar kırım döküm işlemleri gerekebilmektedir. Bu sebeple Avrupa'da yapılan restorasyon uygulamalarında tesisatta yapılan müdahaleler mümkün olduğunca açıkta bırakılmakta, müdahale esnasında yapıya zarar vermemesi öncelikli olarak kabul edilmektedir.

3.2.4 Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler

Yeniden işlevlendirme kararı alınan bir yapıda, yapının dış cephesine de bir takım müdahaleler yapılabildiği görülmektedir. Bu gibi cephe değişikliklerinin farklı sebepleri olabilmektedir. Bunlar;

- Yapının dış cephesinde yer alan bozulmalar,
- Bozulmaya uğramış dış cephenin yenileme ihtiyacı içermesi,
- Yeni verilmesi planlanan işlevin dış cepheye yansımaları,
- Isı yalıtım sorunları, gibi nedenler dış cepheye yapılan müdahalelerin başlıca sebepleri olarak görülmektedir.

Kimi işlev değişikliği uygulamalarında plan şemasında ve mekân kurgusunda yapılan değişiklikler nedeni ile cephelere müdahale edildiği görülmektedir. Örneğin yüksek pencereci bir yapıda ara kat ya da asma kat oluşturulduğu ve cephenin sağırlaştırıldığı görülmektedir. Ancak böyle uygulamalar tarihi yapıların cephe kurgusunu bozmakta, karakteristiğinde önemli değişiklikler yapmaktadır. Bu sebeple bu tür uygulamalardan kaçınılmalı cephe karakteristiğini bozacak türden müdahaleler yapılmamalıdır.

Günümüz koşullarında ısı yalıtımı bina tasarımında önemli ve gerekli bir yer tutmaktadır. Cephesinde oldukça bozulmalar görülen sıvalı bir tarihi yapıya yeni işlev verilirken ısı yalıtımı yapılması ve sonrasında sıva uygulanması öngörülebilir. Öngörülebilir.

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilme süreçlerinde süsleme ve bezemelerde yapılacak yanlış müdahaleler, strüktürel sistemi, kubbe, tonoz, çatı sistemi gibi sistemleri özgün halinin dışında çözümlenmek ya da güncel bir yapı elemanını özgün olanın yerine kullanmak, yapının kimliği ve dönemi hakkında yanlış bilgiler aktarabilmektedir. Tarihi yapılara yapılan müdahalelerde yapının kimliğine, dönemine, özgün yapı malzemesi ve elemanlarına sadık kalınarak işlev seçimi en önemli unsur olmaktadır (Kuban, 1969), (Madran ve Özgönül, 2005).

3.2.5 Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıları koruma ve yeniden işlevlendirme çalışmalarında çevreleri ile birlikte analiz etmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Yapıya yeni işlev verilirken yakın çevresinin de işlev sırasında değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin yakın çevresinde bulunan ya da yapılması planlanan otopark, durak gibi kentin ihtiyacı olan fonksiyonlar, yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, bahçe duvarları gibi çevresel donatıların gözden geçirilmesi, işlevi değişen tarihi yapıyla birlikte analiz edilmesi gerekli görülmektedir.

Yalnızca yakın çevresine yapılan müdahaleler dışında çevre analizlerinin doğru tespitlerinin yapılması, yakınlarında çöküntü bölgeleri bulunuyorsa bunlarında ıslahı sağlanmalıdır. Zira yeniden işlevlendirilen yapı ya da yapı grubunun bu çöküntü bölgesinden etkilenmemesi, yeni işlevin işlerliğinin korunması gerekmektedir. Yeni bir işlev yüklenen tarihi bir yapının etrafının da ıslahı bu noktada önem taşımaktadır.

Çalışmanın bir sonraki bölümü olan dördüncü bölüm dört kısımdan oluşmakta; birinci kısımda Balıkesir kentinin tarihine kısaca yer verilmektedir. İkinci kısımda kentin coğrafi konumundan bahsedilmektedir. Üçüncü kısımda çalışma alanı olarak seçilen kent merkezi ve çalışma alanında bulunan yapılar ele alınmaktadır. Yapıların tarihçelerine değinilmekte, günümüze kadar geçirdikleri işlev değişiklikleri sıralanmaktadır. İşlev değişikliği sonrası yapılara yapılan müdahaleler tablo halinde incelenmektedir. Yapıların günümüzdeki işlev değişiklikleri, çalışmanın üçüncü bölümünde anlatılan yeni işlev değişikliği sonrası yapıya yapılan müdahale kriterlerine göre tablo halinde değerlendirilmektedir.

4. İŞLEV DEĞİŞİKLİKLERİNİN BALIKESİR'DEKİ TARİHİ YAPILAR ÜZERİNDE ETKİSİ

Tez çalışmasının bu bölümünde çalışma alanı olarak seçilen on adet yapının tarihçeleri ve ilk işlevleri anlatılmaktadır. Sonrasında üstlendikleri işlevlere değinilmekte, günümüz işlevleri işlev değişikliği ilkelerinde dikkat edilmesi gereken kavram ve ilkeler açısından değerlendirilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde değerlendirme kriterleri oluşturulurken, üçüncü bölümünde söz edilen yapıya uygun işlev seçimini etkileyen kavramlar yön verici olmuştur. Alan çalışmasına konu olan yapılardaki işlev değişikliklerinin değerlendirme kriterlerinde da işlev değişikliği ilkelerine bağlı kalınarak değerlendirme ölçütleri hazırlanmıştır. Bu bölümde tablolar halinde değerlendirmeler yapılmakta, yapılardaki işlev değişikliklerinin olumlu ve olumsuz yönleri, doğru ve yanlış anlayış ve çözümleri sonuç bölümünde değerlendirilmektedir.

4.1 Balıkesir Kent Tarihi

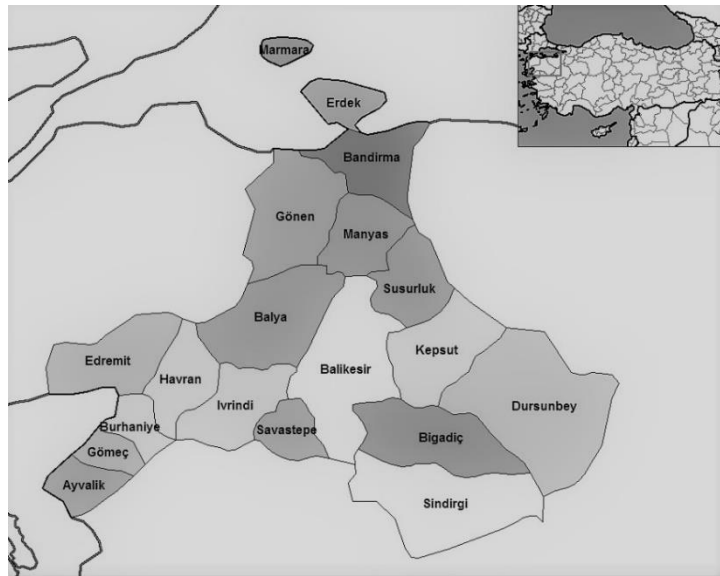
Balıkesir kentinin kuruluş tarihi çok kesin olamamakla birlikte, çok uzun bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Bölgeye Türklerden önce Bitinler, Mizler, Frigler, Persler, İskender İmparatorluğu, Seleukoslar ve Bergama Krallığı hakim olmuştur. Bergama Krallığı'nın ardından Balıkesir ve çevresi Doğu Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetine geçmiştir. 7. yüzyıldan itibaren değişik tarihlerde İstanbul'u kuşatmak için gelen İslam orduları da bu bölgede konaklamışlardır (Yazıcı, 2003).

Türklerin Balıkesir ve çevresine ulaşmaları 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonradır. Türkler, Abbasi ordularına hizmet ettikleri sırada Anadolu'yu tanımışlar, sonrasında Selçuklular zamanında Anadolu'ya yönlendirilmişlerdir. Kesin tarih bilinmemekle birlikte 1071 sonrasında Balıkesir ve çevresinde Türklerin gelişine dair izlere rastlanılmaktadır. Tarih kaynaklarına göre Süleyman Şah'ın 1080 ve 1081'de Uluabat gölü, Erdek- Edincik çevresinde faaliyet gösterdikleri bilgilerine ulaşılmaktadır.

Balıkesir ve çevresinin vatanlaştırma çabası çok uzun sürmemiş, 1096-1099 tarihlerinde yapılan 1. Haçlı Seferi sonrasında bölge yeniden Bizans hâkimiyetine teslim edilmiştir. Türk akınları da durmamış, Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıfladığı, Bizans'ın Avrupa topraklarına yöneldiği sıralarda Balıkesir ve çevresi, Karesi (Karası) Beyliği'nin hâkimiyetine geçmiştir. Karesi Beyliği Osmanlılara ilk katılan Anadolu Beyliğidir (Uzunçarşılı, 1925).

Osmanlı İdari teşkilatında Karesi sancağı, merkezi Balıkesir olmak üzere sınırları hemen hemen bugünkü Balıkesir ilinin sınırlarına eşit olarak, Anadolu Beylerbeyi/Eyaleti içerisinde yer almıştır. 1592'den sonra Karesi Sancağı, 1841 yılında yapılan değişiklikle Hüdavendigâr Vilayeti'nin bir sancağı olmuştur. 1881-1888 arasında Biga'nın da bağlanmasından sonra merkezi Balıkesir olan Karesi Vilayeti kurulmuştur. Vilayet statüsü kısa sürmüş, tekrar sancak haline getirilmiş ve Hüdavendigâr'a bağlanmıştır. 28 Haziran 1909'da Karesi Sancağı müstakil mutasarrıflık haline getirilmiş, 21 Ekim 1923'te Balıkesir Vilayeti ismini almıştır (Yazıcı, 2003). 2012 yılında çıkan ve 30 Mart 2014 yerel seçimleri sonrasında yürürlüğe giren Büyükşehir Yasası ile Büyükşehir statüsüne giren Balıkesir İli, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi unvanını da almıştır (Akpınarlı, 2009).

4.2 Balıkesir Coğrafi Konumu

Şekil 4.1: Balıkesir ili lokasyon haritası.

Balıkesir, Batı Anadolu'da Güney Marmara, iç Batı Marmara ve Kuzey Ege üzerinde yer almakta, 14.456 km² yüzölçümüne sahiptir. 39° 06' ve 40° 39' kuzey enlemleri ile 26° 39' ve 28° 58' doğu boylamlarında bulunmaktadır. Batısında Çanakkale, güneyinde İzmir ve Manisa, doğusunda Kütahya ve Bursa illeri yer almakta, hem Marmara, hem de Ege denizine kıyısı bulunmaktadır.

Marmara, Ege ve İç Anadolu'nun sahip olduğu iklim özelliklerinden etkilenen Balıkesir ili, sahip olduğu iklimsel çeşitlilik ile kırsal alanlardaki yaşantıyı, mimari ürünlerin inşasını, kullanılan yapı malzemelerinin de çeşitlenmesini sağlamaktadır.

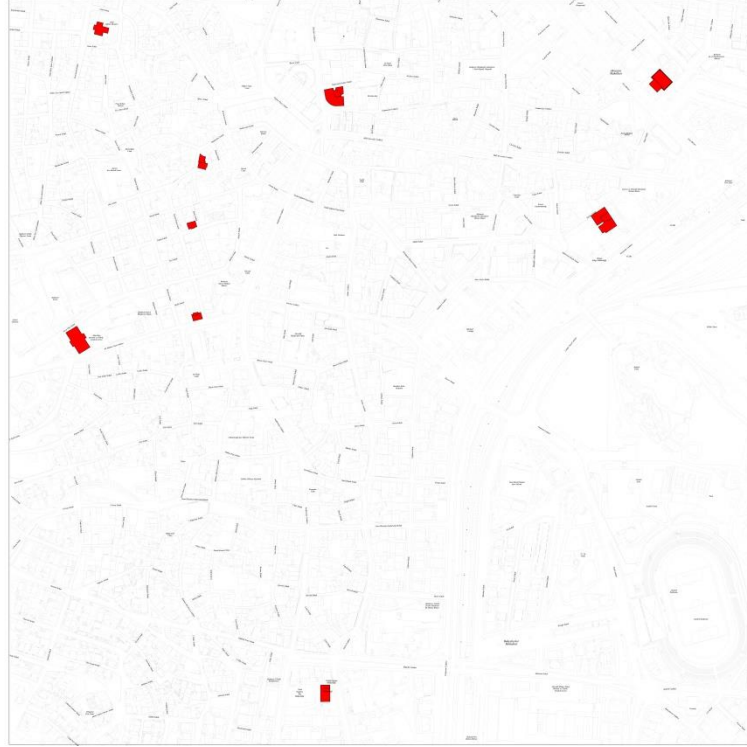
Balıkesir ili; Marmara, Akdeniz ve kara ikliminin etkisi altındadır, bu sebeple bitki çeşitliliğinde bölgesel farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Yüzölçümünün %30'u (650 bin hektar) ormanlık alandır. Bu ormanlık alanlar yoğun olarak Dursunbey, Sındırgı, Edremit, Burhaniye ve Balya bölgesinde bulunmaktadır. Balıkesir ilinin yaklaşık % 32'sini mera ve çayırılık alanlar oluşturmaktadır. Arazilerinin % 23'ü tarıma uygundur. Ege kıyılarında bulunan bölgede 300 metre yüksekliğe kadar makilere rastlanmaktadır. Edremit bölgesinde 500 metreye kadar zeytinlik alanlar mevcuttur. Balıkesir'de üç iklim bir arada görülür. İlin Ege kıyılarında Akdeniz, kuzeyde Marmara ve iç bölgelerde kara iklimi hakimdir. Kıyı kesimlerde yaz ve kış arasındaki ısı farkı fazla olmamakla birlikte, iç kesimler bu fark artmaktadır. Dağlık doğu bölgede kışlar sert ve yazlar serin geçer. Senelik yağış miktarı 540-740 mm arasındadır (<http://www.cografya.gen.tr/tr/balikesir/iklim.html>).

4.3 Çalışma Alanı

Çalışma alanı olarak merkez ilçeler, Altıeylül ve Karesi ilçeleri seçilmiş olup, işlev değişikliği incelemesi yapılan binaların seçiminde 1898 depreminde ayakta kalmayı başarabilmiş yapılar ve sonrasında inşa edilen yapılar dikkate alınmıştır. Bu örnekler sırasıyla; Karesi İdadi'si (Güzel Sanatlar Fakültesi), Karesi Gureba Hastanesi (Karesi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü), Eski Vali Konağı (Orman Bölge Müdürlüğü), Eski Elektrik Santrali (Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi), Eski Ziraat Bankası Binası (Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi), Eski Tekel İdare Binası (Altıeylül Kaymakamlığı), Ahşap Ev (BASAF Binası), Eski Mağaza ve Konut

(Fotoğraf Müzesi), Özhancılar Konağı (Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi), Eski Sümerbank Binası (LC Waikiki Mağazası)'dır.

Tez çalışmasının bu bölümünde Balıkesir'deki işlev değişikliği yapılmış tarihi yapılara, işlev değişikliği seçimlerine, uygulama ve kullanımlarına yer verilmektedir. Yapıların kimlikleri, tarihçeleri anlatılmakta, mekânsal kurgularına ve strüktürel sistemlerine değinilmektedir. Günümüze kadar geçirdikleri onarımlardan, yüklendikleri işlevlerden bahsedilmektedir. Günümüzdeki işlevlerine, işlev önerileri ve seçimlerinden yola çıkılarak, geçirdikleri restorasyon uygulamaları ile mekânsal kurgularında ve strüktürel sistemlerinde yapılan değişikliklerin değerlendirmeleri yer almaktadır.

Şekil 4.2: Çalışma alanı yapıların yerleşimi.

4.3.1 Eski Karesi İdadi'si (Güzel Sanatlar Fakültesi Binası)

4.3.1.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.3: Güzel Sanatlar Fakültesi giriş cephesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı, Balıkesir ili, Karesi ilçesi, Dumlupınar mahallesi, 8477 ada, 1 parselde bulunmaktadır.

Karasi İdadi'si (Lisesi) olarak 1896 yılında yapılmış olan yapı, ertesini yıl yaşanan büyük depremde yıkılmamış, az hasar görmüştür. 1902 yılında bir onarım geçirmiş, bu sırada yapıya bir kitabe konulmuştur (Eren,1993). Okulun Keşşaf Bölüğü (İzci Takımı) 1915 yılında Çanakkale Harbi'ne katılmış, savaştan dönen olmamıştır. Bu olay, yapının kent tarihindeki önemini arttırmaktadır.

Balıkesir'de İdadi-i Mülki (Sivil lise) olarak yapılmış olan yapı, günümüze kadar birçok farklı eğitim kurumu işlevi ile kullanılmıştır. Edinilen bilgilere göre bu işlevler aşağıdaki gibidir.

- 1896- 1914 İdadi-i Mülki (Sivil Lise)
- 1914- 1921 Sultâni (Lise)
- 1921- 1932 Dâr-ül Muallimin (Erkek Muallim Mektebi)
- 1932- 1935 Balıkesir Ortaokulu
- 1935- 1956 Balıkesir Lisesi (Ortaokul ile birleşik)

- 1956- 1970 Oruçgazi Ortaokulu
- 1970- 1982 Tamir için boş kalmış
- 1982- 2000 Mühendislik-Mimarlık Fakültesi
- 2000- 2005 Fen Edebiyat Fakültesi
- 2005- Güzel Sanatlar Fakültesi

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapının müze olarak işlevlendirilme kararı alınmış, projeleri yaptırılmaktadır.

Şekil 4.4: Güzel Sanatlar Fakültesi yerleşim.

Tablo 4.1: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1896
Mülkiyeti	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Tescil Tarihi	19.06.1981
Kat Adedi	3 Kat
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Yonu Taş, Ahşap, Demir
İlk İşlevi	Lise
Restorasyon Projesi Tarihi	-
Mimarı (İşlev değişikliği)	-
Önerilen İşlev	-
Yeni Yüklenen İşlev	Güzel Sanatlar Fakültesi

Tablo 4.2: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• 1978 tarihli rölövesinde ve edinilen eski fotoğraflarında yapının özgün halinde 3 kat ve ayrıca çatı katının olduğu görülmektedir. 1978 yılında yapılmış olan restorasyon projesinde ve günümüzde ise yapının 3 katlı olduğu bilinmektedir.• Rölöve ve restorasyon projeleri incelendiğinde, çatı katının kaldırıldığı görülmektedir.• Mekânsal kurguda, yapıya eklenti olan yapıların restorasyon projesinde kaldırıldığı görülmektedir.• Yapı tüm işlev değişikliklerinde eğitim kurumu olarak kullanıldığından birkaç mekan dışında değişiklik yapılmamış, özgün formları ile kullanılmıştır.
Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının çatı katı kaldırılmış, çatı strüktürü yeniden çözülmüştür.• Geçirdiği onarım ve restorasyonlarda yapıya güçlendirme uygulaması yapıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.• Yapının iç sıvalarının özgün olduğu düşünülmemektedir.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik ve su tesisatının geçirdiği her onarımda kısım kısım değiştiği belirtilmektedir.• Kalorifer tesisatı bulunmaktadır.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Özgün ahşap pencerelerin çoğu değiştirilmiş, yerlerine yenileri PVC olarak yapılmıştır.• Yapı cephesi büyük ölçüde korunmuş görünmektedir.• Dönemler içinde yapılmış muhdes ekler bulunmaktadır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının bahçesi, farklı dönemlerde birçok tadilatın geçmiştir.• Yapının bahçesinde bulunan ek yapılar kaldırılmıştır.• Yapının bahçesinde saha betonu bulunmaktadır.• Eski fotoğraflarda görüldüğü üzere yapının bahçesi küçültülmüş, eğimli araziye oturmuş olan yapının kademeli bahçesinde alt kısım bölünerek yeni bir okul inşa edilmiştir.

Tablo 4.3: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirmeleri.

Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Yapı ilk işlevinde olduğu gibi eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Koridorlar uzatılmış köşe sınıflar daraltılmıştır.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Hayır	Mekânların boyutlarında değişiklik yapılmamıştır. Atölye kullanımı için uygun değildir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Özgün mekân bağlantıları korunmuştur.
	Engelli erişimi sağlanmış mıdır?	Hayır	Engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapının yakın çevresinde eğitim kurumları bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Uzun yıllardır Fakülte olarak kullanılmaktadır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark, yeşil alan bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Kısmen	İlk kullanımından günümüze dek eğitim kurumu olarak kullanılan yapıda farklı bir işlev seçimi yapılmamıştır.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Evet	Yapı halen eğitim amaçlı kullanılmaktadır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Evet	Mekânlar ilk işlevinden günümüze derslik olarak kullanılmaktadır.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Evet	Muhdes sıva ve boyalar, yapı elemanları mevcut bulunmaktadır.

Tablo 4.3 (devamı)

	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Kısmen	Restorasyon uygulaması yapılmadan ulaşılamamaktadır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Kısmen	Yapının çatı katı kaldırılmış, ancak eski belge ve rölöveler korunmaktadır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Hayır	Farkında olunarak özgün malzemedен ayrılan malzeme kullanımı ile bir uygulama görülmemektedir.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Kısmen	Günümüz ihtiyaçları doğrultusunda tesisat ekleri bulunmaktadır.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kent merkezinde yer alması ve tarihi yapının kullanılması kültürel anlamda faydalı görülmektedir.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Fakülte öğrencilerinin sosyal yaşantısı bağlamında faydalı olduğu görülmektedir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yeni bir fakülte binası arayışına girilmemiştir.

İLİ	: BALIKESİR	
İLÇESİ	: MERKEZ	
ENVANTER NO.	: 25	
FOTOĞRAF	: 25	
ADRES		CEPHE DÜZENİ :
KADASTRAL DURUM		Giriş veya ön cephe :
KONUM		DİĞER CEPHELER :
ÇEVRESEL DURUM		
KORUMA DURUMU		CEPHE ELEMANLARI :
ORJİNAL KULLANIM		PLAN DÜZENİ :
BUGÜNKÜ KULLANIM		PLAN ELEMANLARI :
İNŞAAT TEKNİĞİ		ÜST ÖRTÜ :
YAPISAL DURUM		(Çatı biçimi, Örtü malzemesi, Sapak tipi)
		DEĞİŞİMLİK :
		Ana Kitlede :
		Cephe Düzeninde :
		Plan Düzeninde :

Şekil 4.5: Eski İdad-i binası tescil fişi (Belediye arşivi).

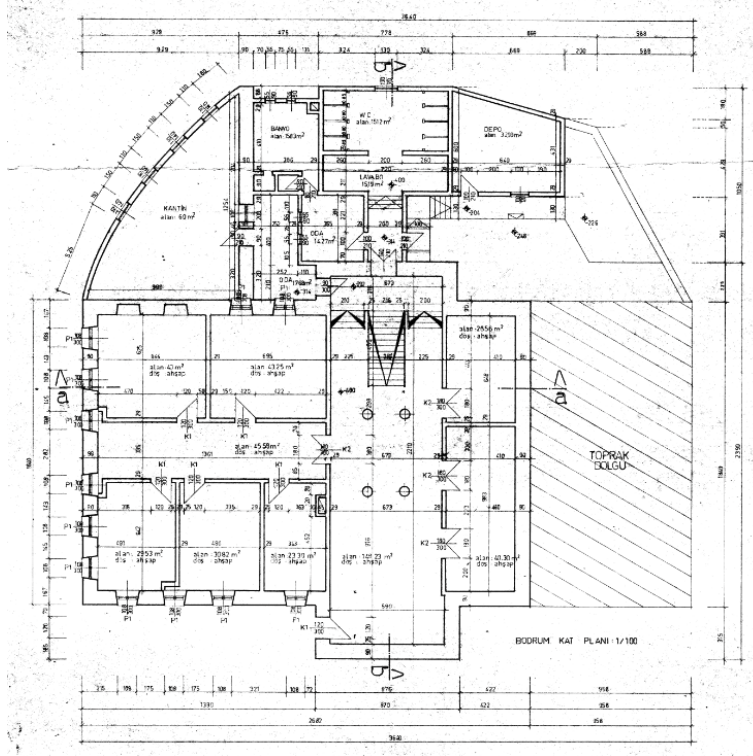
Şekil 4.6: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

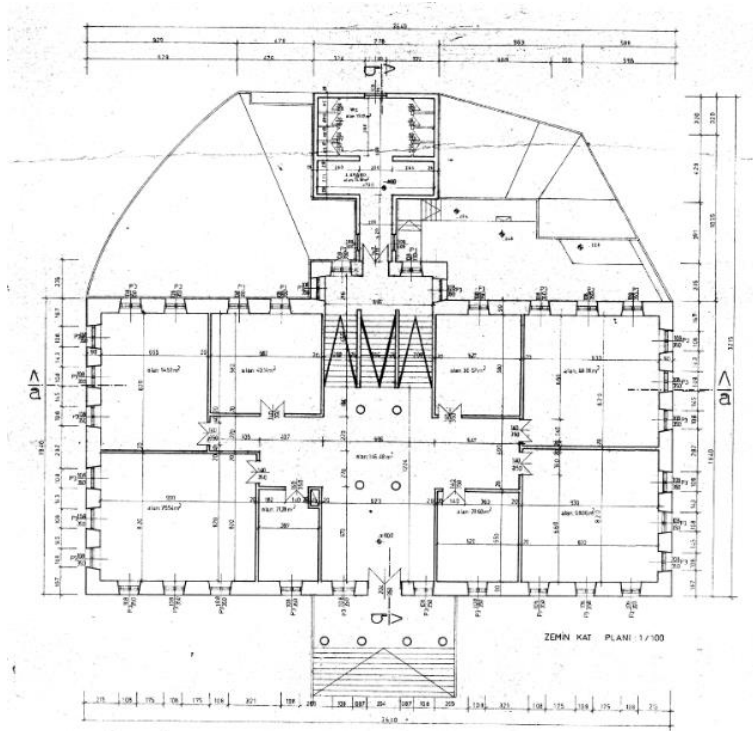
Şekil 4.7: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

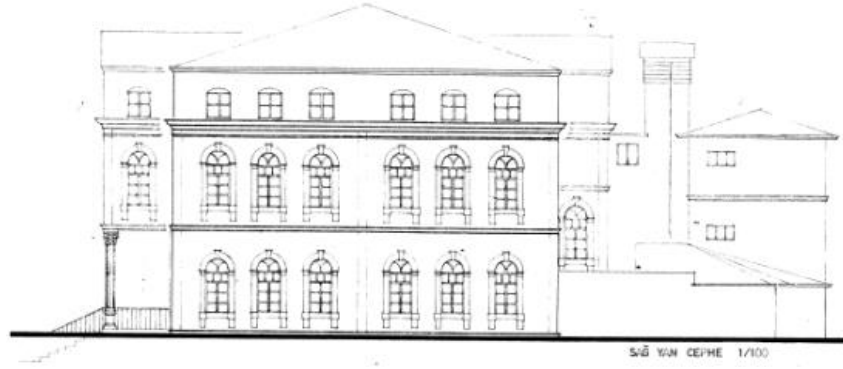
Şekil 4.8: Eski İdad-i binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

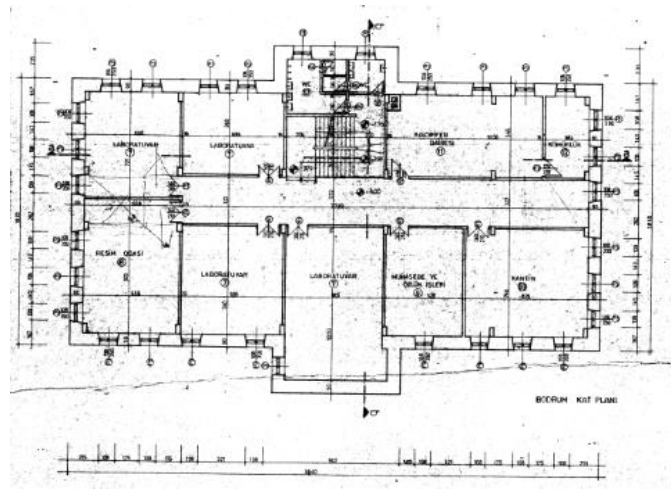
Şekil 4.9: Eski lise binası rölöve projesi bodrum kat planı (Belediye arşivi).

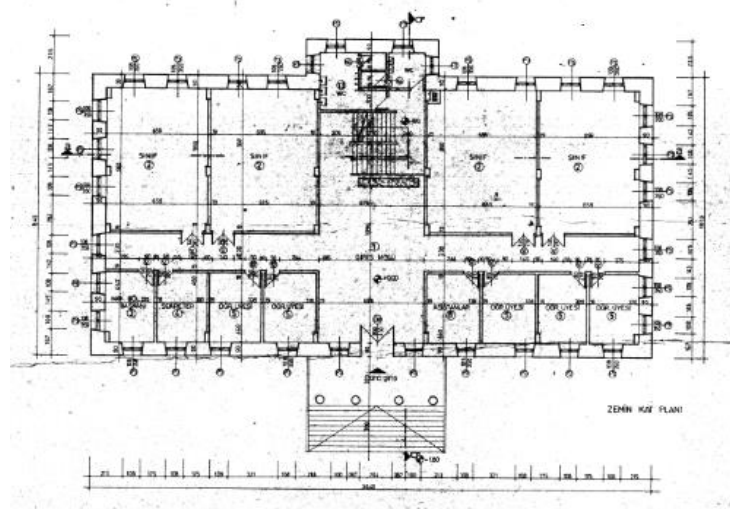
Şekil 4.10: Eski lise binası rölöve projesi zemin kat planı (Belediye arşivi).

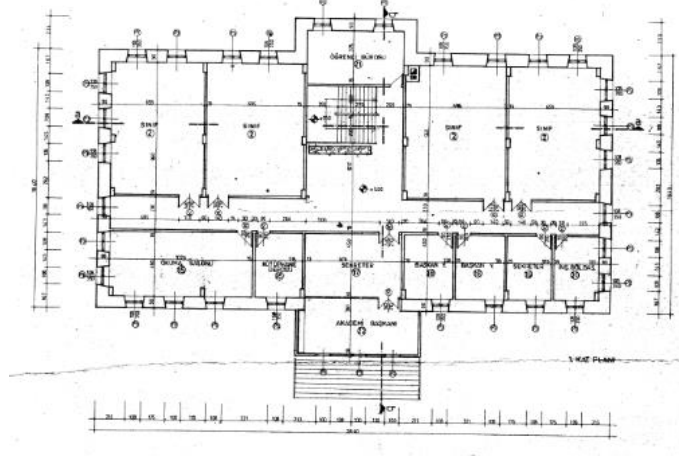
Şekil 4.11: Eski lise binası rölöve projesi cephe (Belediye arşivi).

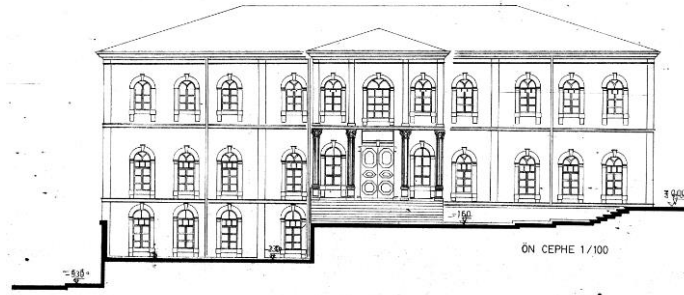
Şekil 4.12: Eski lise binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.13: Eski lise binası restorasyon projesi zemin kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.14: Eski lise binası restorasyon projesi 1. kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.15: Eski lise binası restorasyon projesi cephe (Belediye arşivi).

Şekil 4.16: Güzel Sanatlar Fakültesi bahçe girişi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.17: Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden kullanım sorunları (S. Yırcalı arşivi).

Şekil 4.18: Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden kullanım sorunları (S. Yırcalı arşivi).

Şekil 4.19: Güzel Sanatlar Fakültesi iç mekan (S. Yırcalı arşivi).

4.3.2 Karesi Gureba Hastanesi

4.3.2.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.20: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı, Balıkesir ili, Karesi ilçesi, Karaoğlan mahallesi 8679 ada, 2 parsel de bulunmaktadır. Yapının birinci katında bulunan kitabeye göre, hastane inşaatına 1889 yılında başlanılmıştır. Bazı kaynaklarda bulunan ölüm kayıtlarından yola çıkılarak 1891 yılında hizmet verdiği, ancak yapının 1895’ de kesin olarak hizmete açıldığı anlaşılmaktadır. 1898, 1899 yıllarında dönemin mutasarrıfı Ömer Ali Bey tarafından binanın avlusuna Bey Hamamı yaptırılmış, gelirleri hastanenin giderleri için kullanılmıştır. Hastane 1898 büyük Balıkesir depreminde hasar görmemiş, çok sayıda yaralı burada tedavi edilmiştir.

1910’ların sonuna doğru hastanenin yatak kapasitesi yetmediği için kentte başka bir hastane yapımına başlanılmıştır. 1918 yılında Reşit Bey Hastanesi’nin açılması ile, Gureba Hastanesi tüm personeli ile yeni hastaneye aktarılmıştır. Bu tarihten sonra maarif vekâletine devredilen yapı, çeşitli düzeylerde okul yapısı olarak kullanılmıştır. Yapının hastane kullanımında sonra aldığı işlevler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- 1918- 1922 Hacılbey Numune Rüştüyesi
- 1923- 1925 Kız Öğretmen Okulu

- 1926- 1933 Kız Orta Okulu
- 1933- 1936 Mithatpaşa İlkokulu/ Erkek Sanat Enstitüsü
- 1936- 2002 Hacıilbey İlkokulu
- 2002- 2014 Halk Eğitim Binası
- 2014- Karesi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Şekil 4.21: Karesi Gureba Hastanesi yerleşim.

Tablo 4.4: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1895
Mülkiyeti	Karesi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Tescil Tarihi	-
Kat Adedi	Bodrum+Zemin+ 1. Kat)
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Yonu Taş, Ahşap, Demir
İlk İşlevi	Hastane
Restorasyon Projesi Tarihi	-
Mimarî (İşlev değişikliği)	-
Önerilen İşlev	-
Yeni Yüklenen İşlev	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 4.5: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

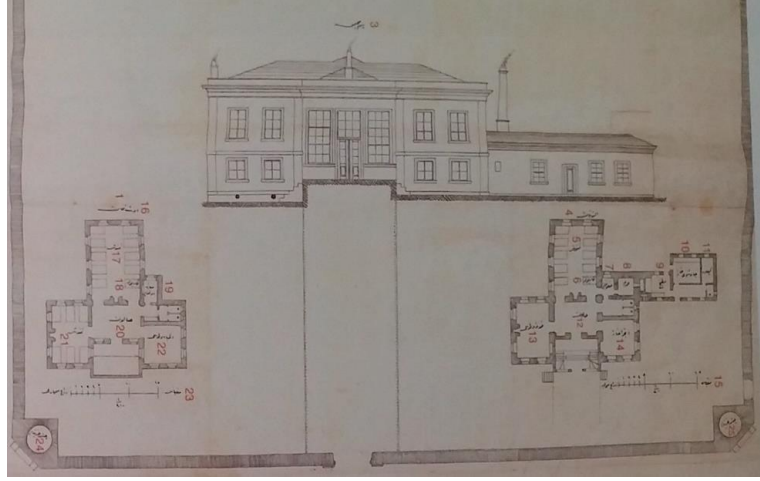
Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Özgün hali iki katlı olan yapıya, kat ilavesi yapılmıştır.• Mekânsal kurguda özgün katlarda bir değişiklik yapılmamış, ilave katın plan şeması bakımından birinci katı izlediği görülmektedir.• 1898-1899 yıllarında yapının avlusuna yaptırılan hamam, kullanım dışı kaldığı gerekçesi ile 1958 yılında yıktırılmıştır.
Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Özgününde iki katlı olan yapıya 1918 yılında 1 kat ilavesi yapılmıştır.• 1980'lerde bir onarım daha geçirdiği kayıtlarda yer almaktadır. Bu onarımda ahşap tavan ve taban döşemeleri ile ahşap merdivenler sökülerek, yerine donatılı beton döşeme ve merdivenler yapılmıştır. Merdivenler dökme mozaik yapılmıştır.• Ahşap çatı kaldırılmış, çatı altına donatılı döşeme yapılmış, üzeri ahşap oturma çatı yapıp, Marsilya kiremit ile örtülmüştür.• Özgün olup olmadığı bilinmeyen sıvalar sökülmüş, yerine çimento esaslı sıva yapılmıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik ve su tesisatının geçirdiği her onarımda kısım kısım değiştiği belirtilmektedir.• Kalorifer tesisatı döşenmiştir (Günümüzde doğalgaz kullanılmaktadır).
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Özgün ahşap pencerelerin tümü değiştirilmiş, yerlerine yenileri yapılmıştır.• Yapıda özgün ahşap pencere bulunmamaktadır.• İlave katın pencereleri alt katlardaki gibi dikdörtgen formlu değil, kemerlidir.• Yapı birçok kez boyanmıştır, özgün boya ve renk olduğu düşünülmemektedir.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• 1898-1899 yıllarında yapının avlusuna yaptırılan hamam, kullanım dışı kaldığı gerekçesi ile 1958 yılında yıktırılmıştır.• Yapının bahçesi, farklı dönemlerde birçok tadilatın geçmiştir.• Yapının bahçesinde Atatürk büstü yaptırılmıştır.

Tablo 4.6: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Mekânsal kurgusunda değişiklik yapılmamış olan yapının mahalleri, yeni işleve göre değerlendirilmiştir.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Yapının mekânlarında yerleşim kurgulanırken işleve göre değil, mekânlara göre işlev seçilmiş görünmektedir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Kısmen	Mekânlar arası geçişler bulunmamaktadır.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	Yapıda engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapının çevresinde tarihi konut yoğunluğu bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapı ve parseli işlevlendirilmiş, çevreye bir zarar ya da yoğunlukta bulunmamaktadır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark, yeşil alan bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Kısmen	Yapı restore edilmemiş, onarımlarla günümüze gelebilmiştir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	İlk işlevinde hastane olarak yapılan yapı, günümüzde kamu kurumu olarak kullanılmaktadır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Kısmen	Yapıya bir kat ilavesi yapılmıştır.

Tablo 4.6 (devamı)

	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Hayır	Yapının ahşap olan döşeme ve merdivenleri sökülüş, betonarme olarak değiştirilmiştir.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Hayır	Yapının ahşap döşeme ve merdivenlerine ulaşılma imkânı görülmemektedir.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Kısmen	Deneyimli olmayan onarımlar yapıldığı için yapıda birçok muhdes yapı elemanına rastlanmaktadır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Hayır	Deneyimli bir uygulama görülmemektedir.
Teknik Değişikliklerin Değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Çağdaş teknik değişiklikler uygulanmış ancak yapıya zarar verdiği yerler gözlenmektedir.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Merkez ilçe ikiye bölününce kamu kurumu yapılarına ihtiyaç duyulmuştur.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Kentin en eski tarihi yapılarından biri olan bina, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda sosyal anlamda bir tarihi yapı kullanımı bilinci hissedilmektedir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yeni yapı arayışına girilmeden mevcut tarihi yapı değerlendirilmiştir.

Şekil 4.22: Gureba Hastanesi kat planları ve cephe (Cumhurbaşkanlığı Devlet arşivi).

Şekil 4.23: Gureba Hastanesi (Tonbul ve Forta, 2009).

Şekil 4.24: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.25: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.26: Karesi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü yeniden işlevlendirme sorunları (S. Yırcalı arşivi, 2019).

4.3.3 Eski Vali Konağı Binası

4.3.3.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.27: Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı, Balıkesir ili, Karesi ilçesi, Eski Kuyumcular mahallesi 7994 ada, 5 parsel de bulunmaktadır. Vasıf Çınar Caddesi üzerinde bulunan yapının doğusunda Karesi ve Altıeylül ilçe belediye hizmet binaları, batısında ise Orman Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası bulunmaktadır.

Yapı, 1930 yılında Vali Konağı olarak yapılmıştır. Yapının zemin katı hizmet binası, birinci katı valilik konutu olarak kullanılmıştır. Yapının günümüzde bulunan ikinci katı sonradan ilave edilmiştir. Yapının özgününde teras bulunmaktadır. Yapı, 1950 yılına kadar vali konağı işlevi ile kullanılmıştır. 1954 yılında Orman Bölge Müdürlüğü tarafından satın alınan yapının özgün kurgusunda yer alan teras katı, birinci kat plan düzenine göre değiştirilmiştir. Yapı, günümüzde de Orman Bölge Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.28: Eski Vali Konağı yerleşim.

Tablo 4.7: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1930
Mülkiyeti	Orman Bölge Müdürlüğü
Tescil Tarihi	25.02.1988
Kat Adedi	3 Kat
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Tuğla, Ahşap, Demir, Çimento
İlk İşlevi	Vali Konağı
Restorasyon Projesi Tarihi	12.05.2011
Mimarı (İşlev değişikliği)	Yrd. Doç. Dr. Hatice UÇAR
Önerilen İşlev	Orman Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası
Yeni Yüklenen İşlev	Orman Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası

Tablo 4.8: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Özgün halinde yapının teras katı olduğu görülmektedir. Teras katı değiştirilerek alt katın plan düzeninde yapılmıştır. • Üst katta bulunan iki oda kente gelen müfettişlerin konaklaması için düzenlenmiş, banyo ilave edilip tefriş edilmiştir. • Mekânsal kurguda iki banyo dışında bir değişiklik yapılmamış, ilk işlevindeki plan kurgusuna sadık kalmıştır.
---	--

Tablo 4.8 (devamı)

Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Kat ilavesi ile strüktürel sisteme müdahale edilmiş, ancak bununla ilgili bir çalışma ya da belgeye rastlanılmamıştır. • Merdiven kaplamalarının değişmediği görülmektedir. • Koridorlarda bulunan çini karolar değiştirilmiştir. • Strüktürel bir güçlendirme yapılmamıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrik ve su tesisatı tamamen yenilenmiş, günümüz ihtiyaçlarına uygun malzemeler kullanılmıştır.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Özgün ahşap pencerelerin çoğu değiştirilmiş, yerlerine yenileri yapılmıştır. • Yapı cephesi büyük ölçüde korunmuş görünmektedir. • Dönemler içinde yapılmış muhdes ekler bulunmaktadır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının bahçesi sürekli olarak düzenlenmektedir. • Bölge müdürlüğü için bir otopark bulunmaktadır. • Kamelya ve banklarla bahçe kullanımı sağlanmaktadır.

Tablo 4.9: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Bölge Müdürlüğü olarak kullanılan yapı, yan parselinde bulunan hizmet binası ile birlikte kullanılmaktadır.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Mekân kapasitelerine göre işlevlendirilmiştir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Var olan mekânlar bağımsız işlevlendirilmiş, birbirleri arasında strüktürel bir müdahale ile geçişler yapılmamıştır.

Tablo 4.9 (devamı)

	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	Engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapının çevresinde kamu yapıları bulunmakta, yan parselinde yine aynı kurumun hizmet binası bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Kentin simgelerinden olan yapı, yeşil donatıları ile de bulunduğu bölgeye ve çevreye saygılı bir işlev yüklenmiştir.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Evet	Yeşil alan ve yeterli otopark imkânı bulunmaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Kısmen	Yapının ilk yapıldığı biçimine getirilebilirliği tartışma konusu olabilecek nitelikte bir konudur. Teras katına yapılan eklentinin yapının biçimine ciddi bir müdahale olduğu görülmektedir. Yapıya müdahale edilmeden önce, yapının ilk biçimi hakkında detaylı bir araştırma ve çalışma yapılması gerekmektedir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Kısmen	Yapı ilk işlevinde hizmet binası ve konut olarak yapılmıştır. Yeni işlevinde ise hizmet binası ve misafirhane olarak işlevlendirilmiştir.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Kısmen	Özgün kurguya geri dönülememiş, ancak dönem ekleri korunmuştur. Tartışma konusu olabilecek bir restorasyon ve işlevlendirme söz konusudur.

Tablo 4.9 (devamı)

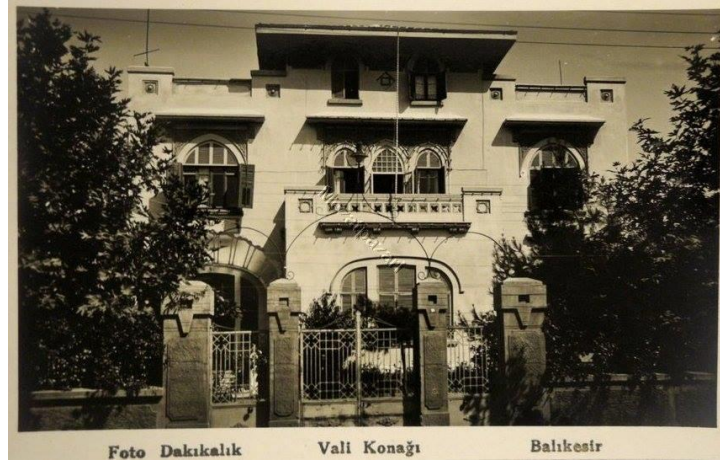
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Kısmen	Daha önceki işlev değişikliklerinde yapının en üst katı olan teras katı yerine bütün bir kat yapılmış, bu da yapının biçimini tamamen değiştirmiştir.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Kısmen	Yapıya ait projelerden anlaşıldığı üzere yapının ilk biçimine ait bir iz belirtilmemiştir. Eski belgeler incelenip yapının ilk yapıldığı dönemki biçimine ait projeler tekrar çıkarılmalıdır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Kısmen	Yapının tarihine ait ulaşılabilen tek belgeler mevcut eski resimleridir.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Hayır	Yapının strüktürel bir tamamlama ihtiyacı bulunmadığı için farklı malzeme kullanarak bütünleme ihtiyacı duyulmamıştır.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Günümüz teknik ihtiyaçları sağlanmıştır.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Kentin simgelerinden olan yapı, kamu yararına kullanılmaktadır.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Hayır	Sosyal bir kullanım Sağlanmamış, kamu kurumu olarak kullanılmaktadır.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yapı atıl bırakılmamış, kentin ana arteri üzerinde ayakta kalabilmiştir.

Şekil 4.29: Eski Vali Konağı Binası, Atatürk ve İran Şahı' nın halkı selamlaması (Ahmet Esmer arşivi).

Şekil 4.30: Eski Vali Konağı (Ahmet Esmer arşivi).

Şekil 4.31: Eski Vali Konağı Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.32: Eski Vali Konağı Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.33: Eski Vali Konağı binası, Orman Bölge Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.34: Orman Bölge Müdürlüğü (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.35: Orman Bölge Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.36: Orman Bölge Müdürlüğü iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).

4.3.4 Eski Elektrik Santrali Binası

4.3.4.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.37: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı, Balıkesir ili, Karesi ilçesi, Akıncılar mahallesi, 7708 ada, 5 parselde bulunmaktadır. Yapım yılı tam olarak bilinmemekle birlikte, Cumhuriyetin ilk yıllarında yapıldığı düşünülmekte, günümüzde yapı girişinde bulunan tarihçede 1921 yılında yapıldığı yazılmaktadır. Ancak yapılan literatür taramalarında, girişte yer alan 1921 tarihi ile ilgili net bir belgeye rastlanılamamıştır. Yapı Elektrik Fabrikası olarak yapılmıştır. 1930 yılında santralin makinalarının alındığı ve faaliyete başladığı kayıtlarda bulunmaktadır. Yapı, Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 19.06.1981 tarih ve 12854 sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Endüstri mirası olarak nitelendirilen, Elektrik Santrali işlevini uzun yıllar sürdüren yapı, sonrasında Belediye tarafından Su ve Otobüs İşletmesi işlevi ile kullanılmaya başlanmıştır. Yapının, 1992 yılında Tiyatro Salonu işlevi ile kullanılmak üzere Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne restorasyon projeleri yaptırılmış, günümüze kadar bu işlevle kullanılmaya devam etmiştir.

Şekil 4.38: Eski Elektrik Santrali yerleşim.

Tablo 4.10: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1921
Mülkiyeti	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Tescil Tarihi	19.06.1981
Kat Adedi	İdari Bina 3 kat, Salon 1 kat
Yapım Tekniği	Kâgir-Betonarme
Malzeme	Taş, Ahşap, Demir, Betonarme
İlk İşlevi	Elektrik Santrali
Restorasyon Projesi Tarihi	30.05.1992
Mimarı (İşlev değişikliği)	Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Önerilen İşlev	Tiyatro Salonu
Yeni Yüklenen İşlev	Çok Amaçlı Salon

Tablo 4.11: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının girişinde bulunan muhdes binanın yerine, camekân bir giriş ve bekleme salonu tasarlanmıştır.• Fabrika kısmına bir ana giriş açılmış, salonun girişi buradan sağlanmıştır.• Sol taraftaki giriş kapatılmış, geriye alınmıştır. Bu kısım fuaye olarak düzenlenmiştir. Fuaye den sanat eserleri sergi salonuna bir merdivenle çıkış sağlanmıştır.• Batı girişi sanatçı girişi olarak kullanılmıştır.• Salon kısmında Sahne düzenlemesi yapılmış, oturma planında sabit sandalyeler yerleştirilmiştir.• İdari bina bodrum katında kadın ve erkek tuvaletleri tasarlanmıştır.• İdare binası 1. Katında duvarların birçoğu kaldırılmış, kat tamamıyla yeniden tasarlanmıştır.• 1.Katta 1 adet müdür odası, kadın erkek makyaj odaları, iki adet duş ve tuvaletler, ışık ses odası, bir adet kostüm dekor odası tasarlanmıştır.
Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının ana taşıyıcı sisteminde değişiklik yapılmamıştır.• İdari binanın girişine merdiven yapılmıştır.• İdari binanın üst katında ara duvarlar değiştirilmiş, strüktürel sisteme müdahale yapılmamıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Tesisat sistemi değiştirilmiştir.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Doğramalar yenilenmiştir.• Yapı cephesinde sıva ve boyalar yenilenmiştir.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• 2004-2005 yıllarında belediye tarafından yapının çevresinde bulunan muhdes dükkânlar yıkılmış, çevre düzenlemesi, yayalaştırma çalışmaları yapılmıştır.

Tablo 4.12: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Yapının Santral mekânı, salon işlevi ile kullanılmaktadır.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Yapının işlevlendirilmesi kararı alınırken işlevlendirme ilkelerine göre sistemli bir tasarım yapıldığı görülmektedir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	İdari binadaki mekânlarda değişiklikler yapılmıştır.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Evet	İdari yapı dışında, salon kullanımında engelli erişimi sağlanmaktadır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Toplu taşıma merkezinin yakınında bulunan yapıya kentin her yerinden kolaylıkla ulaşılabilirliktedir.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının çevresiyle uyumu, mekânsal proporsiyonları ile kentte örnek sayılabilecek bir işlevlendirme olarak nitelendirilebilmektedir.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Kısmen	Otopark bulunmamaktadır. Kentin toplu taşıma merkezi ile bağlantılı olan yapının etrafında yeşil alan düzenlemeleri bulunmaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Endüstri mirası olarak nitelendirilen yapıya, mekânsal kurgu değerlendirildiğinde uygun işlev seçildiği görülmektedir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	Endüstri mirası santral binası olan yapı, tiyatro salonu olarak kullanılmaktadır.

Tablo 4.12 (devamı)

	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Kısmen	Özgün işlevinden çok farklı bir kullanım yüklenmiş olan yapının mekân kurguları korunmuştur.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Evet	Yapının cephe kurgusuna, strüktürel ya da malzeme dokusuna özgün dışında bir müdahale yapılmamıştır.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Yapının işlevlendirme öncesi tüm belgelemeleri yapılmış, rölöveleri çıkarılmıştır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Evet	Yapının cephelerinde ve mekânsal kurgusunda geçmişine saygılı davranılmıştır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Kısmen	Yapıda malzeme kopmaları ya da ciddi bir strüktürel bozulma bulunmadığı için bütünleme uygulaması yapılmamıştır.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Tüm gerekli teknik donanım ve ihtiyaçlar, yapıya ve yapının cephesine saygılı şekilde çözümlenmiştir.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yapı, uzun yıllar kentin tek tiyatro salonu olma özelliğini taşımıştır.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yapı, tüm kentin kullanabildiği bir işlevle işlevlendirilmiştir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Tiyatro ve konferans salonu olarak kullanılan yapı, uzun yıllardır kente gelen tüm tiyatro ve konferanslara ev sahipliği yapmıştır.

İL	: BALIKESİR	
İLÇESİ	: MEKEK	
ENVANTER NO.	: 15	
FOTOĞRAF	:	
		
ADRES	Eski Elektrik Santrali Binası Yalı Cad.	CEPHE DÜZENİ :
KADASTRAL DURUM	427 Ada, 25 parsel	Giriş veya ön cephe :
KONUM	BAHÇE İÇİNDE	
	SOKAK ÜZERİNDE	Diğer cepheler :
ÇEVRESEL DURUM		
KORUMA DURUMU	GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILARAK KORUNMUŞ BAKIM YAPILARAK KISMEN KORUNMUŞ GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILMAMIŞ	CEPHE ELEMANLARI :
ORJİNAL KULLANIM		PLAN DÜZENİ :
BUGÜNKÜ KULLANIM		PLAN ELEMANLARI :
İNŞAAT TEKNİĞİ		ÜST ÖRTÜ :
YAPISAL DURUM	(İYİ İONARIM İSTEMEZ)	(Çatı biçimi, Örtü malzemesi, Sıcaklığı)
	Orta (Saklı Durumda İyi Malzeme Açısından Çerçeve İyidir)	DEĞİŞİMLİK :
	Kötü (Saklı Durumda İyi Malzeme Açısından Çerçeve İyidir)	Ana Kütübe :
	HARAP	Cephe Düzeninde :
		Plan Düzeninde :
GÖRÜŞ		

Şekil 4.39: Eski elektrik santrali binası tescil fişi (Belediye arşivi).

Şekil 4.40: Eski elektrik santrali binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.46: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.47: Salih Tozan Toplantı ve Gösteri Merkezi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

4.3.5 Eski Ziraat Bankası Binası

4.3.5.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.48: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Balıkesir ili, Karesi ilçesi, Dumlupınar mahallesi 8472 ada, 3 parsel de bulunan yapı, Balıkesir Ticaret Odası adına kayıtlı bulunmaktadır. Yapının üzerindeki kitabe metninde ve alt kitabedeki beyaz mermer yüzeye kabartma “celi sülüs” yazımından “Ziraat bankası” olarak yapıldığı anlaşılmaktadır (Eren, 1993).

Yapının güneyinde Ali Hikmet Paşa Caddesi, doğusunda Kazım Özalp Sokak, kuzeyinde komşu parseller (iki adet bina), batısında ise Birlik sokak ile yapının doğusunda yer alan Kazım Özalp sokağın karşısında ve yapı doğrultusunda tescilli Balıkesir Saat Kulesi yer almaktadır.

Yapı; Ziraat Bankasının 13 Haziran 1935 tarihinde Milli Kuvvetler Caddesindeki yerine taşınmasından sonra bir süre kullanılmamış, daha sonra ardiye olarak kullanılan yapı, yapılan tadilat ile iki ayrı bağımsız bölüm olarak “lojman” işlevine dönüştürülmüştür.

Şekil 4.49: Eski Ziraat Bankası yerleşim.

Tablo 4.13: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1909
Mülkiyeti	Balıkesir Ticaret Odası
Tescil Tarihi	14.03.1986
Kat Adedi	3 (Yarı Bodrum+2)
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Yonu Taş, Ahşap, Demir
İlk İşlevi	Ziraat Bankası Binası
Restorasyon Projesi Tarihi	2006
Mimarı (İşlev değişikliği)	S. Cengiz DİKİCİ
Önerilen İşlev	Restoran, Kafeterya ve Sanat galerisi
Yeni Yüklenen İşlev	Yazma Eserler Müzesi

Tablo 4.14: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Bodrum katta mekânsal kurgu korunmuştur.• Dışarıdan duvar örülerek iptal edilen ana merdivenler ile zemin kata erişim sağlayan iç merdivenler açılarak özgün haline dönüştürülmüştür.• Zemin katta bina ana girişi yeniden güney cephesindeki Ali Hikmet Paşa caddesinden sağlanmıştır.• Güneybatıda yer alan mekân ile wc holünü ayıran duvar, döşemeye verdiği yükün hafifletilmesi amacıyla inceltilerek yeniden yapılmış, bu sayede kazanılan mekâna lavabo ve pisuar yerleştirilerek, kısmen kapatılan pencere özgün formuna getirilmiştir.• Birinci katta da wc düzenlenmiş, sonradan ilave edilmiş olan banyo kaldırılarak diğer mekânlar proporsiyonları korunarak ve birbirleri ile geçişleri sağlanarak değerlendirilmiştir.• Sonradan yapılan eklentiye bağlantı amacıyla duvarda açılmış boşluk, özgün malzemesi ile kapatılmıştır. Diğer duvardaki boşluk da özgün malzemesi ile kapatılmış, balkona hizmet amacıyla duvarda başka bir boşluk açılmıştır.• Balkonun bir kısmı cam cephe ve çelik konstrüksiyon sistem ile kapatılmış, yine çelik konstrüksiyon bir merdiven ile üst kata erişim sağlanmıştır.
Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Strüktürel bir bozulma bulunmayan yapının döşeme ve duvarlarında özgün dokusuna ve mevcut durumuna müdahale yapılmadan, yapının yeni kullanıma dönüştürülmesinin hedeflendiği görülmektedir.• Ancak yapıya ek yapılan cam cephe içinde çelik konstrüksiyon merdiven yer almaktadır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik ve su tesisatı tamamen yenilenmiş, günümüz ihtiyaçlarına uygun malzemeler kullanılmıştır.

Tablo 4.14 (devamı)

Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Tamamen veya kısmen kapatılmış olan pencereler açılarak özgün haline getirilmiştir.• Bodrum katta yer alan, kapı haline getirilen pencere aslına uygun olarak pencere haline geri getirilmiştir.• Birinci katta çelik konstrüksiyon üzerine ahşap kaplama uygulaması ile bir balkon eklenmesi önerilmiş, uygulama esnasında etrafı camekan ile kapatılmıştır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının bahçesinde inşa edilmiş olan muhdes müstemilat yapıları ile üst kata ulaşan muhdes merdiven yıkılarak bahçenin bir bütün olarak kullanılması sağlanmıştır.• Bahçede bulunan mevcut kademelendirme, giriş kapısı yakınına çekilmiş ve bodruma konulan mutfağın üzeri dâhil tüm alan yeşillendirilmiştir.

Tablo 4.15: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Müze işlevinde sergilenen materyallerin kitap olmasından dolayı mekân proporsiyonları yeni işleviyle uyumlu olmuştur.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Kısmen	Sergilenen kitap sayısı artarsa mekân boyutları yeterli gelmeyebilir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Kısmen	Müze işlevi ile kullanılan yapıda her mekân kendi içinde sergi alanı olarak değerlendirilmiştir.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	Engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumu	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Kısmen	Yapı müze olarak kullanılmakta ancak çevre ile ilişkisi sağlanamamıştır.

Tablo 4.15 (devamı)

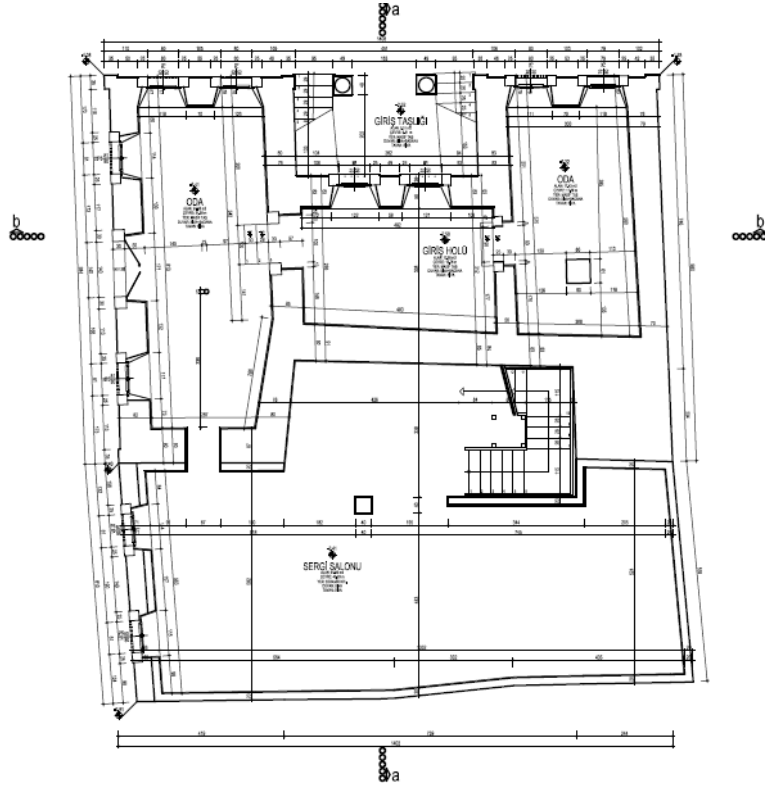
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının bulunduğu çevreye her hangi bir kavramsal ya da işlevsel yükü bulunmamaktadır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark ve yeşil alan olanağı bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Yapıya strüktürel ya da kurgusal fazla müdahale yapılmamıştır.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	Özgün işlevinde banka binası olarak kullanılan yapı günümüzde müze işlevini almıştır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Evet	Yapının daha önceki işlevlerinde mekânsal kurgusuna yapılan müdahaleler günümüz işlevinde özgüne sadık kalınarak düzeltilmiştir. Yapıya, çelik konstrüksiyon ve cam yapı elemanları ile ek yapı yapıldığı görülmektedir.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Evet	Aslına uygun müdahaleler yapılmıştır.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Yapıya yapılan müdahalelerde tarihi izlere bağlı kalınmıştır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Evet	Tarihi doku korunmuş, yapı muhdes elemanlardan arındırılmıştır.

Tablo 4.15 (devamı)

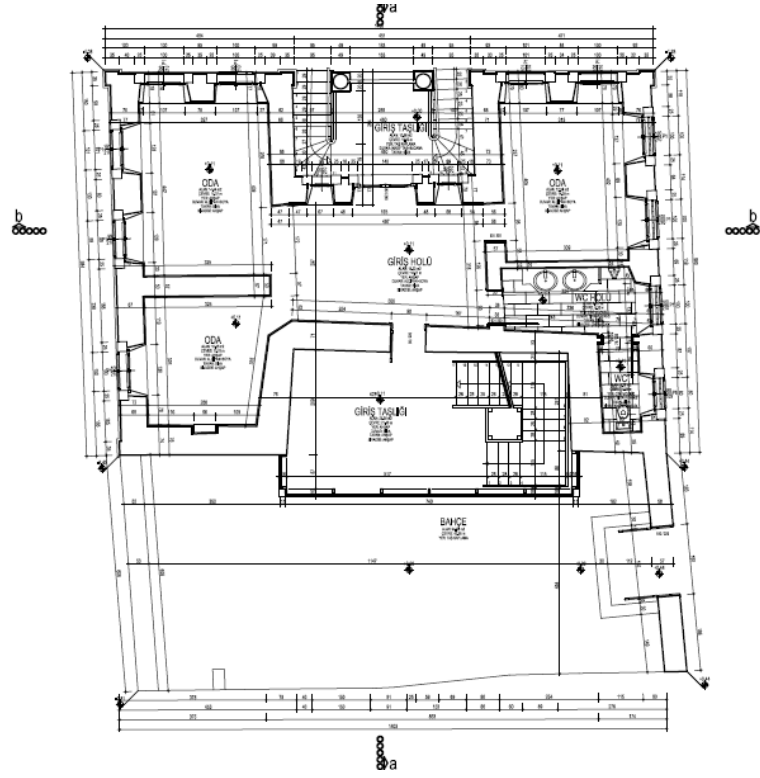
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Kısmen	Cephe ya da kurgu da özgüne zıt müdahaleler bulunmamaktadır. Dolayısıyla yeni malzeme ayrımı gerekmemektedir.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Günümüz gereksinimlerinin tümü sağlanmaktadır.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Müze sayısının çok az olduğu kentte, Yazma Eserlerin sergilendiği bir müze kazanılmıştır.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Müze olarak işlevlendirilen yapı, özellikle kentte el yazması eserlerin sergilenmesini ve yeni nesillere aktarılmasını sağlamıştır.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yeni bir yapı arayışına girilmemiştir.

İLİ	: BALIKESİR	CEPHE DÜZENİ	: Beşin 2 katlı. Bude (Avr.) Giriş veya ön cephe: kal. Boyutunda ortada 2 sül- tu ile süslenmiş kapılıklı giriş kapısı var. 4 katlı Bude giriş kısmında 2 katlı salkı penceresi var. Çatı 3 adet pencere ve yan duvar 2 adet küçük de- vaneli pencere var. Sağ tarafta çatıda 4 adet diğer cephe: 1 katlı pencere ve altta 2 küçük pen- cere var. Çatı: 1 katlı, 1 katlı pencere var. Sağ tarafta çatıda, salkı 3 adet pencere, 1 katlı Salkı pencere ve yan duvar ortada 1 katlı salkı kapı ve yan duvar 2 adet küçük ve devaneli kaba pencere var. Yan duvar çatıda, yan duvar çatıda salkı. Salkı 3 adet salkı pencere var. Çatı salkı, yan duvar ve yan duvar. Çatı: salkı, salkı
İLÇESİ	: HEMŞEHİR	CEPHE ELEMENLARI	: Kapı, pencere, süslemeler
ENVANTER NO.	: 2	PLAN DÜZENİ	: —
FOTOĞRAF		PLAN ELEMENLARI	: —
ADRES	: Ali Hikmet Paşa Cad. No: 4	ÖST ÖRTÜ	: (Çatı biçimi, Örtü malzemesi, Sıcak tipi)
KADASTRAL DURUM	: 6 Ada, 4 parsel	DEĞİŞİMLİK	: Değ. katı, parşapelli, parşapelli katmanlı profil demirli
KONUM	: BAĞICE İÇİNDE	DEĞİŞİMLİK	: —
	: BOKAK ÜZERİNDE	DEĞİŞİMLİK	: —
CEVRESSEL DURUM		DEĞİŞİMLİK	: —
KORUMA DURUMU	: GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILARAK KORUNMUŞ	DEĞİŞİMLİK	: —
	: BAKIM YAPILARAK KİSMEN KORUNMUŞ	DEĞİŞİMLİK	: —
	: GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILMAMIŞ	DEĞİŞİMLİK	: —
ORJİNAL KULLANIM	: Banka	DEĞİŞİMLİK	: —
BÜGÜNKÜ KULLANIM	: Konut	DEĞİŞİMLİK	: —
İNŞAAT TEKNİĞİ	: Tuğla ve çimento	DEĞİŞİMLİK	: —
YAPISAL DURUM	: İYİ (ONARIM İSTEMEZ)	DEĞİŞİMLİK	: —
	: Salkı Durumu İyi Malzeme Açısından Ortam İster	DEĞİŞİMLİK	: —
	: Salkı Durumu ve Malzeme Açısından Ortam İster	DEĞİŞİMLİK	: —
	: HARAP	DEĞİŞİMLİK	: —
GÖRÜŞ		DEĞİŞİMLİK	: —

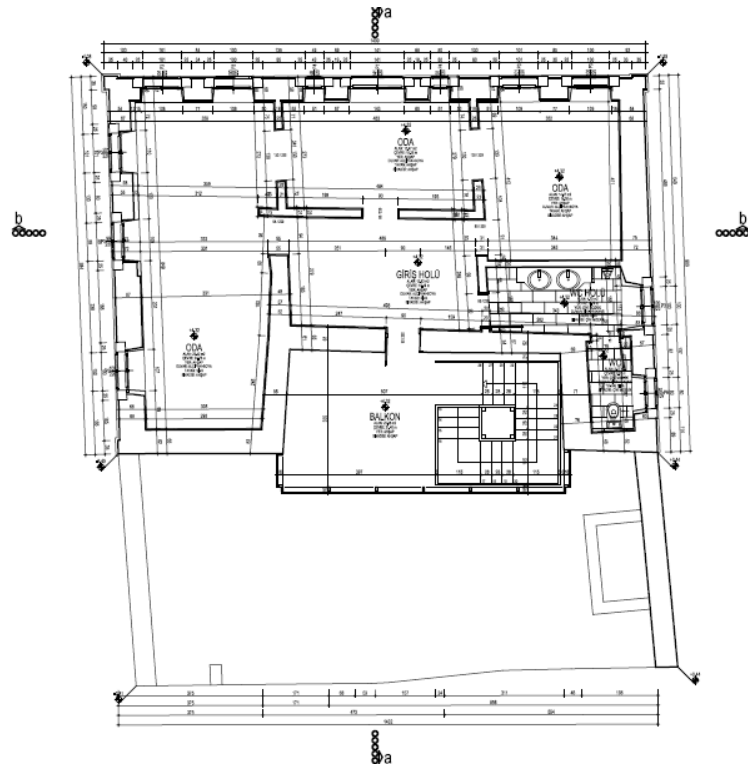
Şekil 4.50: Eski Ziraat Bankası Binası tescil fişi (Belediye arşivi).

Şekil 4.51: Eski Ziraat Bankası Binası bodrum kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

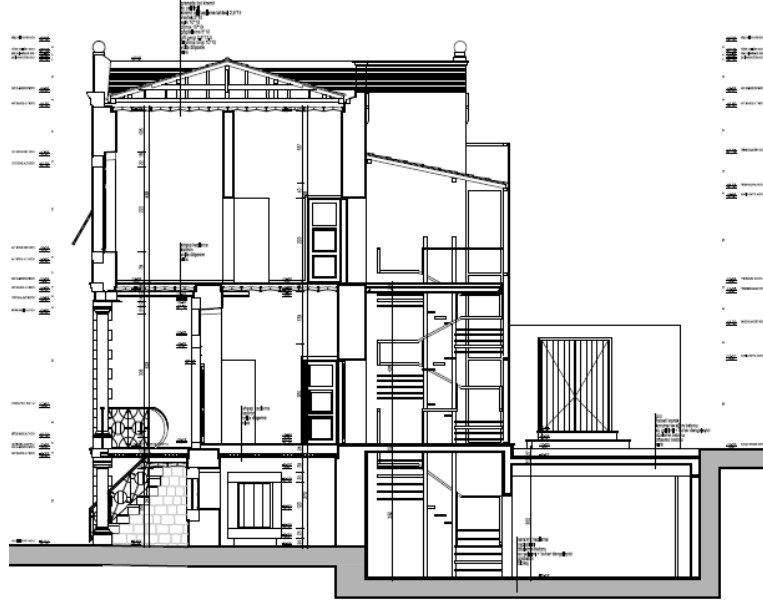
Şekil 4.52: Eski Ziraat Bankası Binası zemin kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

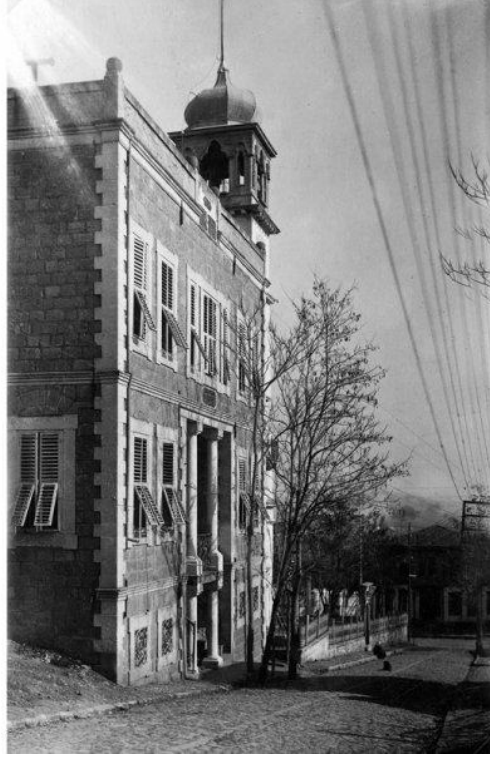
Şekil 4.53: Eski Ziraat Bankası Binası birinci kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.54: Eski Ziraat Bankası Binası cephe (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.55: Eski Ziraat Bankası Binası kesit (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.56: Eski Ziraat Bankası Binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.57: Eski Ziraat Bankası Binası (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.58: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı merdiven (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.59: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.60: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ek yapı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.61: Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

4.3.6 Eski Tekel Binası

4.3.6.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.62: Altıeylül Kaymakamlığı binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı; Balıkesir ili, Altıeylül ilçesi, Dinkçiler mahallesi 41 pafta, 1148 ada, 259 parsel de bulunmaktadır. Sanayileşme hamlelerinin artmış olduğu Cumhuriyetin 10. yılından sonra 1935-1940'lı yıllarda yapılan yapının şuan mülkiyeti, Altıeylül Kaymakamlığı'nda bulunmaktadır. Yapının plan düzeni ve yapım teknikleri ikinci dönem Cumhuriyet yapısı olma özelliğini barındırmakla birlikte cephe düzeni olarak birinci dönem Cumhuriyet yapılarını andırmaktadır.

Tekel Müdürlüğü'nün İdari Binası olarak inşa edilen yapı, Tekel İdaresi özelleşinceye kadar işlevini kesintisiz olarak sürdürmüştür. Yapı ve ekleri özelleştirme sonrasında atıl kalmışlardır. Daha sonra Altıeylül Kaymakamlığı tarafından sahiplenilmiş olan yapı, kaymakamlık işlevi ile kullanılmaya başlanılmıştır.

Şekil 4.63: Eski Tekel İdare Binası yerleşim.

Tablo 4.16: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1935-1940
Mülkiyeti	Balıkesir Altıeylül Kaymakamlığı
Tescil Tarihi	14.03.1986
Kat Adedi	3 (Bodrum+2 Kat)
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Yonu Taş, Ahşap, Demir
İlk İşlevi	Tekel İdare Binası
Restorasyon Projesi Tarihi	2014
Mimarı (İşlev değişikliği)	Yard. Doç. Dr. Hatice UÇAR
Önerilen İşlev	Kaymakamlık Hizmet Binası
Yeni Yüklenen İşlev	Kaymakamlık Hizmet Binası

Tablo 4.17: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının mekânsal kurgusunda herhangi bir değişiklik yapılmamış, mekânlar özgün kullanımına uygun olarak işlevlendirilmiştir. • Yapının plan kurgusu, ilk işlevindeki hali gibi kurgulanmıştır. • Tekel İdare binası olarak inşa edilmiş olan yapı, günümüz işlevinde de Kaymakamlık İdare Binası olarak işlevlendirilmiştir.
---	--

Tablo 4.17 (devamı)

Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Strüktürel bir bozulma bulunmayan yapının döşeme ve duvarlarında özgün dokusuna ve mevcut durumuna müdahale yapılmadan, yapının yeni kullanıma dönüştürülmesinin hedeflendiği görülmektedir. • Yapının tüm sıvalı yüzeyleri sıva raspası yapılmış, çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Yapının iç mekânlarında alçı sıva da kullanılmıştır. • Yapıya ait herhangi bir güçlendirme raporuna rastlanmamıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrik ve su tesisatı tamamen yenilenmiş, günümüz ihtiyaçlarına uygun malzemeler kullanılmıştır.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • PVC olarak değiştirilmiş pencereler aslına uygun ahşap doğramalarla değiştirilmiştir. • Yapının cephesinde bulunan sıvalar sökülmüş, çimento harçlı sıva ile yeniden sıvanmıştır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının bahçe duvarlarında sıva tamiratları ve boya yapılmıştır. • Bahçe temizlenerek düzenlenmiş, tretuvarlar yenilenmiştir.

Tablo 4.18: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

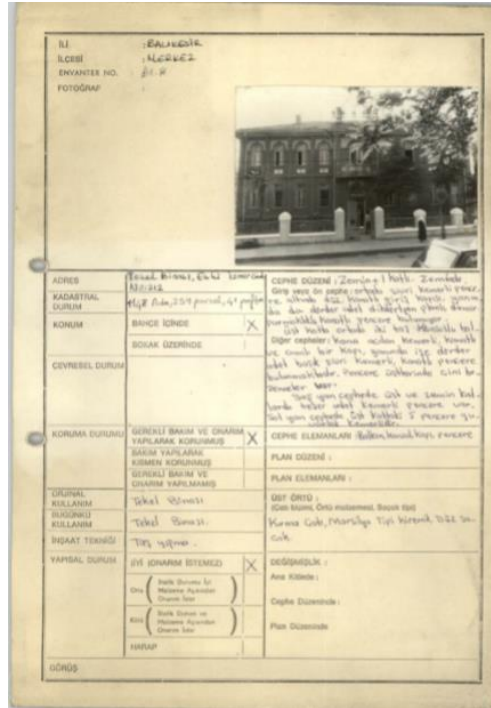
Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Mekânsal kurgusunda değişiklik yapılmamış olan yapının mahalleri, yeni işleve göre değerlendirilmiştir.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Kısmen	Yapının mekânlarında yerleşim kurgulanırken işleve göre değil, mekânlara göre işlev seçilmiş görünmektedir.

Tablo 4.18 (devamı)

	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Kısmen	Mekânlar arası geçiş, yalnızca kaymakamlık mekânı ve özel kalem arasında bulunmaktadır.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	Engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Kısmen	Parsel içinde bulunan diğer yapılar ve bahçe kullanımı ile entegre sağlanamamıştır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapı ve parseli işlevlendirilmiş, çevreye bir zarar ya da yoğunlukta bulunmamaktadır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Evet	Büyük bir parselde bulunan yapının otopark, yeşil alan gereksinimleri karşılanmaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Yapının mekânsal kurgusuna göre işlevlendirme yapıldığı görülmektedir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Kısmen	Kamu idare yapısı olan yapı, yeni işlevinde de hizmet binası olarak kullanılmaktadır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Evet	Yapının mekânsal kurgusuna müdahale edilmediği görülmektedir.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Kısmen	Yapıya strüktürel ya da mekânsal müdahale yapılmadığından geriye dönebilir görülmektedir.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Tarihi izler korunmuş, birçok yapı elemanının özgün olarak korunduğu görülmektedir.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Evet	Tarihi doku yaşatılmaktadır.

Tablo 4.18 (devamı)

	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Kısmen	Özgün malzemeler korunurken, günümüz koşullarında ihtiyaç olan malzemeler çağdaş malzeme seçimi ile kullanılmıştır.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Günümüz ihtiyaçlarının tümü karşılanmaktadır.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Endüstri mirasımızın bir parçası sayılabilecek olan yapının işlevlendirilerek kullanılmıştır.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Atıl durumda bulunan yapı parseli sosyal çöküntü alanı olmaktan kurtarılmıştır.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Atıl durumdaki bir kamu yapısı işlevlendirilmiştir.

Şekil 4.64: Eski Tekel Binası tescil fişi (Belediye arşivi).

Şekil 4.65: Eski Tekel binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.66: Eski Tekel binası (Mazideki Balıkesir arşivi).

Şekil 4.67: Altieylül Kaymakamlığı binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.68: Altieylül Kaymakamlığı binası özgün kapı detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.69: Altıeylül Kaymakamlığı binası çini yer döşemesi detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.70: Altıeylül Kaymakamlığı binası merdiven detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.71: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan tescilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.72: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan tescilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.73: Altıeylül Kaymakamlığı bahçesinde atıl durumda bulunan tescilli tütün deposu (S. Yırcalı arşivi, 2019).

4.3.7 M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF)

4.3.7.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.74: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF)

Yapı, Balıkesir İli, Karesi İlçesi Dumlupınar Mahallesi, 8459 ada, 3 parselde yer almaktadır. Yapıya ait Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun tescil kararına rastlanamamıştır. Yapıya ait ulaşılabilen en eski tarih, 2. Kolordu Komutanlığı'nın Balıkesir'e geldiği ve binayı askerlik şubesi olarak kullanmaya başladığı 1903 yılıdır. 1915 yılı Çanakkale Harbi'nde, Balıkesir Lisesi (Sultâni) Keşşaf Bölüğü (İzci Takımı) bu binada askerlik sülüslerini alıp, silahlarını kuşanmışlardır. Yapının mülkiyeti, 10 Mart 1932 tarihinde Milli Savunma Bakanlığına geçmiş, askerlik şubesi olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Askerlik şubesinin taşınmasından sonra bir süre lojman olarak kullanılmıştır. 10 Ocak 1975 tarihinde, Maliye Hazinesi tarafından bina ihaleye çıkarılmış, Ziyaettin Tan tarafından satın alınmıştır. 1980 yılına kadar konut olarak kullanılan yapıda, yıkılma tehlikesi baş göstermiş, bir süre sonra yapının iç kısımları, avlu tarafı yıkılmıştır. 17 Şubat 2003 tarihinde mülk sahibi Ziyaettin Tan tarafından arsa vasfında bulunan yapı, fotoğraf kitaplığı yapılmak üzere Balıkesir Sanat Fotoğrafçıları Derneği (Basaf)'ne hibe edilmiştir.

Şekil 4.75: M. Emin Tan fotoğraf Kitaplığı Binası (BASAF) yerleşim.

Tablo 4.19: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1903
Mülkiyeti	Balıkesir Sanat Fotoğrafçıları Derneği
Tescil Tarihi	-
Kat Adedi	3 Kat (Bodrum+ Zemin+ 1. Kat)
Yapım Tekniği	Taş Temelli, ahşap çatkılı, tuğla ve kerpiç dolgu taşıyıcı duvarlı türk konutu yapısı.
Malzeme	Taş, tuğla, ahşap, kerpiç.
İlk İşlevi	Konut
Restorasyon Projesi Tarihi	-
Mimarı (İşlev değişikliği)	-
Önerilen İşlev	Fotoğraf Kitaplığı
Yeni Yüklenen İşlev	Fotoğraf Kitaplığı

Tablo 4.20: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının mekânsal kurgusunda değişiklikler yapıldığı görülmektedir. • Yapının iç mekânında betonarme sistem kullanılarak büyük açık plan kurgulu mekânlar yaratılmıştır. • Yapının avlusuna sergi mekânı yapılmıştır.
---	--

Tablo 4.20 (devamı)

Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının strüktürü dış duvarlarında özgün olarak korunmaya çalışılmış, geleneksel yöntemler ve yapım malzemeleri kullanılarak güçlendirilmiştir.• Bozulma gözlemlenen ahşap strüktür elemanları değiştirilmiştir.• Yapının döşemeleri içeriden askıya alınmıştır. Bazı yatay ve düşey ahşap taşıyıcı elemanlar ve çapraz bağlantılar, bozulma sebebiyle değiştirilmiştir.• Ahşap çatıklı karkaslar arasındaki tuğla ve kerpiç dolgularda deformasyon gözlenenler sökülmüş, yeni tuğla ve kerpiç dolgu yapılmıştır.• Yapının iç mekân döşemeleri kaldırılmış, iç mekânda betonarme sistem düşey taşıyıcılar ve döşeme yapılmıştır.• Çelik konstrüksiyon merdiven ile katlar arası erişim sağlanmıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Tesisat sistemi yenilenmiştir.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Özgün ahşap pencerelerin tümü değiştirilmiş, yerlerine yenileri yapılmıştır.• Yapıda özgün ahşap pencere bulunmamaktadır.• Yapının giriş cephesi özgün cephenin aynısı yapılmıştır.• Avluya bakan cephede cam cephe uygulaması yer almaktadır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının avlusunda sergi salonu olarak kullanılan yapı inşa edilmiştir.

Tablo 4.21: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

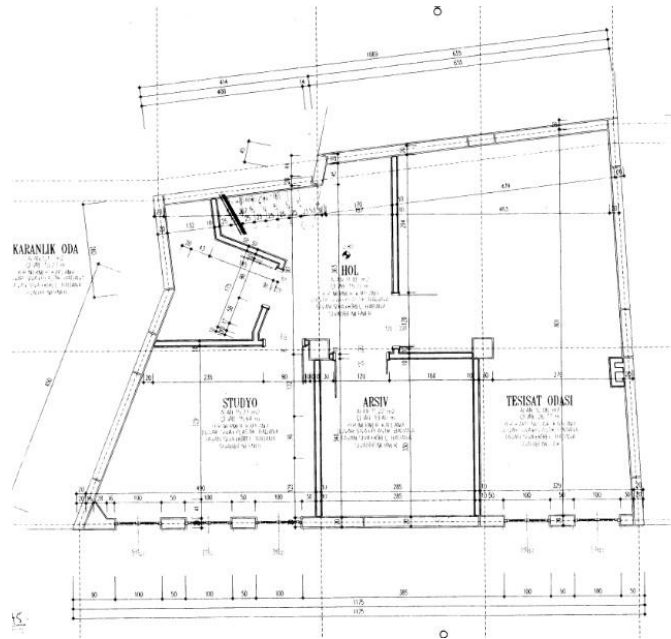
Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendiril	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Mekânsal kurguda epey değişiklik yapılmıştır.

Tablo 4.21 (devamı)

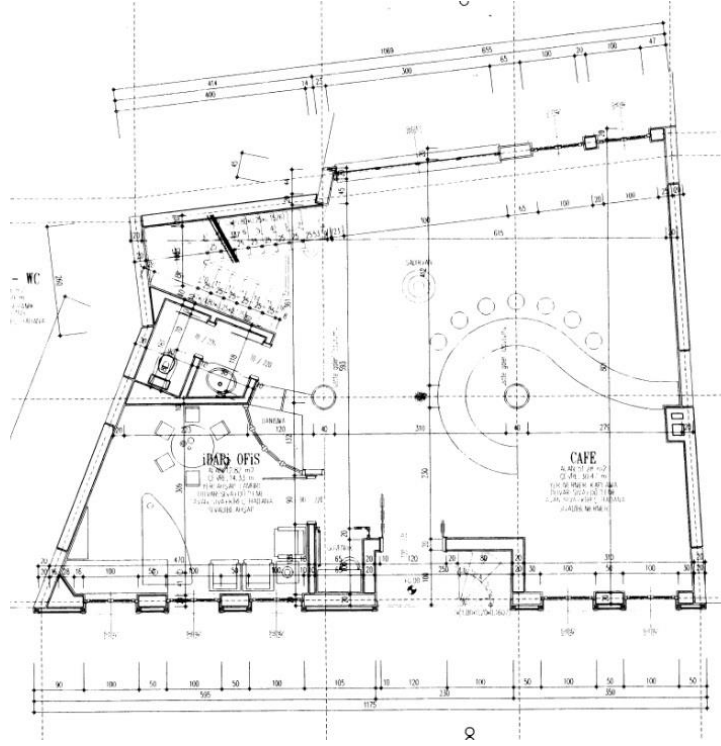
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	İşlev değişikliği ile yapının iç plan düzeni tamamıyla değişmiştir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Mekân organizasyonu değiştirilmiştir.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	Engelli erişimi sağlanamamıştır.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapı, kentin tarihi dokusunun yer aldığı bölgede bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının Fotoğraf Kitaplığı olarak işlevlendirilmesi hem yapının, hem bulunduğu bölgenin tarihi dokusuyla uyum sağlamıştır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark, yeşil alan kullanımı bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Yapının yalnızca sokak cephesi korunmuş, iç mekân kurgusu değiştirilmiştir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	Konut olarak inşa edilmiş olan yapı, fotoğraf kitaplığı olarak kullanılmaktadır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Hayır	Mekânsal kurgu tümüyle değiştirilmiştir.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Hayır	Yapıya ait özgün döşemeler, iç duvarlar, tavan kaplamaları sökülmüştür.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Hayır	Yapının tescil kararının bulunmaması sebebiyle, özgün hali belgelenememiştir.

Tablo 4.21 (devamı)

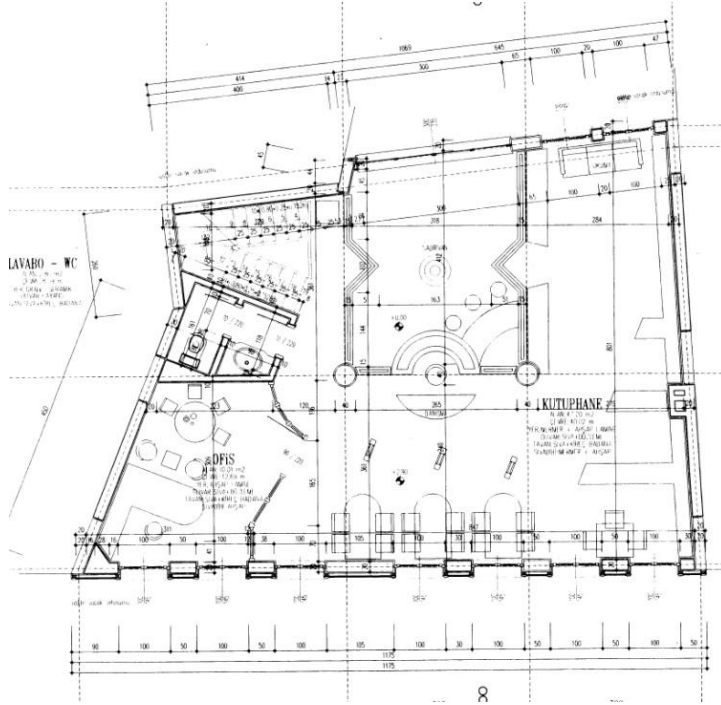
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Kısmen	Yapının rekonstrüksiyon uygulaması sırasında çekilen fotoğraflar bulunmaktadır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Evet	Bilinçli bir uygulama olduğu düşünülmemekle birlikte, yapının iç mekânında tamamen modern bir tasarım ilkesi izlenilmiştir.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Teknik gereksinimler karşılanmıştır.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Fotoğraf kitaplığı olarak işlevlendirilen yapı, Türkiye’deki tek örneğidir.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Kentin fotoğrafçılığa ve fotoğraf sanatına olan ilgisi, ülke geneli düşünüldünce oldukça fazladır.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Kısmen	Ekonomik faydası bilinmemektedir.

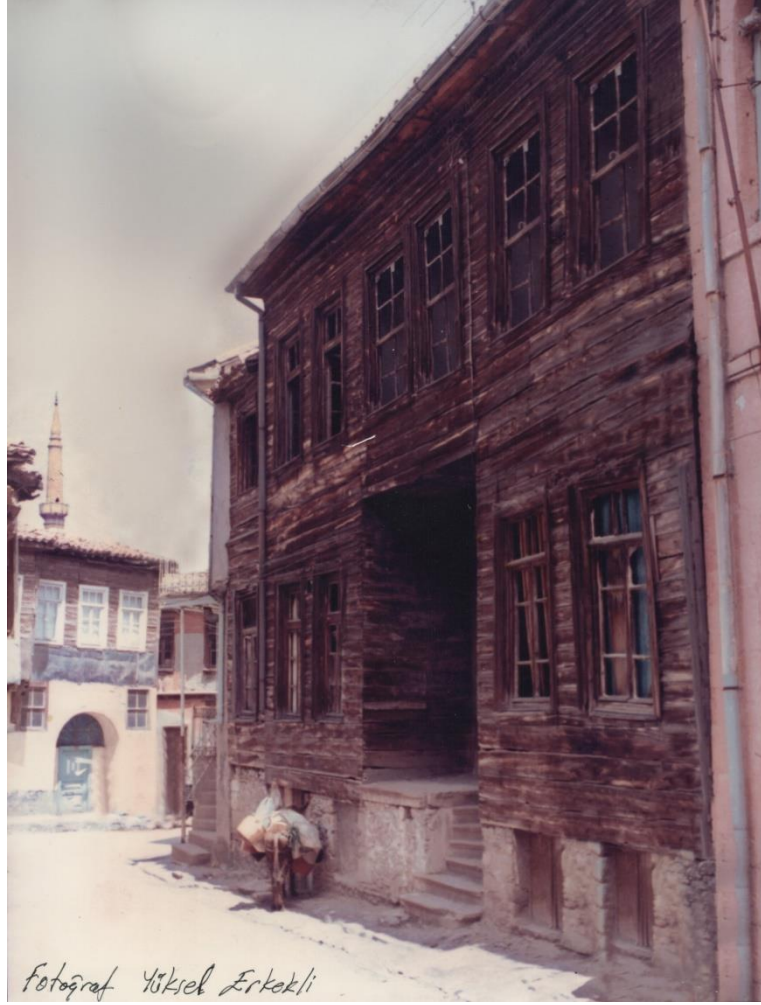
Şekil 4.76: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı bodrum kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.77: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı zemin kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.78: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı birinci kat planı (Belediye arşivi).

Şekil 4.81: M. Emin Tan evi (Osman Sipahi arşivi).

Şekil 4.82: M. Emin Tan Fotoğraf Kitablığı (S. Yırcalı arşivi).

Şekil 4.83: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı iç mekan (Osman Sipahi arşivi).

Şekil 4.84: M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı cam, avlu cephesi (Osman Sipahi arşivi).

4.3.8 Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi

4.3.8.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.85: Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi binası (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı, Balıkesir İli, Karesi İlçesi Dumlupınar Mahallesi, 8459 ada, 2 parselde yer almaktadır. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 27.09.1990 tarih ve 1349 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. 1878 yılında Simyadioğlu Harolambo Devlet-i Aliye'den (Osmanlı Devleti) yapıyı satın almıştır. Nisan 1903 yılında Harolambo' ya ait olan bu yerin yapıya isabet eden 230,50 m²'lik kısmı 2. Kolordu tarafından Hazine-i Celile-i maliye adına kaydedilmiştir. 20.01.1951 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı'nın tahsisi kaldırılmıştır. Aynı tarihte yapının sahibi Hazine tarafından 2.400TL bedel ile Balıkesir İl Özel İdare Müdürlüğü'ne satılmıştır. Balıkesir İl daimi Encümeni'nin 23.01.2002 tarih ve 71 sayılı kararı ile Balıkesir Sanat Fotoğrafçıları Derneği'ne (BASAF) "Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi Binası" olarak kullanılmak üzere tahsis edilmiştir.

Yapı, günümüze kadar birçok farklı işlevle kullanılmıştır. Edinilen bilgilere göre bu işlevler aşağıdaki gibidir.

- 1878- 1903 Mağaza
- 1903- 2. Kolordu Levazım Dairesi
- 1949- 1998 Öğrenci Yurdu (Yoksulları Koruma ve Gözetleme Cemiyeti)
- 2002- Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi Binası

Şekil 4.86: Fotoğraf Müzesi yerleşim.

Tablo 4.22: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1878
Mülkiyeti	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Tescil Tarihi	27.09.1990
Kat Adedi	3 Kat (Bodrum+ Zemin+ 1. Kat)
Yapım Tekniği	Kâgir
Malzeme	Kesme Taş, Yonu Taş, Ahşap, Demir
İlk İşlevi	Mağaza
Restorasyon Projesi Tarihi	Mayıs 2002
Mimar (İşlev değişikliği)	Balıkesir Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Önerilen İşlev	Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi Binası
Yeni Yüklenen İşlev	Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi Binası

Tablo 4.23: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

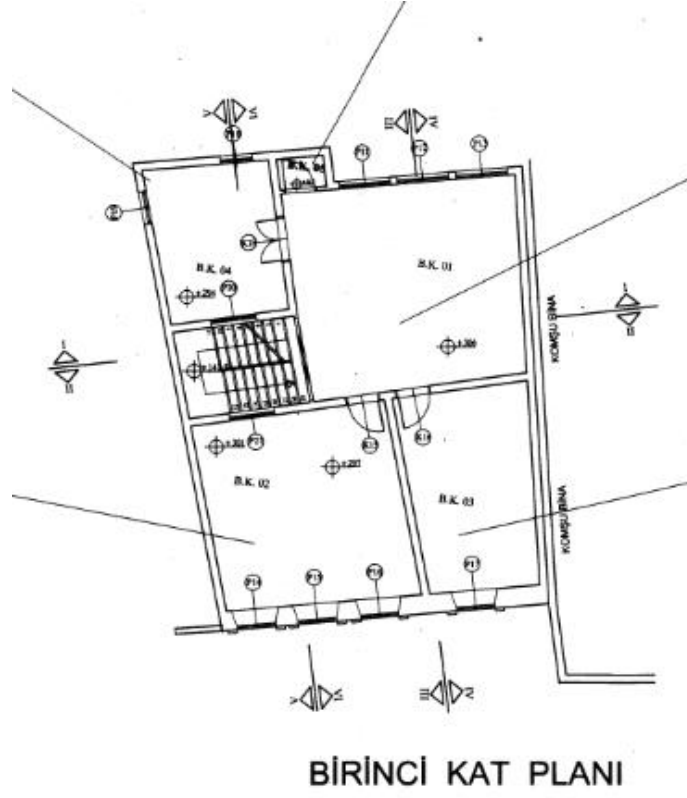
Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının mekânsal kurgusunda bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir.• Yapının, daha önce tahsisli bulunduğu Yoksulları Koruma ve Gözetme Cemiyeti tarafından birkaç kez onarımdan geçirildiği bilgilerine ulaşılmıştır.• Yapının avlusunda bulunan ekler, dönem eki olarak kabul edilmiş, korunmuştur.
Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının strüktürel durumunun tespiti için duvarlar üzerindeki bazı sıva çatlakları genişletilmek suretiyle belli bölgelerdeki ahşap strüktür ortaya çıkarılmıştır.• Bozulma gözlemlenen ahşap strüktür elemanları değiştirilmiştir.• Yapının döşemeleri içeriden askıya alınmıştır. Bazı yatay ve düşey ahşap taşıyıcı elemanlar ve çapraz bağlantılar, bozulma sebebiyle değiştirilmiştir.• Ahşap çatıklı karkaslar arasındaki tuğla ve kerpiç dolgularda deformasyon gözlenenler sökülmüş, yeni tuğla ve kerpiç dolgu yapılmıştır.• Yenilenen duvarlar rabiz teli çekilerek çimento sıva ile sıvanmış, üzerine alçı sıva uygulaması yapılmıştır.• 1. kat döşemesinde gözlenen sehim, teraziye alınarak düzeltilmiş, bozulan döşemeler değiştirilmiştir.• 1. Kat tavan kaplamaları kısmen sökülmüş, bozulan çatı strüktürü yenilenmiş, çatı kiremitleri aktarılmıştır.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Tesisat sistemi değiştirilmiştir.
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Ön cephede bulunan taş kaplamalar üzerindeki boyalar kaldırılmış, derzler yenilenmiştir.• Arka cephede bulunan doğramalar iç kapı doğramaları ahşap olarak yenilenmiştir.• Ön cephede bulunan metal doğramalar özgün olarak korunmuş, ihya edilmiştir.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının avlusu ve avluda bulunan yapı grubu temizlenmiş, bakımları ve onarımları yapılarak yapıya entegre edilmiştir.

Tablo 4.24: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

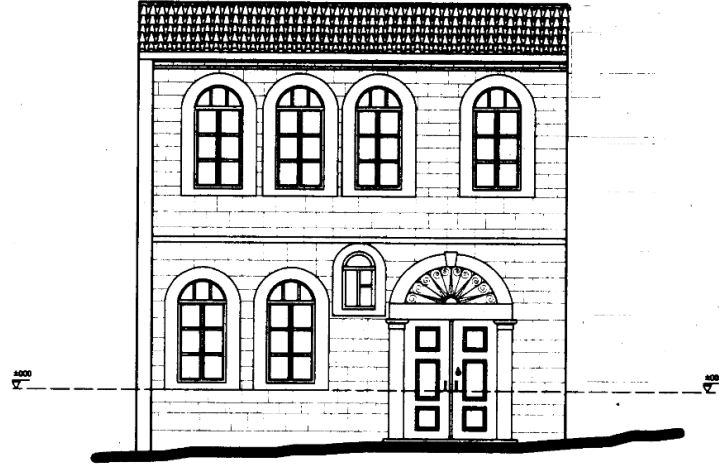
Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Mekân proporsiyonları dikkate alınarak yeni işlevde mekânlar tanımlanmıştır.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Yeni işlevinde mekân boyut ve kapasiteleri yeterli gelmektedir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Mekânlar arası ilişkiler yapının özgün dokusuna uyumlu kurgulanmıştır.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Kısmen	Yapının girişi yol kotunda bulunmaktadır. Üst kat erişimi engelli için uygun değildir.
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapı, kentin tarihi dokusunun yer aldığı bölgede bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının Fotoğraf müzesi olarak işlevlendirilmesi hem yapının, hem bulunduğu bölgenin tarihi dokusuyla uyum sağlamıştır.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark, yeşil alan kullanımı bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Mekânların formlarına göre işlevlendirilmiştir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	Özgün işlevinde mağaza olarak kullanılan yapı, müze olarak işlevlendirilmiştir.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Evet	Mekânsal kurguya özgünü dışında müdahale görünmemektedir.

Tablo 4.24 (devamı)

	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Evet	Özgün strüktür korunmuştur.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Yapının tarihi kimliğine ve yapı elemanlarına sadık kalınarak işlevlendirilmiştir.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Evet	Tarihi doku korunmaya çalışılmıştır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Kısmen	Uygulama esnasında özgün malzeme ile değişimlere dikkat edilmiştir.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Günümüz ihtiyaçlarına cevap vermektedir.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Kentin fotoğrafa tanıklığı ve tanışlığı artmıştır.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Birçok kent insanı için fotoğrafçılık bir hobi haline gelmiştir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Kısmen	Ekonomik olarak faydası bilinmemektedir.

Şekil 4.89: Fotoğraf Müzesi restorasyon projesi birinci kat planı (Belediye arşivi, 2019).

Şekil 4.90: Fotoğraf Müzesi restorasyon projesi cephe (Belediye arşivi, 2019).

4.3.9 Mimarlar Odası Binası (Özhancılar Konağı)

4.3.9.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.91: Mimarlar Odası Hizmet Binası (S. Yırcalı arşivi).

Yapı, Balıkesir İli, Karesi İlçesi Dumlupınar Mahallesi, Tabuk sokak 8486 ada, 4 parselde yer almaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.03.1986 tarih ve 2134 sayılı kararı ile Sivil Mimarlık Örneği olarak tescil edilmiştir. “Özhancılar Evi” ya da “Kolonyacılar Evi” olarak bilinen yapının tescillendiği dönem mülkiyeti İl Özel İdaresi'nde bulunmaktadır. Mülkiyeti 2014 yılından sonra İl Özel İdaresi'nden Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'ne geçmiştir. Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi VI. Dönem Yönetim Kurulunun 17.01.2003 tarih ve 2003/4 sayılı talebi üzerine, Balıkesir İl Daimi Encümeni' nin 05.02.2003 tarih ve 45 sayılı kararı doğrultusunda 05.03.2003 tarihinde yapılan protokol ile içerisinde “sergi, kütüphane, proje-maket atölyesi v.b.” mekânları barındıran “Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Hizmet Binası” olarak en az 20 yıl süre kullanılmak üzere Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi' ne tahsis edilmiştir.

19. yüzyılın sonlarında yapıldığı bilinen ancak tam tarihine ulaşamayan yapı, 1990' lı yılların başlarına kadar konut olarak kullanılmıştır. Mimarlar Odası Hizmet Binası olarak işlevlendirilmeden önce konut kullanımını dışında bir işlevle kullanılmadığı bilinmektedir.

Şekil 4.92: Mimarlar Odası Binası yerleşim.

Tablo 4.25: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	Yaklaşık tarihi 1890 lar.
Mülkiyeti	Büyükşehir Belediyesi
Tescil Tarihi	14.03.1986
Kat Adedi	Bodrum+Zemin+ 1. Kat
Yapım Tekniği	Taş Temelli, ahşap çatkılı, tuğla ve kerpiç dolgu taşıyıcı duvarlı türk konutu yapısı.
Malzeme	Taş, tuğla, ahşap, kerpiç.
İlk İşlevi	Konut
Restorasyon Projesi Tarihi	2008
Mimarı (İşlev değişikliği)	S.Cengiz DİKİCİ – Erkan AĞABEYOĞLU
Önerilen İşlev	Mimarlar Odası Hizmet Binası
Yeni Yüklenen İşlev	Mimarlar Odası Hizmet Binası

Tablo 4.26: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> Yapının mekânsal kurgusunda hiçbir değişiklik yapılmamış, tüm mekânlar özgün halleri ile korunmuş ve işlevlendirilmiştir.
---	---

Tablo 4.26 (devamı)

Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapı beden duvarlarında bulunan sıvalar raspa edilerek strüktür ortaya çıkarılmıştır.• Bodrum katın duvarlarında herhangi bir strüktürel bozulma bulunmadığı tespit edilmiş, müdahalede bulunulmamıştır.• Yapının üst katlarında ahşap çatıklı duvarlarda bozulmuş ahşap yapı elemanları değiştirilmiş, yerlerine özgün ahşaba uygun ahşap malzeme kullanılmıştır.• Beden duvarlarında bulunan tuğla ve kerpiç dolgulardan malzeme deformasyonu olanlar yenileriyle değiştirilmiştir.• Çatı strüktürü ve örtüsü özgün dokusuna uygun olarak yenilenmiştir.
Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik ve su tesisatı tamamen yenilenmiş, günümüz ihtiyaçlarına uygun malzemeler kullanılmıştır.• Kalorifer tesisatı döşenmiştir (Doğalgaz kullanılmaktadır).
Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Pencerelerden bozulma bulunmayan birkaçı korunmuş, yerinde tamiratları yapılmıştır.• Bozulma bulunan pencereler, aslına uygun olarak imal edilen yenileri ile değiştirilmiştir.• Giriş kapısı değiştirilmemiş, restorasyonu yapılarak korunmuştur.• Yapının tüm ferforje demir korkulukları temizlenmiş, bozulma bulunan kısımların tamiratları yapılmış, özgün rengine boyanmıştır.• Yapı cephesi, sıva raspası sırasında en alt kattaki boyaya ulaşılmış, özgün boya rengine boyanmıştır.• Avluya bakan cephede bulunan yalı baskıların tamamen bozulduğu tespit edilmiş, tamamı değiştirilmiştir.• Ahşap pencere söveleri, kat silmeleri ve köşe dikmeleri yenilenmiştir.• Çıkma altlarında bulunan guseli payandalar aslına uygun olarak değiştirilmiştir.

Tablo 4.26 (devamı)

Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının çevresine taş kaplama kaldırım yapılmıştır. • Avluda doğal taş kaplama ile döşeme kaplaması yapılmıştır. • Avluda bulunan sarnıcın içi temizlenmiş, üzerinde müdahalede bulunulmamıştır. • Bahçede yan parsel duvarında bulunan kapı korunmuştur.
--	--

Tablo 4.27: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

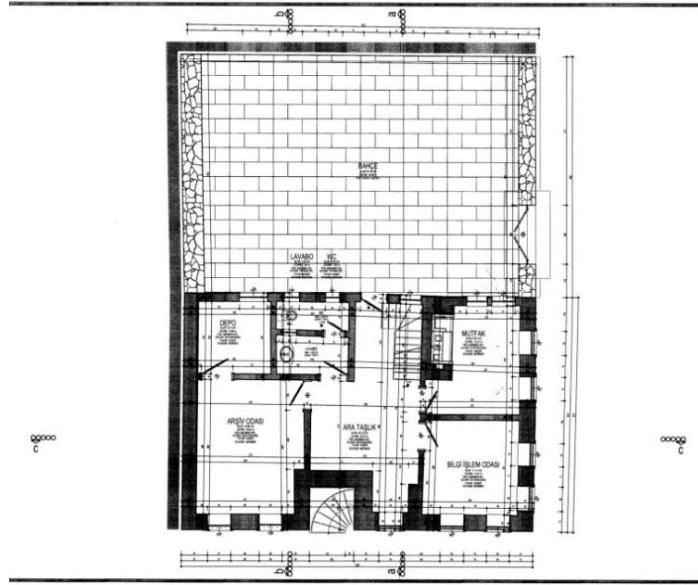
Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Yeni işlevinde ihtiyaçlar, yapının mekânsal proporsiyonlarına göre sınırlandırılmaktadır.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Mimarlar Odası hizmet binası olarak kullanılan yapı, mekân boyut ve kapasiteleri olarak yeterli gelmekte, büyük etkinlikler ve konferanslar için yapı dışında mekânlar kullanılmaktadır.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Mekânlar birbirlerinden bağımsız bölümler olarak değerlendirilmiştir.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Hayır	İlk işlevi konut olan yapıda engelli erişimi sağlanamamaktadır.
Çevresel Durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	Yapının çevresinde de tarihi evler, sivil toplum kuruluşu olarak işlevlendirme örnekleri bulunmaktadır.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının Mimarlar Odası Hizmet Binası olarak işlevlendirilmesi hem yapının, hem bulunduğu bölgenin tarihi dokusuyla uyum sağlamıştır.

Tablo 4.27 (devamı)

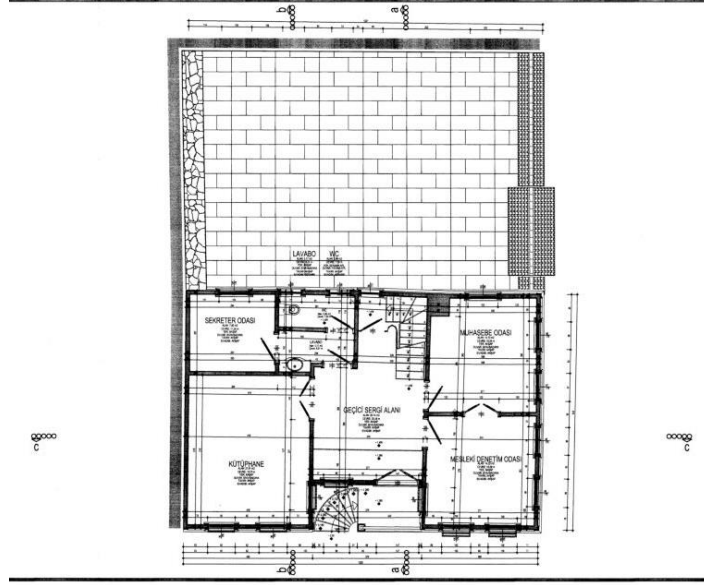
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Kısmen	Ulaşım ve otopark gereksinimleri karşılanamamaktadır. Yeşil alan gereksinimi karşılanamamış ancak bahçe kullanımı bulunmaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Yapıya özgün kurgusu ve malzeme dışında müdahale bulunmamaktadır.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Hayır	Özgününde konut olan yapı, sivil toplum kuruluşu olarak kullanılmaktadır.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Evet	Yapının mekânsal kurgusu korunmaktadır.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Evet	Yapının mekân kurguları ve yapısal özellikleri, mekânsal elemanları (ocak gibi) özgün olarak korunmuştur.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Yapıdaki tarihi izler korunmuş, tüm yapı malzemeleri özgün halleri ile ıslah yoluna gidilmiş, değiştirilmemeye çalışılmıştır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Evet	Yapı, yeni işlevinde de tarihin tüm izlerini taşımaktadır.
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Evet	Özgün malzemenin yanında kullanılan çağdaş malzeme ayırt edilebilecek şekilde kullanılmış, böylelikle zaman farkı gözetilmiş görünmektedir.
Teknik Değişikliklerin Değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Yapıda çağdaş yaşamın gerektirdiği teknik gereksinimler sağlanmıştır.

Tablo 4.27 (devamı)

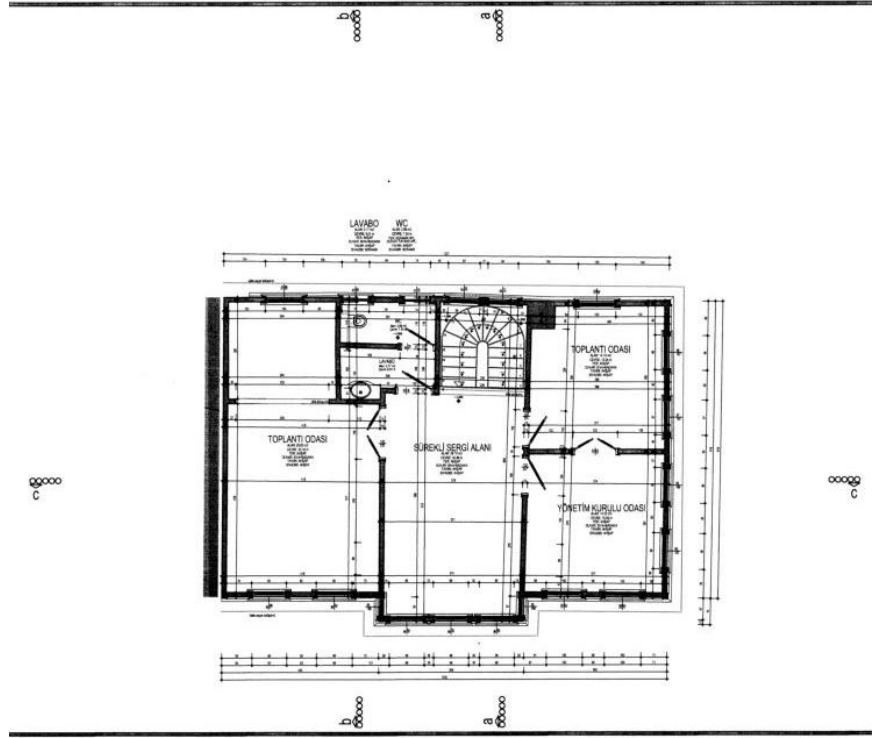
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Mimarlar Odası'nın tarihi bir konutu işlevlendirerek kullanması, koruma bilincine öncü olmak adına bilinçli ve yerinde bir karar olmuştur.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Mimarlar Odası'nın birçok etkinliği kurs ve semineri binada verilmektedir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Evet	Yeni bir yapı arayışına girme kaygısına girilmemiştir.

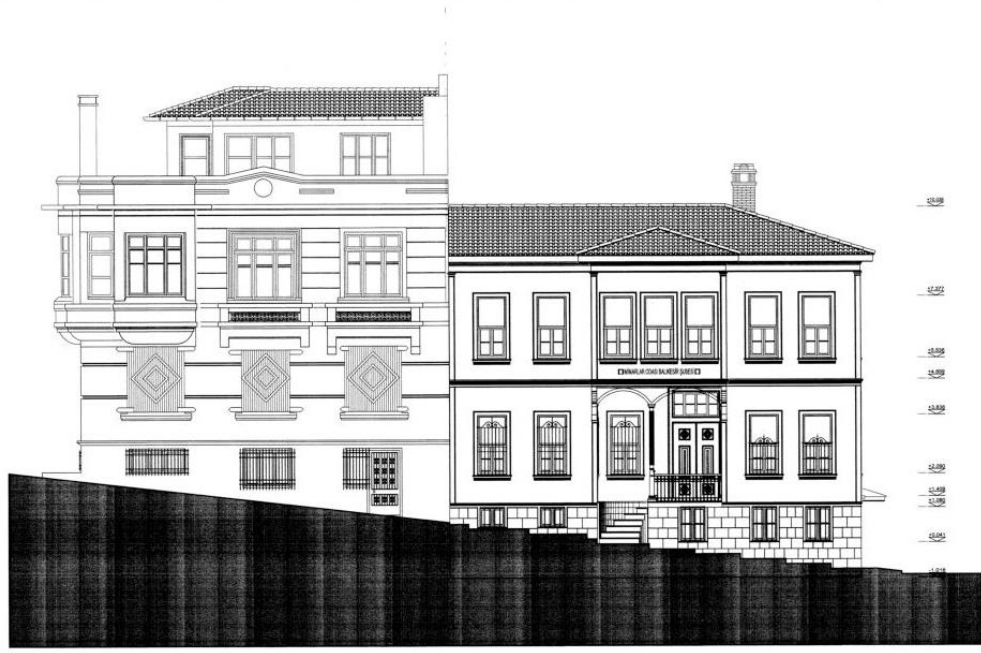
Şekil 4.93: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

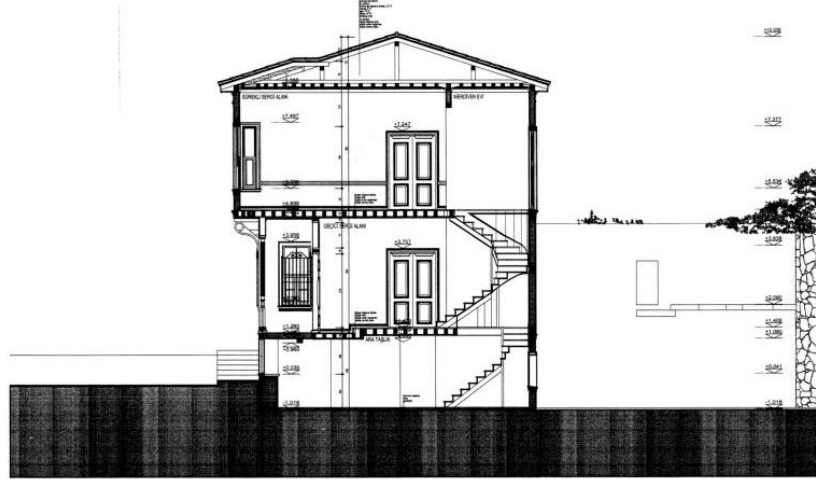
Şekil 4.94: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi zemin kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.95: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi 1. Kat planı (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.96: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi cephe (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.97: Mimarlar Odası Binası restorasyon projesi kesit (Cengiz Dikici arşivi).

Şekil 4.98: Mimarlar Odası Binası girişi (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.99: Mimarlar Odası Binası iç mekan (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.100: Mimarlar Odası Binası iç mekan, ocak detayı (S. Yırcalı arşivi, 2019).

Şekil 4.101: Mimarlar Odası Hizmet Binası (S. Yırcalı arşivi).

Şekil 4.102: Özhancılar Konağı (Cengiz Dikici arşivi).

4.3.10 Eski Sümerbank Binası

4.3.10.1 Yapının Kimliği

Şekil 4.103: Eski Sümerbank Binası (Yırcalı arşivi, 2019).

Yapı; Balıkesir İli, Karesi İlçesi Hisariçi Mahallesi, Yaymacılar Caddesi ve Örücüler Sokak köşesinde 31 pafta, 309 ada, 79 parselde yer almaktadır. Sümerbank binası olarak yapılmış olup, Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 23.05.2003/2018 tarih ve sayılı kararı ile kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Sümerbank'ın özelleştirilmesinden sonra birkaç kez el değiştiren yapı, en son Tema Mağazacılık A.Ş. tarafından satın alınarak, kendi bünyesindeki LC Waikiki Mağazacılık A.Ş. ye devredilmiştir.

Ali Hikmet Paşa meydanına bakan, Geç Cumhuriyet Dönemi yapısı olan bina, kentin simgesel yapılarından biri ve kent kimliğinin önemli bir parçasıdır (Bozdoğan, 2015). Yapının ofis katlarının bir dönem hastane olarak kullanıldığı eski resimlerinden ve kent sakinleri ile yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Sümerbank'ın kapanması ile yapı, mağaza özelliği taşımayan başka bankalar tarafından kullanılmıştır.

Şekil 4.104: Sümerbank Binası yerleşim.

Tablo 4.28: Yapının tanıtımı.

Yapının Yılı/Dönemi	1957
Mülkiyeti	LC Waikiki Mağazacılık A.Ş.
Tescil Tarihi	23.05.2003
Kat Adedi	8 (Bodrum+Zemin+Asma kat+4 Ofis+1 Lojman Katı)
Yapım Tekniği	Betonarme Karkas
Malzeme	Beton, Demir, Tuğla
İlk İşlevi	Sümerbank Binası
Restorasyon Projesi Tarihi	2006
Mimarı (İşlev değişikliği)	M. Suat BASKIN
Önerilen İşlev	Mağaza
Yeni Yüklenen İşlev	Mağaza

Tablo 4.29: Seçilen işlev sonrasındaki müdahaleler.

Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının mevcut bodrum katında bulunan kuranglez ve kül çıkış bacaları kapatılmış, iki tanesi jeneratör egzoz çıkışı ve sirkülasyon için yeniden açılmıştır. Bodrum kattan asma kata kadar çıkan merdiven kapatılmıştır. • Batıda bulunan mevcut asansör kovası genişletilmiştir. • Bodrum katta kasa odaları ve makine dairesi düzenlenmiştir. • Zemin katta batı, güneybatı ve güney girişleri korunmuştur. • Zemin katta deneme kabinleri, kasa bankaları düzenlenmiştir. • Üst katlara da mağaza işlevi için gerekli olan deneme kabinleri, kasa bankaları ve depo alanları düzenlenmiştir.
---	---

Tablo 4.29 (devamı)

<p>Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler</p>	<ul style="list-style-type: none">• Bodrum katta bulunan ışıklıklar zemin kotuna kadar dolgu ile yükseltilmiştir. Dolgu işlemi sırasında ışıklığa bakan bodrum pencereleri kapatılmıştır• Yapının mevcut statik durumunun yetersiz olduğu görülmüş, kolon kiriş güçlendirmesi yapılmıştır.• İlk yapıldığı dönemin yönetmeliklerine göre saplama kirişlerin çok olduğu görülmekte bu sebeple gerekli güçlendirme ve takviyeler yapılmıştır.• Muhdes olduğuna rölöveler sırasında karar verilmiş olan merdiven kaldırılarak yerine çelik konstrüksiyon bir merdiven yapılmıştır.• Çelik merdivenin duvarlardan bağımsız olarak oluşturulan yeni bir taşıyıcı sistem üzerine oturtulacağı restorasyon raporunda yer almaktadır.• Yeniden yapılan merdivenin karşısındaki duvarın arkasına döşeme yırtığı yapılarak, çelik konstrüksiyon bir asansör yapılmıştır.• Yapının zemin katından asma katına çıkan, ortadaki yarım dairesel merdiven kaldırılmış, yerine daha geniş kollu bir merdiven yapılmıştır.• Çatı tamamen sökülerek aslına uygun olarak yenilenmiş ve Marsilya tipi kiremitle kaplanmıştır.
<p>Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler</p>	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik ve su tesisatı tamamen yenilenmiş, günümüz ihtiyaçlarına uygun malzemeler kullanılmıştır.• Eski asansörün hacmi ve kapasitesi büyütülmüştür.• Bir adet daha yeni müşteri asansörü yapılmıştır.• Mağaza işlevi verilen yapıda aydınlatma armatürlerinin fazlalığı ve elektrikli alet kullanımının yoğunluğu sebebi ile tüm elektrik tesisatı yenilenmiş, kapasite artırılmıştır• Yapının su tesisatı da yenilenmiştir.• Yapının tesisat sistemi yangın yönetmeliğine uygun olarak yapılmış, yangın dedektörleri ve müdahale elemanları bulunmaktadır.

Tablo 4.29 (devamı)

Yapı Cephesine Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının zemin katı dışında kalan tüm pencere boşlukları aslına uygun ahşap doğrama olarak yenilenmiştir.• Yapının cephe karakteri bozulmadan korunmuş, gerekli olan yerlerde sıva raspası, yalıtım, sıva boya gibi tadilat ve tamiratlar yapılmıştır.• Yapının güneybatı girişi korunarak, müşteri girişi olarak kullanılmaktadır.• Güney girişi aslına uygun olarak korunmuş, ancak arkasında müşteri asansörü bulunduğu için sirkülasyona açık kullanılmamaktadır.
Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler	<ul style="list-style-type: none">• Yapının bahçesi bulunmamaktadır. Çevresine herhangi bir müdahale söz konusu olmamıştır.

Tablo 4.30: Yapıdaki işlev değişikliğinin değerlendirilmesi.

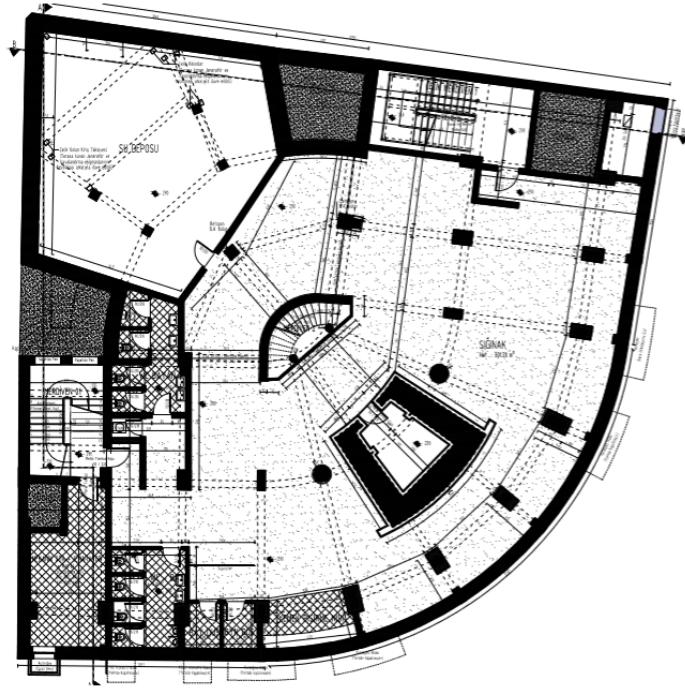
Yapıdaki İşlev Değişikliğinin Değerlendirmeleri			
	Değerlendirme Kriterleri	Evet/Hayır/Kısmen	Açıklama
Mekânsal Durumun Değerlendirilmesi	Mekânsal performanslar yeni işlevin gereksinimlerini karşılamada yeterli midir?	Evet	Yapı ilk işlevinde de mağaza olarak kullanıldığından, yeni işlevinde de mekânsal performanslar yeterlidir.
	İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?	Evet	Mekân boyut ve kapasiteleri, mağaza işlevi için yeterli gelmektedir.
	Var olan mekânlar arası ilişki sağlanmış mıdır?	Evet	Mekânların bir kısmında taşıyıcı özelliği bulunmayan duvarlar kaldırılmıştır.
	Engelli erişim sağlanmış mıdır?	Evet	Yapı girişinde kot farkı bulunmamakta, katlar arası düşey sirkülasyon asansör ile sağlanmaktadır.

Tablo 4.30 (devamı)

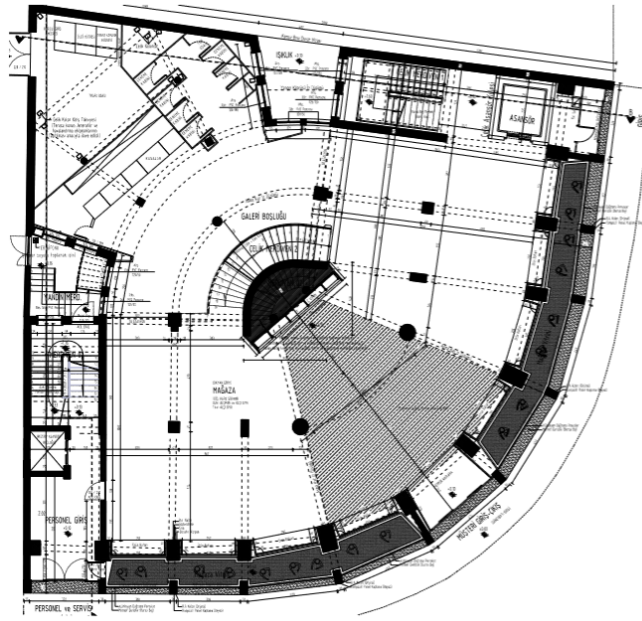
Çevresel durumun Değerlendirilmesi	İşlevlendirme yakın çevreye uyumlu mudur?	Evet	İlk işlevine yakın bir işlevde kullanılan yapının, çevresiyle uyumu devam etmektedir.
	İşlevlendirme yapıya ve çevreye saygılı mıdır?	Evet	Yapının işlevi kentin alışveriş mekânı olan çevreye hareketlilik getirmiştir.
	İşlev değişikliği yapının bulunduğu çevrede çevresel gereklilikleri (ulaşım, otopark, yeşil alan) sağlamakta mıdır?	Hayır	Otopark ve yeşil alan bulunmamaktadır.
Yapısal Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Yapılan müdahalelerin işlevlendirme ile ilişkisi yeterli midir?	Evet	Güçlendirme uygulamaları ile yapı, yeni işlevde yer alan insan yükünü taşır hale getirilmiştir.
	Özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusu benzer mi?	Evet	Yapı ilk işlevindeki gibi mağaza olarak kullanılmaktadır. Lojman katı fonksiyonları kaldırılmış, mağazaya ilave edilmiştir.
	Mekânsal kurguya yapılan müdahalelerde yapının özgün durumu korunmuş mudur?	Kısmen	Mekânsal kurguda ciddi ve geri dönüşü zor uygulamalar yapılmamış olmasına karşın, ilaveler yapıldığı görülmektedir.
	Yapılan müdahaleler geriye dönebilir şekilde yapılmış mıdır?	Hayır	Merdiven sökölüp yerine çelik konstrüksiyon merdiven yapılmıştır. Yeniden betonarme merdivene dönülmesi mümkün görülmemektedir. Bodrum kattan asma kata kadar çıkan merdiven kaldırılmış döşeme yırtığı kapatılmıştır.
	Yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek şekilde uygulama yapılmış mıdır?	Evet	Yapının zemin döşemeleri sıva uygulamaları, merdiven kaplama ve korkulukları özgün malzemenin dışına çıkmıştır.
	Tarihi dokunun kaybedilmemesi için önlem alınmış mıdır?	Kısmen	Yapının cephe kurgusu korunmuş olmakla birlikte iç mekân çağdaş gereksinimlere göre tasarlanmıştır.

Tablo 4.30 (devamı)

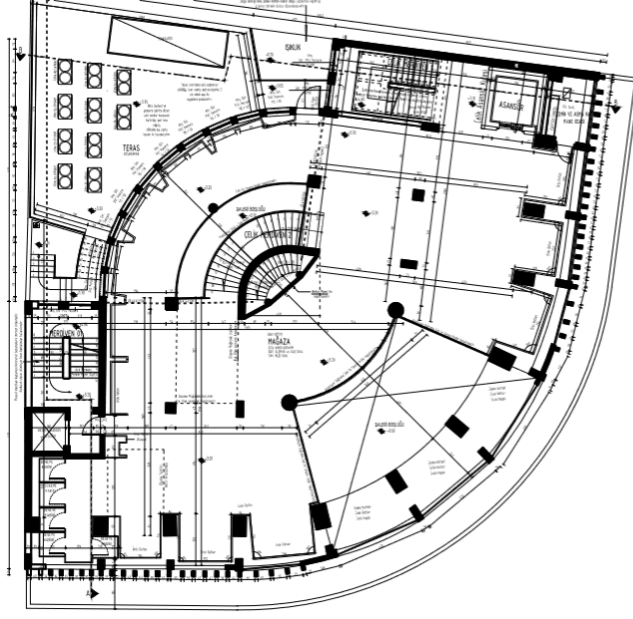
	Özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayırt edilebilecek özellikte olmasına dikkat edilmiş midir?	Evet	Yapının iç mekânında çağdaş bir yaklaşım söz konusudur. Güncel malzemelerle iç mekân yaratılmıştır.
Teknik Değişikliklerin değerlendirilmesi	İşlev değişikliği, ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi gerekli sistem değişikliklerini sağlamakta mıdır?	Evet	Tüm teknik sistem değişiklikleri günümüz koşullarına göre konumlandırılmıştır. Yapıdaki yeniden işlevlendirme, yangın yönetmeliklerine uygundur.
Diğer Değerlendirmeler	İşlev değişikliği kültürel fayda sağlamış mıdır?	Evet	Kentin bir asrı aşkın süredir alışveriş merkezi olan meydanda bulunan yapı, yeniden mağaza olarak işlevlendirilmiştir. Yapıldığı dönem kullanılan Sümerbank işlevi gibi meydana insan yoğunluğunu ve hareketi korumuştur.
	İşlev değişikliği sosyal fayda sağlamış mıdır?	Evet	Sosyal olarak yapının kullanılıyor ve yaşatılıyor olması görünmektedir.
	İşlev değişikliği ekonomik fayda sağlamış mıdır?	Kısmen	Kamu yapısı olarak kullanılmayan yapının ekonomik olarak faydası bilinmemektedir.

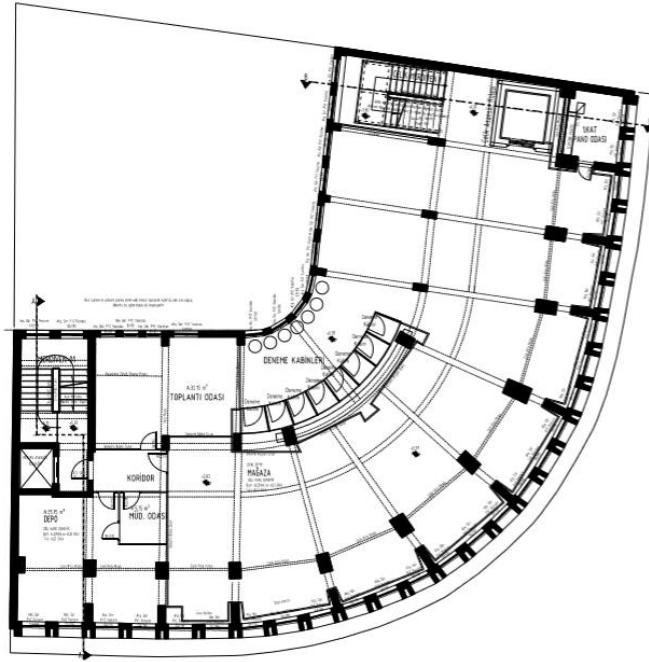
Şekil 4.105: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi bodrum kat planı (Suat Baskın arşivi).

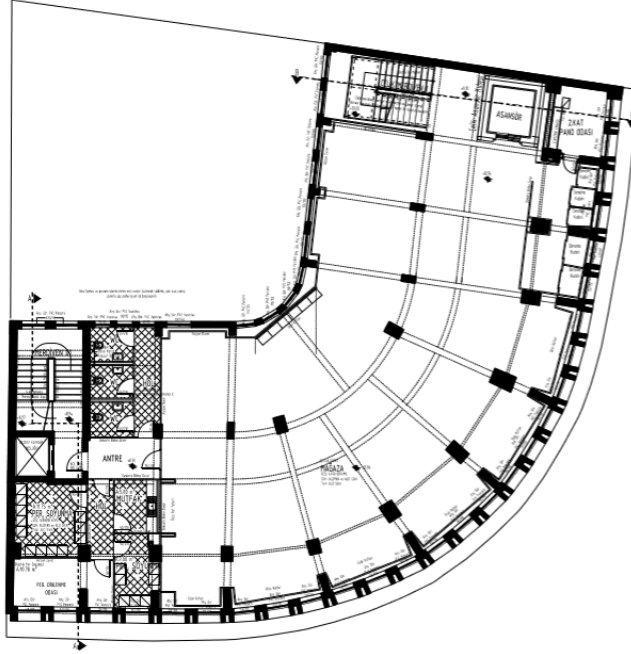
Şekil 4.106: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi zemin kat planı (Suat Baskın arşivi).

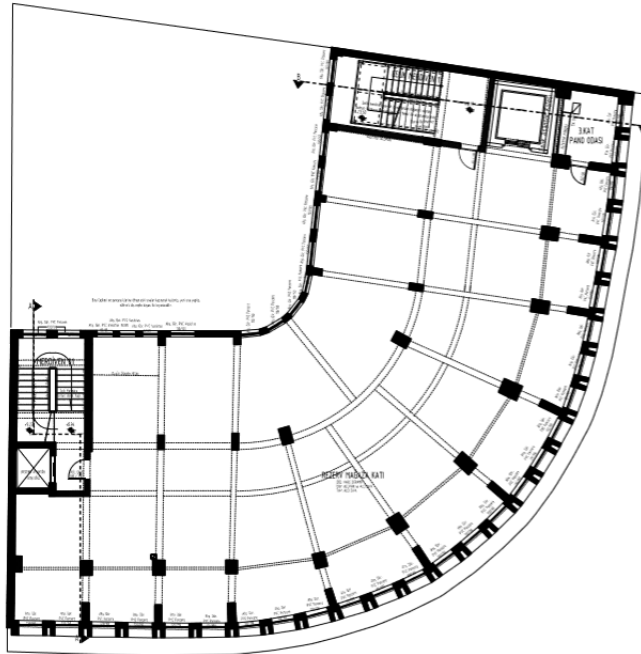
Şekil 4.107: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi asma kat planı (Suat Baskın arşivi).

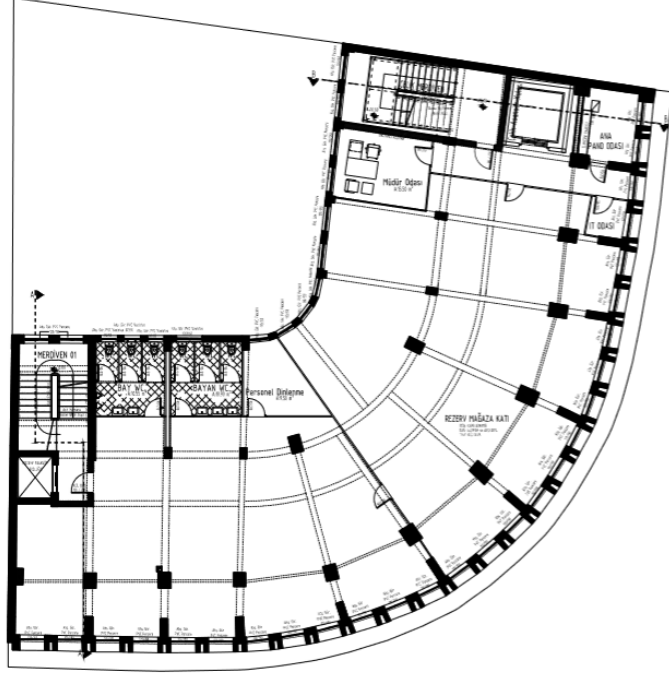
Şekil 4.108: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 1. kat planı (Suat Baskın arşivi).

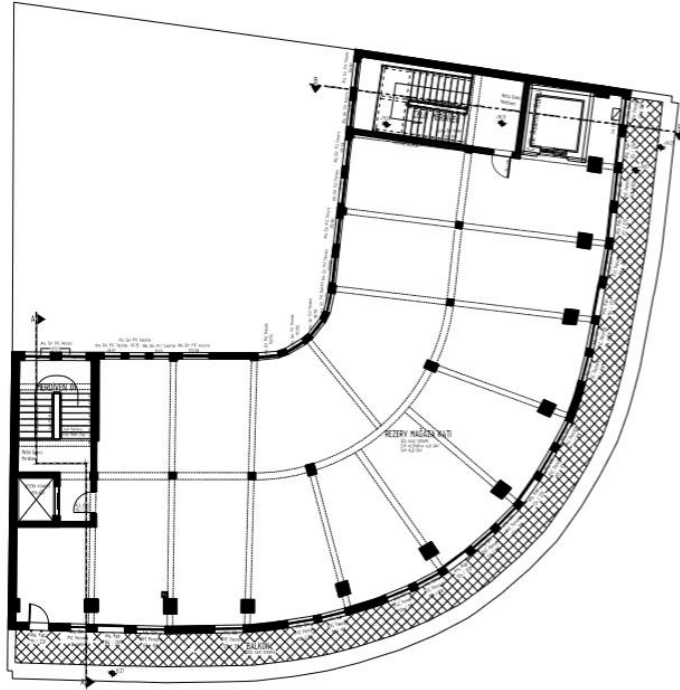
Şekil 4.109: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 2. kat planı (Suat Baskın arşivi).

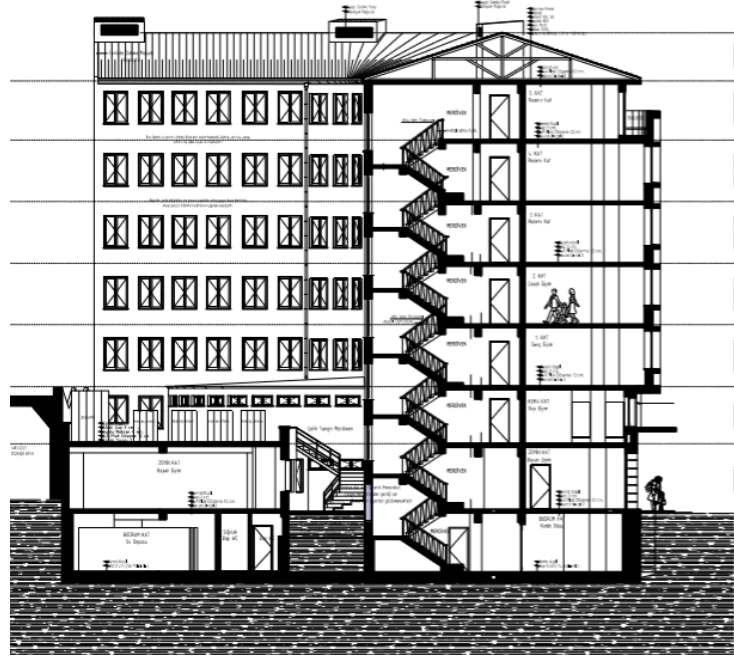
Şekil 4.110: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 3. kat planı (Suat Baskın arşivi).

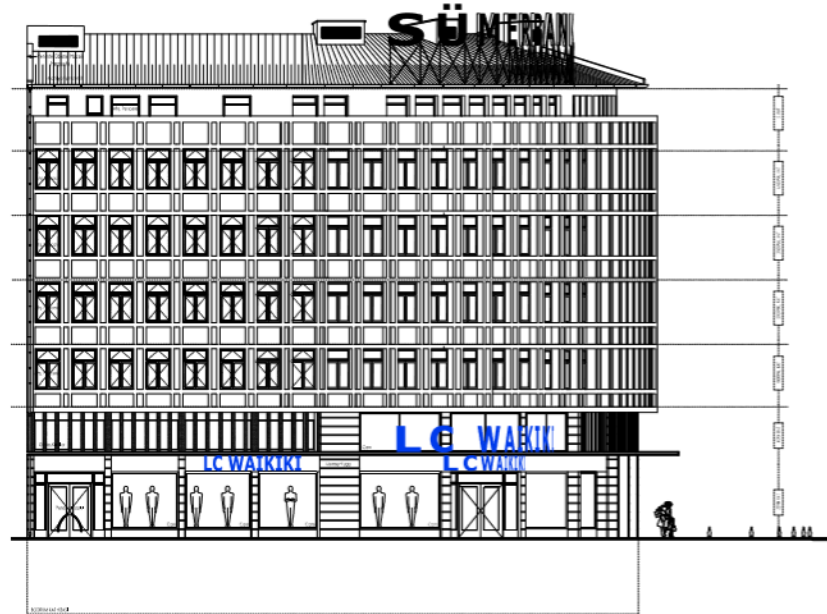
Şekil 4.111: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 4. kat planı (Suat Baskın arşivi).

Şekil 4.112: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi 5. kat planı (Suat Baskın arşivi).

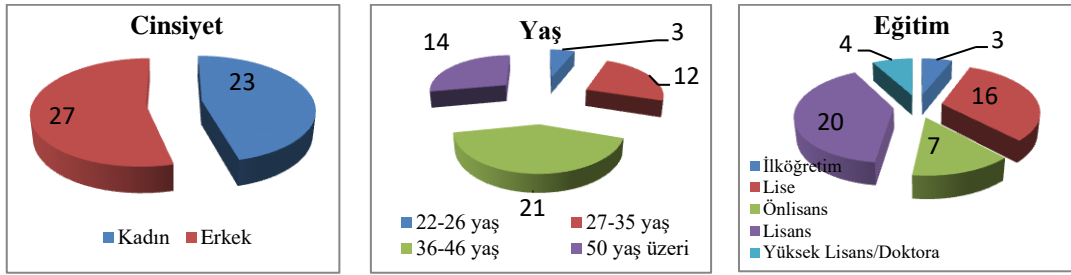
Şekil 4.113: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi kesit (Suat Baskın arşivi).

Şekil 4.114: Eski Sümerbank Binası restorasyon projesi cephe (Suat Baskın arşivi).

4.4 Anket Çalışması

Yeni işlev değişikliği sonrası yapı performansının, yapıyı kullananlar üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla kısa bir anket düzenlenmiştir. Anketin ilk kısmında kullanıcıların; cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarını içeren demografik sorular yer almaktadır. Ankete katılan 50 kullanıcının 27'si erkek, 23'ü kadın kullanıcıdan oluşmaktadır. 22-26 yaş arası 3 kullanıcı, 27-35 yaş arası 12, 36-46 yaş arası 21 ve 50 yaş üzeri 14 kullanıcı anketi cevaplamıştır. Kullanıcıların eğitim durumları ise; ilköğretim mezunu 3, lise mezunu 16, ön lisans mezunu 7, lisans mezunu 20, yüksek lisans/doktora mezunu 4 kullanıcı yer almaktadır.

Şekil 4.115: Katılımcıların demografik bilgileri.

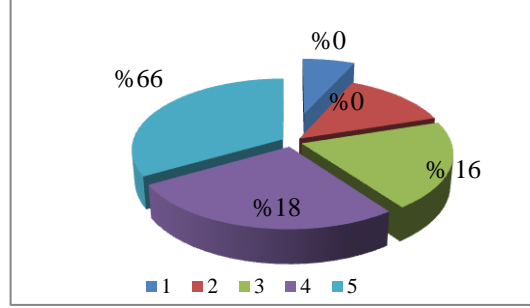
Çalışma konusu yapıları kullananlar ile yapılan anketin sonuçlarının değerlendirilmesi Şekil 4.116'dan Şekil 4.128'e kadar grafiksel olarak verilmiştir. Anketin sonuçları, incelenen yapıların mekânsal durumunun, yapısal durumunun, çevresel durumunun, teknik değişikliklerinin değerlendirilmesi ve diğer değerlendirmeler olmak üzere beş bölüm olarak değerlendirilmiştir.

4.4.1 Yapının Mekânsal Durumunun Değerlendirilmesi

Anketin birinci bölümünde "Yapının Mekânsal Durumunun Değerlendirilmesi" ile ilgili üç soru sorulmuş ve kullanıcılardan 1'den 5'e kadar bir değer verilmesi istenilmiştir. Bu bölümde kullanıcıların "Yapının yeni işlevi yapıyı yaşanıyor kılmakta mıdır?" sorusuna %66'sı çok iyi, %18'i iyi, %16'sı orta derecede evet demektedir. "İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?" sorusuna ise %54 çok iyi, %30 iyi, %10 orta ve %6 az oranda evet demektedir. "Sizce yeni işlev kullanıcı olarak beklentilerinizi karşılıyor mu?" sorusuna kullanıcıların verdiği cevap ise %54 çok iyi, % 24 iyi, % 14 orta, % 8 az olarak görülmektedir.

4-Yapının yeni işlevi yapıyı yaşıyor kılmakta mıdır?

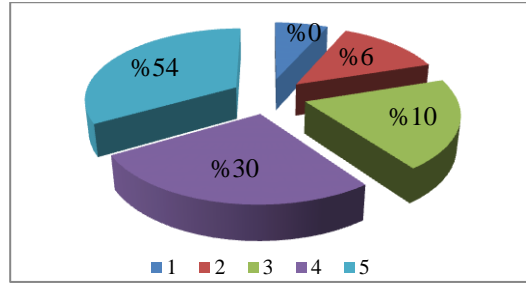
1	2	3	4	5	Toplam
0	0	8	9	33	50
%0	%0	%16	%18	%66	

Şekil 4.116: Anket sonuçları-1.

5-İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?

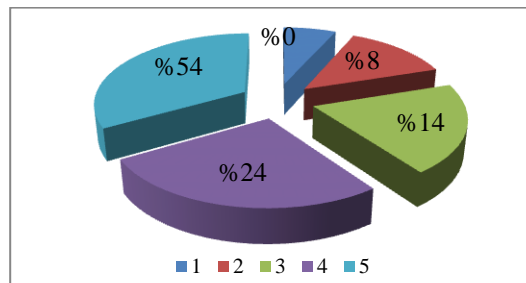
1	2	3	4	5	Toplam
0	3	5	15	27	50
%0	%6	%10	%30	%54	

Şekil 4.117: Anket sonuçları-2.

6-Sizce yeni işlev kullanıcı olarak beklentilerinizi karşılıyor mu?

1	2	3	4	5	Toplam
0	4	7	12	27	50
%0	%8	%14	%24	%54	

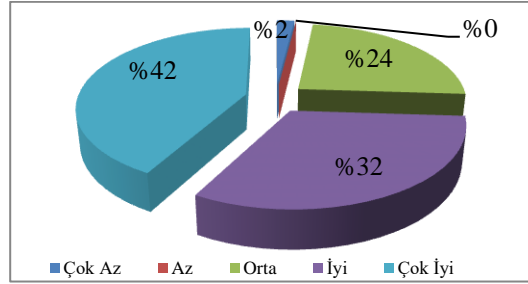
Şekil 4.118: Anket sonuçları-3.

4.4.2 Yapının Yapısal Durumunun Değerlendirilmesi

Anketin ikinci bölümünde ise “Yapının Yapısal Durumunun Değerlendirilmesi” ile ilgili sorular sorulmuş ve “çok az”, “az”, “orta”, “iyi”, “çok iyi” gibi cevaplar verilmesi istenilmiştir. “Sizce yapının yeniden işlevlendirilmesinde tarihi izleri korunmuş mudur?” sorusuna kullanıcılar %42 çok iyi, %32 iyi, %24 orta, %2 çok az korunmuştur cevabı vermiştir. “Yapı döneminin malzeme ve inşaat tekniğini ne kadar yansıtmaktadır?” sorusuna kullanıcıların %40’ı çok iyi, %46’sı iyi, %8’i orta, %2’i az, %4’ü çok az korunmuştur demektir. “Sizce yeniden işlevlendirme sonrası yapıdaki tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilir ihtimali ne kadardır?” sorusunun cevapları ise kullanıcıların %18’i çok iyi, %42’si iyi, %24’ü orta, %8’i az, %8’si çok az korunmuştur olarak cevaplamıştır.

7-Sizce yapının işlevlendirilmesinde tarihi izleri ne kadar korunmuştur?

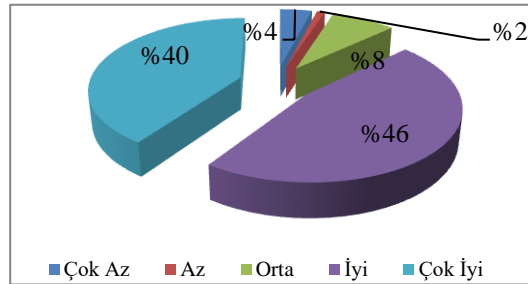
Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
1	0	12	16	21	50
%2	%0	%24	%32	%42	

Şekil 4.119: Anket sonuçları-4.

8-Yapı döneminin malzeme ve inşaat tekniğini ne kadar yansıtmaktadır?

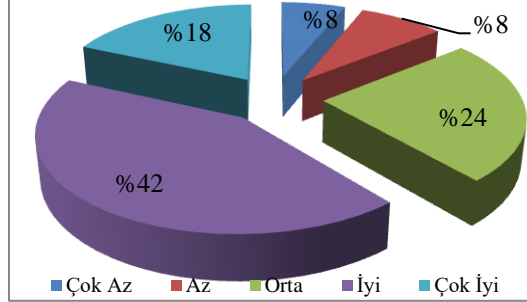
Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
2	1	4	23	20	50
%4	%2	%8	%46	%40	

Şekil 4.120: Anket sonuçları-5.

9-Sizce yeniden işlevlendirme sonrası tarihi izlere istenildiğinde ulaşılma ihtimali ne kadardır?

Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
4	4	12	21	9	50
%8	%8	%24	%42	%18	

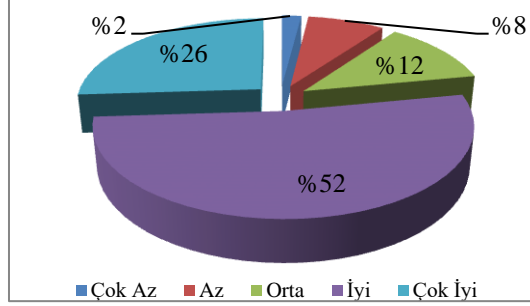
Şekil 4.121: Anket sonuçları-6.

4.4.3 Yapının Çevresel Durumunun Değerlendirilmesi

Anketin üçüncü bölümünde “Yapının Çevresel Durumunun Değerlendirilmesi” ile ilgili üç soru sorulmuş ve “çok az”, “az”, “orta”, “iyi”, “çok iyi” gibi cevaplar verilmesi istenilmiştir. “Sizce yeniden işlevlendirme yakın çevreye ne kadar uyumludur?” sorusuna kullanıcıların % 26’sı çok iyi, % 52’si iyi, %12’si orta, %8’i az, %2’si çok az uyumludur cevaplarını vermiştir. “İşlevlendirme yapıya ve çevreye ne kadar saygılıdır?” sorusunu ise kullanıcılar, işlevlendirmenin yapıya ve çevreye %42 oranında çok iyi, %42 oranında iyi, %12 orta, %4 oranında az saygılıdır olarak cevaplamışlardır. “İşlev değişikliği çevresel gerekliliklerini (ulaşım, otopark, yeşil alan) ne kadar sağlamaktadır?” sorusunun cevabı ise %24 çok iyi, %36 iyi, %30 orta, %4 az ve %6 çok azdır.

10-Sizce yeniden işlevlendirme yakın çevreye ne kadar uyumludur?

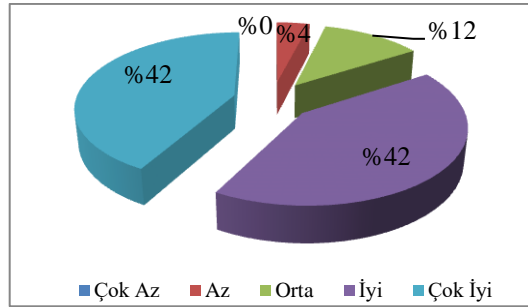
Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
1	4	6	26	13	50
%2	%8	%12	%52	%26	

Şekil 4.122: Anket sonuçları-7.

11- İşlevlendirme yapıya ve çevreye ne kadar saygılıdır?

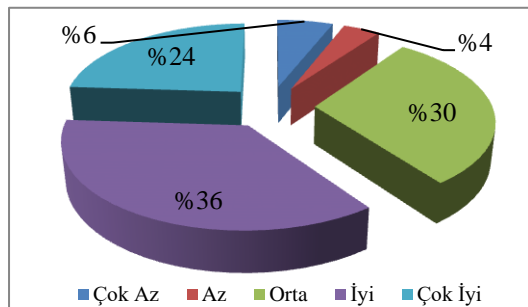
Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
0	2	6	21	21	50
%0	%4	%12	%42	%42	

Şekil 4.123: Anket sonuçları-8.

12-İşlev değişikliği yapının çevresel gerekliliklerini ne kadar sağlamaktadır?

Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
3	2	15	18	12	50
%6	%4	%30	%36	%24	

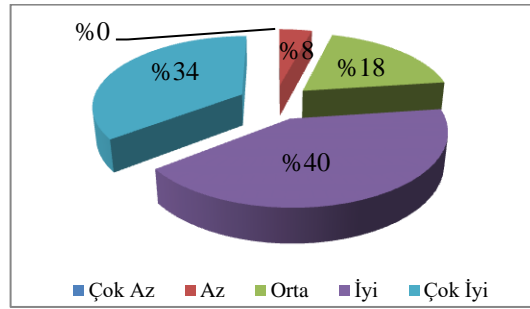
Şekil 4.124: Anket sonuçları-9.

4.4.4 Yapının Teknik Değişikliklerinin Değerlendirilmesi

Anketin dördüncü bölümünde ise “Yapının Teknik Değişikliklerin Değerlendirilmesi” ile ilgili bir aşağıda belirtilen soru sorulmuş ve “çok az”, “az”, “orta”, “iyi”, “çok iyi” gibi cevaplar verilmesi istenilmiştir. “İşlev değişikliği mekânın ışık, akustik, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma gibi gerekli sistem değişikliklerini ne kadar sağlamaktadır?” sorusuna kullanıcıların %34’ü çok iyi, %40’ı iyi, %18’i orta ve %8’i az olarak cevap vermiştir.

13-İşlev değişikliği mekanın ışık, akustik, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma gibi gerekli sistem değişikliklerini ne kadar sağlamaktadır?

Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
0	4	9	20	17	50
%0	%8	%18	%40	%34	

Şekil 4.125: Anket sonuçları-10.

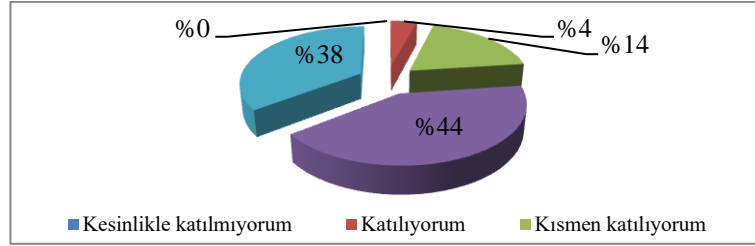
4.4.5 Diğer Değerlendirmeler

Anketin beşinci bölümünde “Diğer Değerlendirmeler” yer almaktadır. Bu bölümde aşağıda yer alan sorular sorulmuş ve “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” gibi cevaplar verilmesi istenmiştir. “Yeni işlevle birlikte kente sosyal ve kültürel bir mekân kazandırılmıştır?” sorusuna kullanıcıların %44’ü kesinlikle katılıyorum, %38’i katılıyorum, %14’ü kısmen katılıyorum, %4’ü ise katılmıyorum olarak cevaplandırmışlardır. “İşlev sonrası yapının kullanımı kente ekonomik katkı sağlamış mıdır?” sorusuna ise kullanıcıların %18’i kesinlikle katılıyorum, %40’ı katılıyorum, %26’sı kısmen katılıyorum, %16’sı katılmıyorum olarak cevap vermiştir. “Yapının yeniden kullanımı kentin tanıtımına katkı sağlamakta mıdır?” sorusu ise kullanıcılar

tarafından %36 kesinlikle katılıyorum, %36 katılıyorum, %20 kısmen katılıyorum, %8 katılmıyorum olarak cevaplanmıştır.

14-Yeni işlev ile birlikte kente sosyal ve kültürel bir mekân kazandırılmış mıdır?

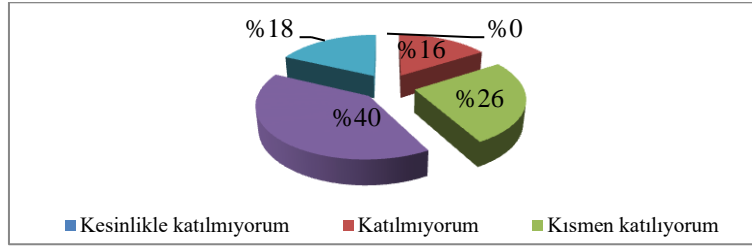
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
0	2	7	19	22	50
%0	%4	%14	%38	%44	

Şekil 4.126: Anket sonuçları-11.

15-İşlev değişikliği sonrası yapının kullanımı kente ekonomik katkı sağlamış mıdır?

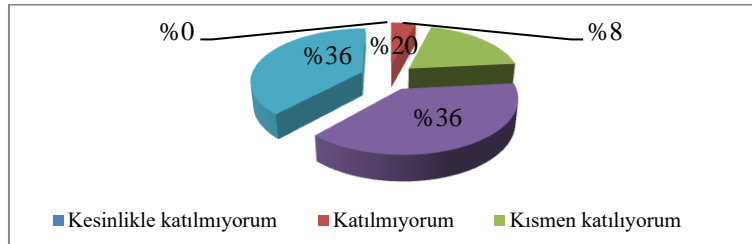
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
0	8	13	20	9	50
%0	%16	%26	%40	%18	

Şekil 4.127: Anket sonuçları-12.

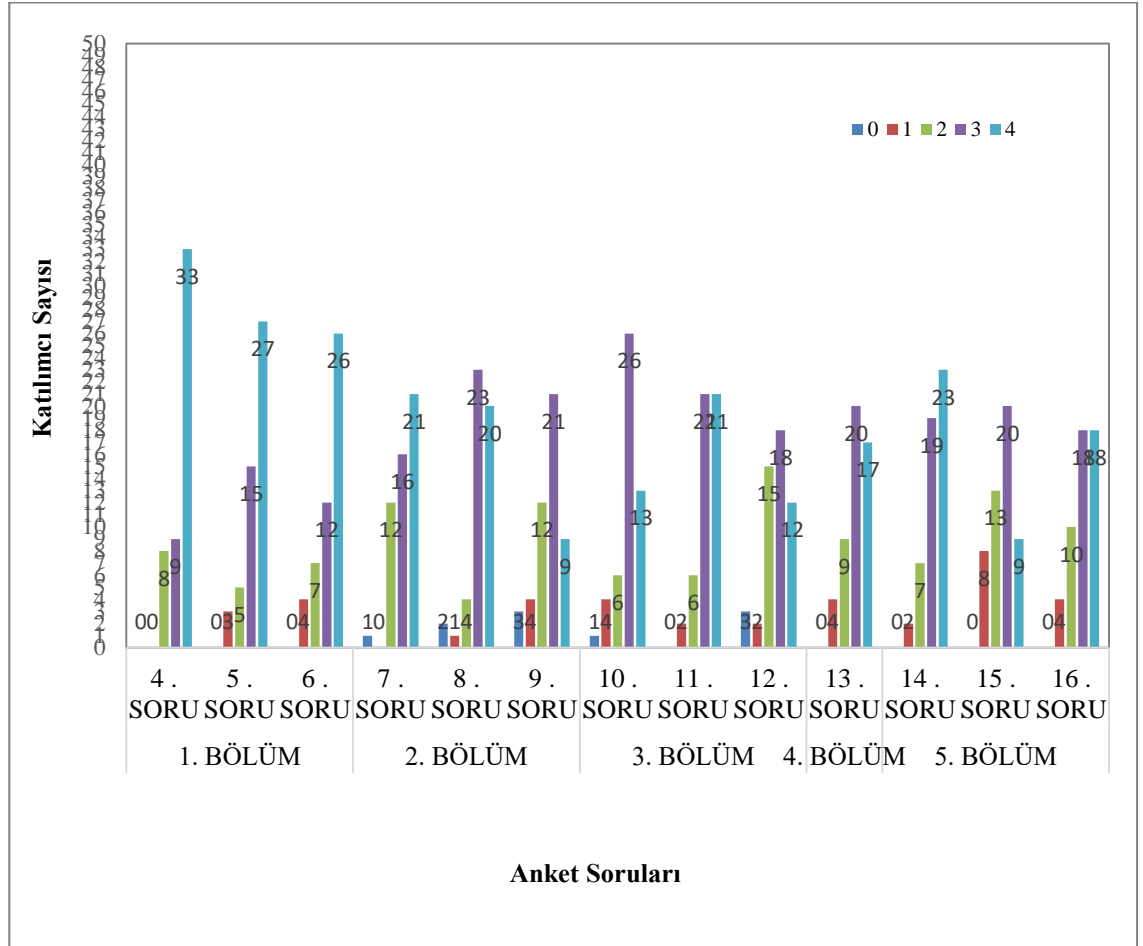
16-Yapının yeniden kullanımı kentin tanıtımına katkı sağlamakta mıdır?

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
0	4	10	18	18	50
%0	%8	%20	%36	%36	

Şekil 4.128: Anket sonuçları-13.

Ankete katılan bu tez konusu yapıların kullanıcılarının anketteki 4. Sorudan 16.soruya kadar verdikleri cevapların değerlendirilmesi Şekil 4.129’da verilmiştir. Göstergeler (0,1,2,3,4) her soru için değerlendirme puanını ifade etmektedir.

Şekil 4.129: Anket sonuçlarının toplu olarak değerlendirilmesi.

Anket sonucuna göre kullanıcıların çoğunlukla işlev değişikliğinden sonra yapının boyut ve kapasitesi ile ilgili kullanıcı beklentilerini karşıladığı, yeni işlevin yapıyı yaşıyor kıldığı yönünde olumlu düşündükleri sonucuna varılmıştır. Yapının tarihi izlerinin korunmuş olduğu, dönemin malzeme ve inşaat tekniklerini yansıttığı ve yapının tarihi izlerine istenildiğinde ulaşılabilir ihtimali olması konusunda da olumlu cevaplar alınmıştır. Kullanıcıların işlevlendirmenin yakın çevreye uyumu, yapıya ve yakın çevreye saygısı, çevresel gereklilikleri yerine getirmesi gibi konularda da olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Kullanıcılar işlev sonrası kente sosyal ve kültürel bir mekân kazandırılması ve bunun sonucunda kentin tanıtımına katkıda bulunması konusuna da genellikle katıldıklarını belirtmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Koruma kavramının günümüz yasa ve tüzüklerinde yer aldığı şekliyle uygulanma süreci, 19. yüzyıl Avrupa'sında gelişmeye başlamaktadır. Yapının kendi içindeki mekânsal ve yapısal özgünlüğü ve çevresi ile sağlayacağı bütünlük kavramları ilke olarak kabul edilmektedir. Koruma kavramını, bir tarihi yapının ya da anıtın yıkılmasını, bozulmasını ve kötüye kullanımını önlemek amacıyla yapılmış bakım ve müdahale türleri olarak nitelendirebiliriz. Koruma uygulamaları sırasında yapıyı çevresiyle birlikte değerlendirip, tarihi çevre koruma bilinci ile hareket etmek gerekmektedir. Koruma denildiğinde yapının geçmişi, bugünü ve geleceği birlikte incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Yapıya, dönemine ve günümüze dek gelen farklı dönem eklerine ait tüm bilgi ve belgeler özenle toplanmalı, kullanılabilir tüm kaynaklar taranmalı, dönem ihtiyaçları, güncel ihtiyaçlar birlikte analiz edilmelidir. Bununla birlikte ileriki dönemlerde de uygulanabilirliği göz önüne alınarak yapının korunmasında sürdürülebilirliğin sağlanması için doğru koruma kararlarının alınması gerekmektedir.

Tarihi yapıların ayakta kalabilmesi, gelecek nesillere ulaşabilmesi için çeşitli koruma yöntemleri uygulanabilmekte, işlev değişikliği de bu koruma yöntemleri arasında sayılmaktadır. Yeniden kullanım (işlev değişikliği), yapıldığı dönem işlevini (ilk işlev) yitirmiş bir tarihi yapıya, bir anıta, bir sivil mimarlık örneğine yeni bir işlev verilerek yapının günümüz koşullarında kullanımını sağlamaktır. Yapıya yeniden işlev verilmesindeki amaç yapıyı yalnızca kullanmak değil, aynı zamanda yaşatabilmektir. Bilindiği üzere tarihi yapıların yok olmasındaki en büyük sebeplerden biri, terkedilme sorunudur. Terk edilmiş, atıl bir tarihi yapıyı koruma yöntemi olarak yeniden işlevlendirme önerilebilmektedir.

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi sürecinde dikkat edilmesi gereken bazı kavramlar bulunmaktadır. Yeni işlev seçiminde dikkat edilmesi gereken kavramlar;

- Yapının konumu,
- Yapının mekânsal oluşumu,

- Sosyal ve kültürel kavramlar,
- Ekonomik etkenler,
- Yasal zorunluluklardır.

Bununla birlikte tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde yapıya yapılan müdahaleler bulunmaktadır. Tez çalışması kapsamında yeni işlev sonrasında yapılan müdahaleler;

- Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler,
- Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler,
- Tesisat sistemine yapılan müdahaleler,
- Yapı cephesine yapılan müdahaleler,
- Yakın çevreye yapılan müdahaleler olarak incelenmiş, yapıya uygulanan

bu müdahalelerinin değerlendirmeleri, işlev değişikliği seçimi ve uygulamalarında dikkat edilmesi gereken kavramlar doğrultusunda yapılmıştır.

Tez çalışmasının çalışma alanı olan Balıkesir kent merkezini oluşturan Altieylül ve Karesi ilçelerinde bulunan 10 adet yapının ayrı ayrı literatür taramaları yapılmış, yapıların tarihçeleri, eski ve yeni projeleri araştırılmış, alan çalışmaları ile yapılan müdahaleler incelenmiş, bu doğrultuda değerlendirmeler yapılmıştır.

Günümüzde Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılan, Karesi İdadi'si binasının günümüze kadar pek çok farklı eğitim kurumu olarak kullanıldığı görülmüştür. Yapı, eğitim yapısı dışında bir işlevle kullanılmamış, bu sebeple ilk işlevinde sınıf olarak tasarlanan mekânlar değiştirilmemiştir. Bu da yapının mekânsal organizasyonunda ciddi bir değişiklik yapılmadığını göstermektedir. Strüktürel müdahalelere değinilecek olursa; yapının taşıyıcı sisteminde değişiklik yapılmamış, ancak bir katının kaldırıldığı ve çatı sisteminin özgün olmadığı tespit edilmiştir. Yapının yeniden işlevlendirme sürecinde olduğu günümüzde, kent tarihinde ve Çanakkale harbinde önemli yer teşkil eden yapının özgün haline kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir.

Kentin ayakta kalan en eski yapılarından olan Eski Gureba hastanesi ile ilgili yapılan alan çalışmalarında, nitelikli bir restorasyon uygulamasına ya da işlev değişikliği kararına rastlanamamıştır. Yapıya 1918 yılında bir kat ilavesi yapıldığı bilgisine ulaşılmış, dönem eki olan bu kat ilavesinin korunması gerektiği

düşünülmektedir. 1980'lerde yapılan bir onarım sırasında yapının özgününde ahşap olan merdivenlerinin, döşeme ve tavanlarının söküldüğü, yerine betonarme merdiven ve döşemeler yapılmıştır. Konu ile ilgili geriye dönüşün olup olmayacağına dair yorum yapabilmek ya da karar verebilmek için gerekli strüktürel incelemelerin detaylı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Ancak yapıya cephe muhdes sıva, kapı pencere ve yapı elemanlarının yapıldığı, yapının kimliğinin korunmadığı görülmektedir. Yapının nitelikli bir işlevlendirme sürecinden geçmediği tespiti yapılmıştır.

Erken Cumhuriyet yapısı olan Eski Vali Konağı binasına ait pek çok eski fotoğrafa ulaşılmış, bu fotoğraflar belge olması niteliğinde tez çalışmasında kullanılmıştır. Yapının cephe kurgusunun tamamen değiştiği, daha önceki işlev değişikliklerinde yapının işlevi ile birlikte biçiminin de değiştirildiği görülmektedir. Alan çalışmaları sırasında yapının en son 2011 yılında bir restorasyon geçirdiği bilgisine ulaşılmış, projeleri incelenmiştir. Ancak bu çok yakın tarihte yapılmış olan restorasyon uygulamasında yapının özgün kimliğine kavuşturulamadığı, yalnızca mimari elemanların tamir ve onarımı niteliğinde kaldığı görülmektedir. Erken Cumhuriyet dönemi mimarisinin karakteristik özelliklerini taşıyan yapının günümüzde bu karakteristik özelliklerini yitirmiş olduğu görülmektedir.

Eski Elektrik Santrali binası alan çalışmaları sırasında incelenen yapılar arasında, yeniden işlevlendirme kavram ve ilkeleri doğrultusunda planlanan, kurgusu ve müdahaleleri doğru analiz edilerek yapılmış birkaç yapıdan biri sayılmaktadır. Endüstri mirası olan yapının kültür yapısı olarak işlevlendirilmiş olması, işlevlendirme çalışmalarının en hızlı olduğu dönem olan ikinci dünya savaşı sonrasını anımsatmaktadır. Bilindiği üzere Avrupa büyük bir savaştan çıkmış, yıkılmış, harap bir vaziyettedir. Böyle görkemli bir tarihin üzerini kapatmak ve yeniden imar etmek yerine onarmak, yeniden işlevlendirmek yoluna gidilmiştir. İşlevlendirme kavramlarının, kanun ve yasaların bu yıllardan sonra arttığı bilinmektedir. Ülkemizde savaş yaşanılmamış olsa da koruma anlamında Avrupa izlenilmiş, uygulanması için büyük çabalar gösterilmiştir. Bu bağlamda, Eski Elektrik Santrali binasının yeniden işlevlendirilme metot ve yöntemleri, izlenilen işlev şemaları ve kararları incelendiğinde titiz bir çalışma ile işlevlendirildiği görülmektedir. Yapının işlev değişikliğinden günümüze 40 yıla yakın bir süre geçmiş, bu nedenle yeni onarımlar gerektiği düşünülmektedir.

Eski Ziraat Bankası binası 1898 depremi sonrası, dönemin mutasarrıfı Ömer Ali Bey'in talimatı ile yapılan imar ve inşa çalışmaları sırasında yapılmıştır. Yapının daha önce kullanılan işlevlerinde yapıya kurgusal ve strüktürel müdahaleler yapıldığı görülmektedir. Günümüz işlevi verilirken yapıya ek, modern bir yapı inşa edilmiştir. Ek yapı çelik taşıyıcı sistemli, cam cephelidir. Ek yapı, koruma prensiplerinde istenildiği üzere yapım malzemesine zıt modern malzeme ile tasarlanmıştır. Yapının özgün haline uygun şekilde işlevlendirildiği, daha önceki kullanımlarda yapılmış olan muhdes ek ve yapılardan arındırıldığı görülmektedir.

Eski Tekel Binası Erken Cumhuriyet döneminin karakteristik özelliklerini taşıyan, kentin simgesel yapılarından sayılmaktadır. Yeniden işlevlendirme sırasında yapının mekânsal kurgusuna müdahale edilmemiş, özgün plan şeması üzerinden işlevlendirilmiştir. Yapının restorasyon uygulaması sırasında tesisat sistemlerinin gizlendiği, iklimlendirme ve soğutma için gerekli makine tesisatının yapı bahçesinde tesis edildiği görülmektedir. Bu da yapı cephesinde tesisat kirliliği oluşumuna engel olmuştur. Yapının iç mekânında bulunan özgün kapılar korunmuş, pencereler aslına uygun olarak ahşap doğrama olarak yapılmıştır. Yapıya strüktürel bir müdahalede bulunulmamıştır. Yapı, bahçesinde bulunan atıl durumdaki depo yapısı ile entegreli kullanılmamaktadır. Atıl durumda bulunan depo yapısının da işlevlendirilerek kullanılması önerilmektedir.

M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı olarak kullanılan yapının mülkiyeti, Balıkesir Fotoğraf Sanatçıları Derneğinde bulunmaktadır. Alan çalışmaları sırasında yapıya ait tescil kararına rastlanamamıştır. Bu sebeple, tescil kararı olmadığı halde yapının özgün cephe kurgusu ile korunmak istenilmesi, rekonstrüksiyon uygulamasının yapılması konusunda BASAF'ın duyarlılığı takdir edilmektedir. Yapının iç mekân kurgusu tamamen değiştirilmiş, yapının yalnızca sokak cephesi özgün haliyle onarım görmüştür. Yapının yıkılmış olan iç mekânları ve çatı sistemi yenilenmiş, sistem olarak da değiştirilmiştir. Yapının avlu cephesinde cam cephe sistemi kullanılmıştır. Modern malzeme ile restorasyona ek yapılmış olduğu düşünülmektedir. Yapının geçirmiş olduğu rekonstrüksiyon uygulamasında tez çalışması adına önemli olan vurgu, sokak silüetinin korunmuş olmasıdır.

Fotoğraf Müzesi ve Gösteri Merkezi olarak kullanılan yapı, günümüze kadar pek çok işlevle kullanılmıştır. Yapı, günümüz işlevi sırasında özgün mekânsal kurgusu ile

işlevlendirilmiştir. Yapının avlusunda ekler dönem eki olarak kabul edilerek, korunmuştur. Yapıya strüktürel müdahaleler yapılmış, ahşap çatıklı beden duvarlarında bulunan sıvalar raspa edilmiş, duvarlarda güçlendirme uygulamaları yapılmıştır. Yapının Fotoğraf Müzesi olarak işlevlendirilmiş olması, kente kültürel anlamda epey katkıda bulunmuştur. Yanında bulunan M. Emin Tan Fotoğraf Kitaplığı ve Gösteri Merkezi binası gibi bu binanın da bakım onarımı ve işletmesi Balıkesir Sanat Fotoğrafçıları Derneği tarafından yapılmaktadır. Birçok fotoğraf sergisi ve gösterisi, fotoğrafçılık kursu bu iki yapı bünyesinde yapılmaktadır.

Özhancılar Konağı olarak bilinen yapının mülkiyeti Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nde bulunmaktadır. Yapı, içerisinde “sergi, kütüphane, proje-maket atölyesi v.b.” mekânları barındıran “Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Hizmet Binası” olarak kullanılmak üzere Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi'ne tahsis edilmiştir. Yapının mekânsal kurgusunda değişiklik yapılmamış, tüm mekânlar özgün halleri ile işlevlendirilmiştir. Yapının ahşap çatıklı beden duvarlarında güçlendirme uygulamaları yapılmıştır. Yapının ahşap kaplamaları yeniden yapılmış, dış cephe doğramaları özgün detayına uygun olarak yeni imal edilmiştir. Yapının işlevlendirilmesinde tüm uygulamalar geriye dönülebilir olarak yapılmıştır. Öyledir ki; istenildiğinde yapı, ilk işlevindeki gibi konut olarak kullanılabilir biçimdedir.

Eski Sümerbank Binası, kentin korunabilmiş Geç Cumhuriyet dönemi yapılarından. Kentin döneme ait çok az eseri kaldığı ve teker teker yıkılıyor olduğu günümüzde, yapının yeniden işlevlendirilerek korunuyor olması sevindirici olmaktadır. Yapı yeniden işlevlendirilmeden önce mağaza özelliği taşımayan bankalar tarafından kullanılmıştır. Yapı en son olarak mağaza işlevi için projelendirilmiştir. Projelendirilmenin ihtiyaçlar doğrultusunda ve koruma disiplini içerisinde yapılmış olduğu görülmektedir. Strüktürel olarak merdiven ve asansör kovalarında müdahaleler bulunmaktadır. Yapının insan yoğunluğunun artacağı düşünüldüğünden düşey sirkülasyon elemanlarına taşıyıcı sistem olarak çelik konstrüksiyon uygulanmıştır. Yapının mekânsal kurgusunda çok ciddi değişiklikler bulunmamakla birlikte, ilk işlevinde lojman olarak kullanılan katında ayırıcı iç duvarlar kaldırılmıştır. Yapının cephe kurgusunda değişiklik yapılmamış, özgün haliyle korunmuştur. Yapının Sümerbank yazılı tabelası ile ilgili, Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun “kentin simgesi haline gelmiş yapılardan olan binanın bu özelliklerinin korunması için

çatı üzerindeki “Sümerbank” tabelasının konulması” kararı bulunmaktadır. Gerek koruma kurulunun aldığı kararlar, gerekse proje müellifinin duyarlılığı ile yapının kimliğine müdahale edilmeden, yapı yeni işlevi ile kullanılmakta ve yaşatılmaktadır.

Yeniden işlevlendirme sonrası yapıları kullananlar ile kısa bir anket yapılmış yüz yüze yapılan bu görüşmede 50 kullanıcıya cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarını belirleyen demografik soruların dışında işlev değişikliğinden sonra yapının mekânsal, yapısal, çevresel, teknik ve diğer değişiklikleri içeren beş bölümden oluşan on altı soru yöneltilmiştir. Anket sonucuna göre kullanıcıların, çoğunlukla işlev değişikliğinden sonra yapının boyut ve kapasitesi ile ilgili kullanıcı beklentilerini karşıladığı, yeni işlevin yapıyı yaşıyor kıldığı yönünde olumlu düşündükleri sonucuna varılmıştır. Yapının tarihi izlerinin korunmuş olduğu, dönemin malzeme ve inşa tekniklerini yansıttığı ve yapının tarihi izlerine istenildiğinde ulaşılabilme ihtimali olması konusunda da olumlu görüş bildirilmiştir. Kullanıcıların işlevlendirmenin yakın çevreye uyumu, yapıya ve yakın çevreye saygısı, çevresel gereklilikleri yerine getirmesi gibi konularda da olumlu oldukları görülmektedir. Kullanıcılar işlev sonrası kente sosyal ve kültürel bir mekan kazandırılması ve bunun sonucunda kentin tanıtımına katkıda bulunması konusuna da genellikle katıldıklarını belirtmişlerdir.

Balıkesir kent merkezinde bulunan ve tez kapsamında incelenen yapıların bir kısmında, yapılan müdahalelerin geriye dönebilir şekilde olmadığı, tarihi izlere istenildiğinde ulaşılacak uygulamaların yapılmadığı, tarihi dokunun kaybedilmemesi için yeterince önlem alınmamış olduğu, özgün malzeme ile yeni malzeme arasındaki farkın ayıt edici özellikte olmasına dikkat edilmediği görülmüştür. Yapıların çoğunun özgün işlevsel kurgusu ile günümüz işlevsel kurgusunun farklı olduğu görülmektedir.

Tez kapsamında incelenen yapı örneklerinde, yeniden işlev vermede, strüktürel sistemin mekânların boyutlandırılmasında önemli bir faktör olduğu görülmektedir. İncelenen yapıların çoğunun yapım sisteminin kâgir veya ahşap karkas olması ve bu yapıların strüktürel sistemine müdahalenin zor olması nedeniyle, plan kurgusunun ve şemasının büyük oranda değişmediği görülmüştür. Ancak incelenen yapıların bir kısmında ahşap olan merdiven ve döşemelerin değiştirilerek, yerlerine taşıyıcı sistem olarak betonarme veya çelik konstrüksiyon tercih edildiği görülmektedir. Mevcut yapının mekânsal potansiyelinin yeni işlev için yeterli olmadığı durumda yapıya eklerin yapıldığı görülmektedir. Yapım sistemi betonarme olan bir yapıya çelik taşıyıcılı cam

cepheli ek bir yapı ilave edilmiştir.

İncelenen yapıların çoğunda cephe düzeni korunmuş, zaman içinde hasar görmüş özgün ahşap doğramalar yenileri ile değiştirilmiştir. Elektrik, su ve ısıtma tesisatlarında günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bir yapıda tesisat ile ilgili düzenlemenin yapıya zarar verdiği tespit edilmiştir. İşlev değişikliği yapılan yapıların tamamının kent merkezinde bulunması dolayısıyla ulaşım ve otopark gibi çevresel gerekliliklerin sağlandığı görülmektedir. Bir yapı hariç diğerlerinde engelli erişimi ile ilgili düzenlemelerin bulunmadığı görülmektedir.

Yeniden işlevlendirilen ve tez kapsamında incelen yapılarda yasal düzenlemeler doğrultusunda işlev değişiklikleri yapılmış olsa da yapılara yapılacak müdahalelere ilişkin sınırların net olarak ortaya konulmadığı görülmektedir. İşlev değişikliği yapılmadan önce müdahalenin sınırları kesin olarak belirlenmeli, verilecek kararlarda yapının özgün kimliğini yok edecek, geri dönüşümü olmayan uygulamalarda kaçınılmalıdır.

Tarihi yapılara işlev verilmeden önce yapının özgün kurgusunu bozmayacak kullanım önerilmelidir. Yapının mimari özellikleri işlev değişikliğinde en önemli faktör olarak ele alınmalı, yeni işlevin gerektirdiği zorunluluklarla birlikte değerlendirilmelidir. Ayrıca tarihi yapıların özgün malzeme ve yapım tekniği ile konusunda uzman kişilerce restore edilmesi, kullanıcılarda koruma bilincinin oluşturulması, koruma amaçlı fonların oluşturulması gibi nedenlerle yerel yönetimlere, üniversitelere ve özel sektöre görevler düşmektedir.

Sonuç olarak, Balıkesir kentinde sayıları giderek azalan kültür mirası tarihi yapıların atıl durumdan kurtarılarak yeniden işlevlendirilmesi, kullanılarak yaşatılması, gelecek nesillere aktarılabilmesi için bir yöntem olarak görülmelidir. Ancak, bu işlevlendirme sırasında yapıya ait bilgi ve belgelerin titizlikle toplanması, incelenmesi gerektiği önerilmektedir. Dönemini yansıtan hiçbir detayı kalmamış, cephe kurguları tamamen değiştirilmiş yapıların, restorasyonunda belge, bilgi ve fotoğrafların iyi araştırılmaları, yapıların muhdes eklerden arındırılmaları önerilmektedir.

6. KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: Yem Yayıncılık.

Akın, E. S. ve Özen, H. (2013). Tarihi Yapılarda Yeniden Kullanım Sorunları Tokat Meydan ve Sulu Sokak. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 23-48.

Akpınarlı, K. (2009). *Balıkesir Şehir ve Belediye Tarihi*. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Yayını.

Altınoluk, Ü. (1998). *Binaların Yeniden Kullanımı*. İstanbul: Yem Yayıncılık.

Anay, H. (2011). *Biçim ve İşlev: Günümüzde Biçim ve İşlev Tartışmasının Neresindeyiz?* Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayını.

Aydın, A. ve Şahin, Ö. (2018). Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: Isparta Aya İshotya (Yorgi) Kilisesi' nin Gül Müzesi'ne Dönüşümü. *TÜBA*, 17, 63-75.

Batur, A. (1975). Tarihi Çevre Korumasında Siyasal ve İdeolojik Boyutlar. *Mimarlık Dergisi*, 5, 14- 17.

Bozdoğan, S. (2015). *Modernizm ve Ulusun İnşası "Erken Cumhuriyet Türkiye' sinde Mimari Kültür"*. İstanbul: Metis Yayınları.

Burden, E. E. (2004). *Illustrated Dictionary of Architectural Preservation: Restoration, Renovation, Rehabilitation, Reuse*: McGraw- Hill.

Burra Kartası (1999).

Büyükarıslan, B. ve Güney, E. D. (2013). Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 31-58.

Candaş Kahya, N. ve Sağgöz, A. ve Al, S. (2014). Türkiye'de Korumacılık ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bilincinin Gelişimi: 1938-1960 Dönemi.

International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9 (10), 271-286.

Carta Del Restauro (1931). İtalya.

Dikmen, Ç. B. (2017). Sürdürülebilirlik Kapsamında Yeniden İşlevlendirilerek Kullanılan Cumhuriyet Mektebi ve Sakarya Anaokulunun İrdelenmesi. *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, Yozgat, 345- 360.

Eco, U. (1987). *İşlev ve Gösterge Göstergebilim Açısından Mimari Göstergebilime Giriş* (Çev: Fatma Erkman), İstanbul: Alan Yayıncılık.

Eren, M. (1993). *Mutasarrıf Ömer Ali Bey*. Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayını.

Gönül, B. (2017). Tarihi Yapıları İç Mekanı Koruyarak Kullanmak. *Beykent Üniversitesi Yayını*, 33-44.

Hakyemez, B ve Gönül, B. (2014). Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi Kapsamında Değerlendirilmesi: IV. Vakıfhan. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 7(2), 101-129.

Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayın.

İslamoğlu, Ö. (2018). Tarihi Yapıların Yeniden Kullanılmasında Yapı-İşlev Uyumu: Rize Müzesi Örneği. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 510-523.

Kaşlı, B. (2009). İstanbul'da yeniden işlevlendirilen korumaya değer endüstri yapıları ve iç mekan müdahaleleri: Santral İstanbul örneği. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İç Mimari Tasarım Anabilim Dalı*, İstanbul.

Kuban, D. (1969). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Varlık Dergisi*. 196(1), 341-356.

Kuban, D. (1975). Kültürel Gelişmeler ve Tarihi Çevrenin Korunması. *Mimarlık Dergisi*, 5, 21-23.

Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Kuban, D. (2018). *Türk Ahşap Konut Mimarisi 17. Ve 19. Yüzyıllar*. İstanbul: Ayhan Matbaası.

Kuyrukçu, Z. ve Yıldız Kuyrukçu, E. (2015). Tarihi Yapıların yeni İşleve Adaptasyonunun Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Fuat Anadolu Evi. *Second International Sustainable Buildings Symposium*.

Madran, E. (2002). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler*. Ankara: ODTÜ Yayını.

Madran, E. ve Özgönül, N. (2005). *Kültürel Doğal Değerlerin Korunması*. Ankara: Yalçın Matbaacılık.

Mazlum, D. (2014). Koruma Kuramının Mimari Rekonstrüksiyona Bakışı. *Mimarlık Dergisi*, 380, 72-77.

Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi (2010). *Balıkesir ve İlçelerinde Cumhuriyet Dönemi Yapıları 2*. Ankara: Matsa Basımevi.

Orbaşlı, A. (2008). *Architectural Conservation: Principles and Practice*. Blackwell Publishing. Oxford Illustrated.

Öncü, F. (2010). *Tarihi Balıkesir Evleri*. Ankara: Matsa Basımevi.

Özden, E. Ö. (2017). Koruma Sorunlarını Farklı İşlevlerde Tek Yapı ve Doku Ölçeğindeki Uygulama Örnekleri Üzerinden Tartışmak. *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu*, Trabzon, 639- 648.

Ruskin, J. (2016). *Belleğin Lambası "Seçme Yazılar 1"*. İstanbul: Corpus Yayınları.

Tanrısever, C. ve Saraç, Ö. ve Aydoğdu A. (2016). Yeniden İşlevlendirilen Tarihi Yapıların Sürdürülebilirliği. *İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız- Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat- Kırgızistan, Akademik Bakış Dergisi*, 54, 1068-1082.

Tapkı, S. (2018). Tarihi Konut Yapılarının Turizm İşlevine Dönüşümünde Kimliğin Bilimsel Açıdan İzlenimi. *Tarih Okulu Dergisi*, XXXIV, 1109-1131.

Tonbul, Z. ve Forta, Ö. (2009). *Tarihi Hastaneler: Gureba Hastaneleri'nden Memleket Hastaneleri'ne İlk Sivil Hastaneler*. İstanbul: Novartis Kültür Yayınları.

Uğursal, S. (2011). Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı*, İzmir.

Uzunçarşılı, İ. H. (1925). *Karesi Vilayet Tarihçesi*. İstanbul: Hüsn-i Tabiat Matbaası.

Venedik Tüzüğü (1964).

Yaldız, E. ve Asatekin, N.G. (2016). Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi. *METU*, 2 (33:2), 161-181.

Yazıcı, N. (2003). *Ocak 1898 Balıkesir Depremi ve Sonrası*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Yüce Aşkun, P. İ. ve Büken Cantimur, B. (2012). Kültür Varlıklarına Yeni İşlev Verme ve Yeni Yapı. *Koruma Sempozyumu II, Kültür Varlıklarını Koruma Amaçlı Proje ve Uygulamaları Çalıştayı, Mersin Üniversitesi, Restorasyon ve Koruma Merkezi*, Mersin, 56- 71.

Zakar, L. ve Eyüpgiller, K. K. (2015). *Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri*. İstanbul: Ömür Matbaacılık.

EKLER

7. EKLER

EK A: Anket Örneği

Değerli Katılımcı;

Bu anket çalışması, **BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ, FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, MİMARLIK A.B.D.** yüksek lisans öğrencisi **F. Sema YIRCALI**'nın "**İşlev Değişikliğinin Balıkesir'deki Tarihi Yapılar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması**" isimli Yüksek Lisans Tezi kapsamında istatistiksel veri elde edilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

16 sorudan oluşan bu ankette her soruya uygun gördüğünüz cevabı işaretlemenizi rica ederim. Katılımınız için teşekkür ederim. Prof. Dr. **F. Nurhayat DEĞİRMENCİ.**

DEMOGRAFİK SORULAR

1- Cinsiyetiniz?

KADIN ☐	Erkek ☐
--------------------------------	--------------------------------

2- Yaşınız?

18-21 ☐	22-26 ☐	27-35 ☐	36-46 ☐	50 ve Üzeri ☐
--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------

3- Eğitim Durumunuz?

☐ İlköğretim	☐ Lise	☐ Önlisans	☐ Lisans	☐ Y. Lisans/Doktora
-------------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------	--

BİRİNCİ BÖLÜM: Yapının Mekânsal Durumunun Değerlendirilmesi

4- Yapının yeni işlevi yapıyı yaşıyor kılmakta mıdır? (1'den 5'e kadar bir değer veriniz).

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

5- İşlev değişikliğinden sonra mekânın boyut ve kapasitesi yeterli midir?

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

6- Sizce yeni işlev kullanıcı olarak beklentilerinizi karşılıyor mu?

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

İKİNCİ BÖLÜM: Yapının Yapısal Durumunun Değerlendirilmesi

7- Sizce yapının işlevlendirilmesinde tarihi izleri ne kadar korunmuştur?

☐ ÇOK AZ	AZ ☐	☐ ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐ ÇOK
---------------------------------	-----------------------------	-------------------------------	------------------------------	----------------------------------

8- Yapı döneminin malzeme ve inşaat tekniğini ne kadar yansıtmaktadır?

☐ ÇOK AZ	AZ ☐	☐ ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐ ÇOK
---------------------------------	-----------------------------	-------------------------------	------------------------------	----------------------------------

9- Sizce yeniden işlevlendirme sonrası tarihi izlere istenildiğinde ulaşabilme ihtimali ne kadardır?

☐	ÇOK AZ	AZ ☐	☐	ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐	ÇOK
--------------------------	--------	-----------------------------	--------------------------	------	------------------------------	------------------------------	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Yapının Çevresel Durumunun Değerlendirilmesi

10- Sizce yeniden işlevlendirme yakın çevreye ne kadar uyumludur?

☐	ÇOK AZ	AZ ☐	☐	ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐	ÇOK
--------------------------	--------	-----------------------------	--------------------------	------	------------------------------	------------------------------	-----

11- İşlevlendirme yapıya ve çevreye ne kadar saygılıdır?

☐	ÇOK AZ	AZ ☐	☐	ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐	ÇOK
--------------------------	--------	-----------------------------	--------------------------	------	------------------------------	------------------------------	-----

12- İşlev değişikliği yapının çevresel gerekliliklerini (ulaşım, otopark, yeşil alan) ne kadar sağlamaktadır?

☐	ÇOK AZ	AZ ☐	☐	ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐	ÇOK
--------------------------	--------	-----------------------------	--------------------------	------	------------------------------	------------------------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Yapının Teknik Değişikliklerinin Değerlendirilmesi

13- İşlev değişikliği mekânın ışık, akustik, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma gibi gerekli sistem değişikliklerini ne kadar sağlamaktadır?

☐	ÇOK AZ	AZ ☐	☐	ORTA	İYİ ☐	İYİ ☐	ÇOK
--------------------------	--------	-----------------------------	--------------------------	------	------------------------------	------------------------------	-----

BEŞİNCİ BÖLÜM: Diğer Değerlendirmeler

14- Yeni işlev ile birlikte kente sosyal ve kültürel bir mekân kazandırılmış mıdır?

☐	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum ☐	Kısmen katılmıyorum ☐	Katılıyorum ☐	Kesinlikle katılıyorum ☐
--------------------------	-------------------------	---------------------------------------	--	--------------------------------------	---

15- İşlev değişikliği sonrası yapının kullanımı kente ekonomik katkı sağlamış mıdır?

☐	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum ☐	Kısmen katılmıyorum ☐	Katılıyorum ☐	Kesinlikle katılıyorum ☐
--------------------------	-------------------------	---------------------------------------	--	--------------------------------------	---

16- Yapının yeniden kullanımı kentin tanıtımına katkı sağlamakta mıdır?

☐	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum ☐	Kısmen katılmıyorum ☐	Katılıyorum ☐	Kesinlikle katılıyorum ☐
--------------------------	-------------------------	---------------------------------------	--	--------------------------------------	---

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Prof. Dr. F.Nurhayat DEĞİRMENCİ.